

Kalohua Kemi a Luk e vapolungania

1.1-4 A Luk e vapolungania na ziuziua kua ke Tiofilus

¹ Manumanu luba dia ta parakilania dia kata vapolungania ripot na goloaloa kua ti bele na pidaka dolu. ² Dia ta vapolungania muri na polea kana nuhu kua dia ta hada goloaloa kua e bele na matadia matoto, dia ka gagala na valavalanga na polea kana Paraha na manumanu. ³ Kubarae, kahita paraha ho, hau mule ka hada papa matoto ka kaze papa kara varivuvuka polea laveve kua. Kubarae hau ka lohoia e kemi kata vapolu kemihia ka, nazia kua e bele na varivuvuka matoto. ⁴ Koto hazenia polealea kua, nu lala polea kua e tatanga ni niho, e matoto.

1.5-25 Na engel e kalohu ke Sekaraia habuka a Jon da e valohua

⁵ Kilaka kua a Herot ia e king ni Iudea, na pris katiu, hizana a Sekaraia ia bukuna kabuna pris kamahi kua na laen ke Abiya. A gona a Elisabet, ia tubuni Aron*. ⁶ Hiro ruarua hiro ta mahoto na matani Vuvu. Hiro ka mumuri matoto na polea kamana lo † kana Paraha, ki beta ni dangea kaka katiu kete gegehiro na kahiro mianga. ⁷ Palaka

1:5 1 Sto 24.10. * **1:5** Aron = ia tazini Moses. † **1:6** lo = rataratanga ke Vuvu.

beta tuhiro, na vuna zia a Elisabet e kupi. Hiro kene lapun marata ve.

⁸ Boto katiu kilaka kua na kabu ke Sekaraia, ti kadia dama kara galanga, a Sekaraia ia e gagala habuka na pris katiu na mugani Vuvu na poloka tempel. ⁹ Muri na maki ke habu tubudia, kua na pris kamahi kua dia ta lala dia kata mumuri vona, dia ta pilae satu dia kata paria azei ni dia kete tunia virauh. Dia ta makia a Sekeraia kete tunia virauh. Pale, ia kini hoho kara tempel kana Paraha. ¹⁰ Kilaka e hoho kete tunia virauh, manumanu luba matoto, dia ta lohu, dia ka lolotu na hatama.

¹¹ Pale, na engel katiu kana Paraha e bele vona, ki madi na marorona palaka kua dia ta lala dia kata tunia virauh kara opa vona. ¹² Tania a Sekaraia ki hadavia, ia ridi, ki kuahi matoto. ¹³ Palaka na engel ki tania vona, "Taua nu kuahi, Sekaraia, ka lotua kava ti longora. Go a Elisabet, da e valohia tu tamohane katiu. Da tu kohania hizana ni Jon. ¹⁴ Kapiro kua da tu hilohilo matoto vona. Manumanu luba da dia ta hilohilo matoto kua ta tinana ni valohia. ¹⁵ Na vuna zia da ia e paraha katiu na matani Vuvu. Da beta kete hinumia vaen o hinua matuha. Da e ba vovona na magalini titinana ki vonu na Vule Tumonga. ¹⁶ Da e pele mulehia lohoihoia kana manumanu luba bukuni Israel dia kata vamule na Paraha kadia Vuvu. ¹⁷ Da ia e pe vamuga na Paraha, da e pelea maki ke Elaija kamana kana matuhanga, kete vile lupuni mulehia kapiropuru dia na lupu mule kamani habu tamadia, kete vahotovia lohoihoia

kana nuhu kua dia ta talinga zahazaha, dia kata pele mulehia lohoihoia mahoto ke Vuvu, kete vahotovia lohoihoia kana manumanu dia kata muri na Paraha.”

¹⁸ A Sekaraia ki tania na engel, “Da ta lala zingania matoto goloa kua? Hau te lapun zaha matoto, gogu ve ti lapun marata.”

¹⁹ Na engel kua ki kolia ki tania, “Hau a Gabriel. Hau ta lala kata mamadi na matani Vuvu, ki geura hau kata kalohunia polea kemi kua ni niho. ²⁰ Kua da hava e zobo ki beta koto pole ki mule na dama goloaloa laveve kua ta tania ki bele matoto. Na vuvuna e beta nu bilip na kagu polea. Kagu polea da pori matoto na dama kena kava ti makua.”

²¹ Manumanu na hatama, dia te guruguru kiri Sekaraia dia ka lohoi tori, e kuziha kini havarau marata na poloka tempel? ²² Tania ki pe gotala, havana ti zobo, kini mara beta ni pole kamadia. Dia ta lohoi lala habuka ia ti hada na visen † katiu na poloka tempel, kuza barae kini beta ni popole kamadia. E pole kamadia na limana za.

²³ Tania ki vahozovia kana dama kara galanga na tempel, ia vamule kara kana ruma. ²⁴ Muri na kua, a gona, a Elisabet ia kove, ia ma mia paritigi, lingabo lima. ²⁵ Ia tani barae, “Na Paraha ti katia goloa kua ni niau kini vahozovia kagu puaea na pidaka manumanu.”

1.26-38 Na engel e tania ni Maria da a Iesus a bele

1:19 Dan 8.16; 9.21. † **1:22** visen = habuka manginunginua palaka ia tu hahada ku hada goloaloa kua e bebele, beta mata ni ngoro tudu.

²⁶ Lingabo 6 vona kena a Elisabet e magalina, a Vuvu ia geria a engel Gabriel kiri Nasaret, na taon katiu ni Galili, ²⁷ kete vano na tavine tizula katiu kua e ma beta ni ngoro kamana tamohane katiu, e habahabanga kete kabania tamohane katiu, hizana a Iosep, ia zukani Devit. Hizana tizula kua a Maria. ²⁸ Na engel e vano vona ia tani barae vona, “Dama kemi ni niho. Paraha e kamaniho. Paraha ia e dopa ki kulina matoto kiriniho.” ²⁹ A Maria e lohoi tori matoto na kana polea ki lohoihoi, na polea zia matoto kua.

³⁰ Palaka na engel e tania vona, “Taua nu kuahi, a Vuvu e dopa ki mahariho. ³¹ Longoria! Da tu kove ku valohia kapiru tamohane katiu. Da tu kohania ni Iesus. ³² Da ia e kara paraha katiu, ki kohanga ia na tuni Vuvu kua ia e heta matoto. Na Paraha, a Vuvu da e vala matuhanga kapou vona baliki tubuna a King Devit. ³³ Da e king ki hada na manumanu ke Jekop na dama laveve. Kana kingdom mara beta ni hozo.”

³⁴ A Maria ki hulenia, “Da e bele ziha? Ma beta na ngoro kamana tamohane katiu.”

³⁵ Na engel ki kolia ki tania, “Na Vule Tumonga da e mai ni niho na matuhanga ke Vuvu da e kari havutiho. Kubarae kapiru kena koto valohia, da e tumonga ki kohanga ia ni tuni Vuvu.

³⁶ Longoria! A vineke a Elisabet kua ia ti lapun matoto palaka da e valohia kapiru katiu, manumanu dia ta tania e kupi palaka kava ti vatia lingabo ti 6. ³⁷ Na vuna zia, beta golea katiu ni vitiha ni Vuvu.”

³⁸ A Maria ki tania, “Hau tavine vora ke Vuvu. Ia e dangea kete katia ni niau balika kena tu tania.” Pale, na engel kini vatia.

1.39-45 A Maria e vano kete balahea a Elisabet

³⁹ Muri na kua, a Maria e vaidia kana goloaloa ia baribari vano kara taon katiu e ngoro na pidaka potuna kamahi ni Iudea. ⁴⁰ E bele na ruma ke Sekaraia, ia dama kamani Elisabet. ⁴¹ Tania a Elisabet ki longoria damanga ke Maria, na kapiru na poloki magalini Elisabet ia raga, a Elisabet ki vonu na Vule Tumonga. ⁴² Ia goe kapopou ki tania, “Paraha e kati kemihia matoto ni niho na tavivine laveve. Paraha da kati kemihia ve na kapiru kena na magali! ⁴³ Hau azei matoto kua, na tinana kagu Paraha ki mai ki balaheau? ⁴⁴ Kamana ku dama kamaniau talingagu ki longoria ka damanga, kapiru na poloki magaligu e marapalepalehia ki raga. ⁴⁵ Paraha da e kati kemihia matoto na tavine kua e bilip na goloa kua na Paraha e tania kete bele vona.”

1.46-56 A Maria e vazahenia hizani Vuvu

⁴⁶ A Maria ki tani barae,
“Vulegu e vazahenia hizana Paraha.

⁴⁷ Polokogu ki hilohilo ni Vuvu ia kua ti vavaikoli kiriniau.

⁴⁸ Ia ti hada lala habuka kana vora e beta ni hizanga. Meni kua ki vano muri na dama laveve, manumanu laveve da dia ta kohaniau na tavine kua a Vuvu e katia ki hilohilo.

- 49 Na vuna na goloa kapopou kua a Vuvu kua kana matuhanga e kapou matoto, kua e katia ni niau. Hizana e tumonga.
- 50 Varira matoto ki mai ki meni kua, kana mahariharia kara manumanu e lala kete vano na nuhu kena dia ta lolohoi kuahia vona.
- 51 A Vuvu ti katia goloa kapou matoto na limana ia ti vaka buratania nuhu kua dia ta vazahenidia mule.
- 52 Ia ti pele kakava king luba na kadia sia king, palaka ia e vazahenia nuhu kua dia ta lala dia kata vazihoni mulehidia.
- 53 E vangania nuhu kua e vitolonidia kamana goloa kemikemi, palaka ia ki geri kakava nuhu kua dia ta ris, kamana limadia vetanga.
- 54-55 Ia ti kodonia kana vora a Israel, ki lohoia kete maharia a Abraham kamani habu tubuna dama laveve, habuka e mapamapa ni habu tamadolu varira.”
- 56 A Maria e mia kamani Elisabet lingabo tolu, ba muri kini vamule kara kana malala, a Nasaret.

1.57-66 A Elisabet e valohia a Jon

- 57 Na dama ke Elisabet keteni valohia tuna ti bele, ia valohia tuna tamohane katiu.
- 58 Manumanu dia ta mia kozoho vona kamani habu vineka, dia ta longoria habuka Paraha ti maharia matoto. Dia ta hilohilo kamana.
- 59 Na dama 8 vona, dia ta mai, dia kata vatomotomuhia na kapiru. Dia na kohania ni Sekaraia, muri na hizani tamana. ⁶⁰ Palaka titinana ia tania, “Beu da ia e kohanga ni Jon.”

1:52 Jop 5.11; 12.19. 1:54-55 Stt 17.7; 1 Sml 2.1-10. 1:59 Wkp 12.3.

⁶¹ Dia ka tani barae vona, “Beta vineke katiu ni koi bareanga na hiza kena.” ⁶² Dia ta pole na limadia kamana tamana kapiru. Dia kata pari vutuhia kana lohoihoia e kulina kete kohania kapiru na hiza ze matoto. ⁶³ Ia hule kara slet katiu. Manumanu laveve dia ta zipa zahe kilaka kua ia ti vapolungania hiza kua, “A Jon.” ⁶⁴ Kilaka pamuhi havana ia ngapa, lavena ia pakoko. Pale, ia kini pole. Kini vavazahenia hizani Vuvu. ⁶⁵ Manumanu dia ta mia kozoho ni dia, dia ta lohoi kuahia na goloa kua e bele. Na potuna ve ni Iudea laveve, manumanu dia ta popole ve na goloa kua e bele. ⁶⁶ Manumanu laveve, kua dia ta longoria goloa kua e bele, dia ka lohoi tori vona, dia ka varihulei, “Kapiru kua, da kara kaka zia matoto?” Dia ta tatani barae, na vuna, na matuhanga kana Paraha ia vona.

1.67-80 A Sekaraia e tani kakava na polea habuka profet

⁶⁷ Tamani Jon, a Sekaraia e vonu na Vule Tumonga, ia ki pole na polea ke Vuvu balika profet ki tani barae, ⁶⁸ “Mai tolu na vazahenia hizana Paraha, a Vuvu ke Israel. Na vuna ia ti mai kini kodonidolu kana manumanu kini pele gotalani mulehidolu na karabus. ⁶⁹ A Vuvu ti vala kaka matuha katiu kete vaikoli. Ia na tubuna vora ke Vuvu, a Devit. ⁷⁰ A Vuvu e tania na havana kana profet tumonga, bukuni varira. ⁷¹ Habuka da e vaikoli kiridolu na hadolu vagi kamahi, na limana nuhu laveve kena beta ni kulidia kiridolu, ⁷² kete vatunga mahariharia kiri habu tubudolu, ia mai kete lohoi mulehia kana mapamapanga tumonga, varira e katia kamadia.

⁷³ Na mapamapanga § kena e katia kamani tubudolu a Abraham, ⁷⁴ kete vaikoli kiridolu na limana hadolu vagi. Ni dangea tolu kata gala kana Paraha ni beta tolu kata kuahi. ⁷⁵ Tolu na gala kana Paraha na maki Tumonga, ia mai maki mahoto na matana Paraha na dama laveve. ⁷⁶ Ho, na tugu, da e kohanga ho na profet katiu ke Vuvu kua e dopa ki heta matoto. Na vuna da ho tu pe vamuga na Paraha koto vaida dala kirina. ⁷⁷ Koto tania na manumanu habuka a Vuvu da e lohoi bala kadia manaunaua. Na dala kua za ia da e vaikoli kiridia. ⁷⁸⁻⁷⁹ Na vuna na mahariharia kemi kana kadolu Vuvu, da na balangana kana vaikolia e habuka voro kua e mia zahe, kua e pe na lagato ki balanga dolu nuhu kua tolu ta mimia na rodo kamana lirungana matea, kete vatunga dala tolu kata magali katiu kamani Vuvu.”

⁸⁰ Pale, na kapiru ia paraha, ki bada na lohoihoia ke Vuvu. E mia na poloka deset ki mule na dama e bele kakava na matani vuni Israel.

2

2.1-7 A Maria e valohia a Iesus (Matyu 1.18-25)

¹ Kilaka kua a Sisar * Ogastus e vala lo katiu habuka kete katua senses † ni hazeanga manumanu laveve na malala laveve kena a Rom e hada vona. ² Senses kua ia varivuvuka senses

§ **1:73** mapamapanga = na poloka baibel e balika polea a Vuvu e katia kamani vuni Israel dia kata muri vona. **1:76** Mal 3.1. **1:78-79** Ais 9.2. * **2:1** Sisar = ia na hiza kua e kohanga na paraha buli bukuni Rom varira kua e hada na malala luba matoto. † **2:1** senses = gavman e vapolungania hizana manumanu ki hazenidia.

laveve kete katua na malala laveve kua a Rom e hada ni dia. Kilaka kua a Kwirinius e gavana ni Siria. ³ Manumanu laveve dia ta vano kara kadia taon mule kete vapolunganga hizadia. ⁴ Pale, a Iosep ia ve vatia a Nasaret ni Galili. Ia vano kiri Iudea, kara taon ke Devit, a Betlehem. Na vuna zia ia na tubuni King Devit. ⁵ Ia e vano kete vapolunganga hizahiro a Maria. A Maria e habahabanga kete kabania a Iosep, kilaka ve a Maria e magalina. ⁶ Kilaka dia ta ba vovona ni Betlehem na kapiru ti hubia lamani Maria kini hatunia keteni zuru. ⁷ Pale, ia valohia tuna muganga, tuna tamohane. E kukulia na lavalava, ki vangorea na lagova, na vuna zia beta matoto zeleka na rumaka ngoroa.

2.8-14 Na engel e kalohu kana nuhuta hada potopotoa na sipsip

⁸ Kilaka kena na marigo, nuhuta hada potopotoa na sipsip dia ta hada poto na kadia sipsip na hiripa taon. ⁹ Na engel kana Paraha e bele ni dia kamana glori kana Paraha ki balanga lobidia. Dia ka kuahi matoto. ¹⁰ Palaka na engel kua e tania ni dia, "Taua miu na kuahi. Hau ta mai kamana kalohua kemi kara hilohiloa kapou kua kana manumanu laveve. ¹¹ Meni kua na taon ke King Devit kamiu kakanaka vaikolia ti valohua. Ia a Kristus † na Paraha! ¹² Da miu ta hada lala baraenia. Da miu ta paria kapiru katiu e valohua ki kukula na lavalava ki ngongoro na lagova."

¹³ Kamana na engel kua ki tani barae, na engel luba matoto bukuna lagato dia ta bele

† **2:11** Kristus = kaka kua e valikira oil kara bakana ki makua ki kara King.

valutu. Dia ta vazahenia hizani Vuvu, dia ka tania, ¹⁴ “Glori § ni Vuvu kua ia e heta matoto. Na garigari magali kemia na nuhu kena a Vuvu e kulina kiridia.”

2.15-20 Nuhuta hada potopotoa na sipsip, dia ta vano hada a Iesus

¹⁵ Kamana na engel kamahi dia ka vatidia, dia ka zahe mule kara lagato, nuhuta hada potopotoa na sipsip dia ta varitaninia, “Tolu kata vano kiri Betlehem. Tolu na hada goloa kua ti bele, kua na Paraha e tania ni dolu.”

¹⁶ Pale, dia ta baribari vano, dia ta paria a Maria kamani Iosep, na kapiru e ngongoro na lagova.

¹⁷ Kamana dia ka hadavia, dia ta kavakavania na polea kua na engel e tania ni dia na vuna na kapiru kua. ¹⁸ Manumanu laveve kua dia ta longoria nuhuta hada potopotoa na sipsip dia ta tania polea kua ni dia. Dia ta ridi matoto.

¹⁹ Palaka a Maria ia taruhia goloaloa laveve kua na poloka za ki ma lolohoi nanazia. ²⁰ Nuhuta hada potopotoa na sipsip dia ta vamule. Dia ta habi hilohilo dia ka vala glori, dia ka vazahenia hizani Vuvu na vuna goloaloa kua dia ta longoria dia ka hadavia. Ia e bele habuka kua na engel e tania ni dia.

2.21 Dia ta vala hiza ni Iesus

²¹ Na dama 8, mahoto na dama kena keteni vatomotomuha, ia kohanga hizana ni Iesus, na hiza kua na engel e vala muga vona, ba muri a titinana kini kovenia.

§ 2:14 glori = kua tu hada zahenia kaka o Vuvu. 2:21 Wkp 12.3; Lu 1.31.

2.22-38 A Simeon kamani Ana hiro ta hadavia a Iesus na tempel

²² Ti dama ke Iosep hiro a Maria hiro keteni vahozovia kahirololoa hiro na vala opa, muri na lo ke Moses kua e tania dia ta katia, dia na klin mule na matana Paraha. A Iosep hiro a Maria hiro ta pelea na kapiru a Iesus vano kiri Ierusalem, hiro kata vala na Paraha, ²³ habuka kua e vapolunganga na lo kana Paraha, ki tani barae, “Kapiru tamohane muganga laveve ia mai manu muganga tamohane laveve ia kete valanga kana Paraha.” ²⁴ Hiro kata vala opa muri na lo kana Paraha kua e tani barae, “Na balu kapou rua o na huluvahuta balu rua.”

²⁵ Kilaka ve kaka katiu ni Ierusalem e kohanga ni Simeon, ia e kaka mahoto ki lala kete muri matoto na lohoihoia ke Vuvu. Ia e gala ki guguru kara kaka kena kete mai ni pele kakava kadia bizea ni Israel. Na Vule Tumonga e kamani Simeon. ²⁶ Na Vule Tumonga kava ti tani kakava ni Simeon habuka, da muga ki hada tuna Paraha a Kristus, ba muri kini mate. ²⁷ Na Vule Tumonga e pelea a Simeon ia hoho kara tempel. Kamana a Maria hiro a Iosep hiro ka pelea kapiru a Iesus ki hoho, hiro kata katia nazia kua na lo ke habu tubudia e tania, ²⁸ a Simeon ia luga kapiru, ia vazahenia hizani Vuvu ki tania,

²⁹ “Paraha, e bele mahoto habuka tu mapamapa ni niau, pale, kua, vatia ka vora ni mate kamana magali kemia.

³⁰ Na vuna zia matagu ti hadavia ka dala kua koto nu vaikoli kara manumanu vona,

³¹ kua kava tu vaidia na matadia laveve.

³² Na laet kua ia kete vatunga kakava lohoihoia ke Vuvu na manumanu kua beta dia na bukuni Iuda. Mai ve da ia e katia nuhu kua beta dia na bukuni Iuda dia ka vala glori ni Israel.”

³³ Na tamana kapiru kamana titinana kapiru, hiro ta lohoi tori na polea ke Simeon kua e tatania kara kapiru. ³⁴ Pale, a Simeon e blesimdia, ia tania ni Maria, “Manumanu luba ni Israel da dia ta pole katia a Iesus, kubarae da a Vuvu e vairohida. Palaka manumanu taza da dia ta muri vona, kubarae a Vuvu da e vaikoli kiridia. Da ia e habuka mak katiu kua a Vuvu e vala manumanu kete hadavia, palaka manumanu luba da dia ta pole katia a Iesus. ³⁵ Ia na maki kua za, ia da manumanu dia ta vatunga kakava kadia lohoihoia kena e ngoro paritigi. Kubarae Maria, nu hada moge kua e katua ni tu da tu sore matoto. Sore tu hatunia, da e varitihia habuka bainat e padeho.”

³⁶ Kilaka ve na profet tavine katiu, hizana a Ana, na tuni Fanuel, ia tubuni Aser, e lapun matoto. Varira e lahi krismas e 7. ³⁷ Pale, gona ia mate, ia kini gabu. Kana krismas ti 84. Ki beta ni lala kete hivu na tempel, dama laveve ia e lolotu barae za, na dama, na marigo, ki tatabunia haninga ki lolotu. ³⁸ Kilaka pamuhi e zahe ni Iosep kamani Maria, ia hate motunia a Vuvu, kini tatani kavakava polea na vuna na kapiru (a Kristus), na nuhu kua dia ta guguru dia ka hahada kara dama kua a Vuvu kete vaikoli kiri Israel vona.

2.39-40 A Iosep kamani Maria hiro ta vamule kiri Nasaret

³⁹ Kamana a Iosep hiro a Maria hiro ka kati hozovia golea laveve kena na lo kana Paraha e tania hiro kata katia, hiro ta vamule kiri Galili kara kahiho taon a Nasaret. ⁴⁰ Pale, kapiru a Iesus ia paraha. Livuhana ia bada, ki vonu matoto na lohoihoia pa. Na Paraha e kati kemihia matoto vona na dama laveve.

2.41-52 Kapiru a Iesus e vano kara tempel

⁴¹ Na krismas laveve a vuni Iuda dia ta lala dia kata katia hanihania kapou dia kata lohoi mulehia na taem kua varira matoto a Vuvu e pele mulehidia dia ka gotala ni Isip, kubarae na krismas laveve tamani Iesus kamani titinani Iesus hiro ta lala hiro kata vano kiri Ierusalem kara hanihania kapou kua na Pasova. ⁴² Kamana krismas ke Iesus ti 12, muri na kadia maki na krismas laveve, dia ta vano kara kadia damana hanihania kapou ni Ierusalem. ⁴³ Na hanihania kapou kua e pelea wik katiu, muri vona a tamani Iesus hiro a tinana, hiro ta vavana vamule. Palaka beta hiro na lala habuka na kapiru a Iesus, e ba vovona ni Ierusalem. ⁴⁴ Hiro ta lohoia hiro ka tania ia e vavana lupu kamadia. Dia ka vavana dama katiu kakava. Pale, hiro kene ba kaze kirina na pidaki habu vinekedia kamani habu kurakuradia. ⁴⁵ Beta hiro na paria na pidaka dia, hiro ta vamule kiri Ierusalem, hiro kata kaze kirina. ⁴⁶ Muri na dama tolu hiro ta paria na poloka tempel e mimia na pidaka tisa kamahi, ki lolongoridia ki hulenidia

na hulea taza. ⁴⁷ Manumanu laveve kua dia ta longoria kana polea, dia ta zipa zahe na kana save kamana kana kolikolia na hulea. ⁴⁸ Kamana titinana kamani tamana, hiro ka hadavia, hiro ta lohoi toritori matoto. A titinana ki tani barae vona, "Tugu, e kuziha ku kuza barae ni miro? Miro a kamama, miro ta vari matoto miro ka kakaze tori matoto kiriniho." ⁴⁹ A Iesus ki hulenihiro, "E kuziha, mo ka kakaze kirigu? Beta mo na lala, hau kata gala na galanga ke Tamagu?" ⁵⁰ Palaka beta hiro na longo lala nazia a Iesus e tatania ni hiro.

⁵¹ Pale, ia kamahiro ziho kiri Nasaret ki lala kete lolongoria kahiro polea. Palaka a titinana e ma ki tataruhia goloaloa laveve kua na poloki magalina. ⁵² A Iesus e paraha zahe kamana lohoihoia kemi. A Vuvu kamana manumanu ve dia ta dopa ki kulidia matoto kirina.

3

3.1-20 A Jon kakanaka Baptais (Matyu 3.1-12; Mak 1.2-8; Jon 1.19-28)

¹ Ti krismas ti 15 kua na Sisar* a Taiberius, e king ni Rom. Kilangata a Pontius Pailat e hada na provins a Iudea, a Herot e hada na provins a Galili, tazini Herot a Filip, e hada na provins a Ituria kamani Trakonitis, a Lisianas e hada na provins a Abilene. ² Kilaka kua a Anas hiro a Kaiafas hiro ta hetpris, na polea ke Vuvu e bele ni Jon tuni Sekaraia na poloka deset. ³ Ia vavana na malala laveve kozoho na

2:52 1 Sml 2.26; Snd 3.4. * **3:1** Sisar = ia na hiza kua e kohanga na paraha buli bukuni Rom varira kua e hada na malala luba matoto.

naru a Iordan ki vala polea kana Paraha na manumanu, habuka dia kata pokizia magalidia, dia na pelea baptais, a Vuvu ni pele kakava kadia manaunaua. ⁴ Habuka e vapolunganga na buk ke profet Aisaia ki tanga, “Na halingana kaka katiu e kokoi na poloka deset, ‘Vaida dala kara Paraha, katia dala ni mahoto kirina. ⁵ Vavonuhia lolona kamahi. Potuna kapopou kamana potuna kotekote kete katua ni mahoto. Dala makilokiloa kete katua ni mahoto. Dala potupotura kete mahoto. ⁶ Manumanu laveve na garigari dia kata hadavia vaikolia ke Vuvu.’ ”

⁷ A Jon ki tani barae kara kabuna manumanu kua dia ta mamai vona kete vazuguvidia, “Miu habu tutuna humata! Azei ti tani hoto ni miu, miu kene varihavai na magali varitihia ke Vuvu, kua kozoho keteni mai? ⁸ Miu kene pokizia magalimiu, pele miu ta vatunga moge kemi kamana. Tabarae miu na ta tani barae kirimiu mule, ‘Hita tubuhita a Abraham.’ Hau ta tania ni miu ia vata kua miu ta habu tubuni Abraham, palaka ta beta miu na pokizia magalimiu, ia da miu ta mate. Ta tani matotonia ni miu, a Vuvu e dangea kete katia kedo kamahi kua dia na kara habu tubuni Abraham. ⁹ Na kira kavanga ti taru kozohota na voraka hai kamahi, hai laveve kena beta ni lala kete vua papa, da e hurava ki varaganga kara haroho.”

¹⁰ Manumanu laveve, dia ta hule, “Pele da nazia hita katane katia kua?” ¹¹ A Jon e kolia ki tania, “Azei kini ka siot rua, da tu vala katiu na kaka kua beta kana vona. Azei ve kini ha

3:4 Ais 40.3-5. **3:7** Mt 12.34; 23.33. **3:8** Jo 8.33. **3:9** Mt 7.19.

haninga vona, koto vazenia ve.” ¹² Taza ni dia nuhuta pelepelea na takis, dia ta mai kete vazuguvadia, dia ta hulenia, “Tisa, nazia da hita kata katia?” ¹³ Ia tania ni dia, “Taua miu na vilehi maratania monina takis na manumanu ni livutia mak kena a Sisar e makia, miu kata pelea.” ¹⁴ Soldia taza ve dia ta hulenia, “Pele hita? Nazia hita kata katia?” Ia tania ni dia, “Taua miu na ditaduria manumanu miu na vanahedia. Taua miu na vairuku veta kara manumanu. Miu pelea moni e kadoa miu vona za, ia pale.”

¹⁵ Manumanu dia te guguru kiri Kristus kua kete mai, dia ka lohoihoi na polokodia mule habuka, karae a Jon ia a Kristus za, kaka kua a Vuvu e makia kete pele mulehidolu? ¹⁶ Palaka a Jon ki tania ni dia laveve, “Hau ta vazuguvimiu na naru, palaka kaka katiu e ba mumuri, ia e dopa ki paraha ni niau, hau beta na kaka kemi na dangea kata hulia mota na kana su[†]. Ia da e vazuguvimiu na Vule Tumonga kamana haroho. ¹⁷ Ti pahoria kana savol kete varaga zahenia vit na kavili kete habi kakava hulita vit. Na paleka vit da e taru hohoria na rumaka vit. Palaka da e tunia na hulita vit na haroho kena beta ni mamate.”

¹⁸ Kamana polealea luba ve a Jon e ratarata ki vaketekete na Kalohua Kemi na manumanu.

3.19-20 A Herot e karabusnia a Jon

¹⁹ Palaka a Jon e pole kiri Herot, na kaka kua e hada na provins a Galili, taraka kua e

3:12 Lu 7.29. [†] **3:16** hulia mota na kana su = Jon e tania beta kana naba vona. **3:19** Mt 14.3-4; Mk 6.17-18.

kabania a Herodias, goni tazina, ia mai ve taraka goloaloo zahazaha taza ve kua a Herot e kakatia. ²⁰ Kamana goloaloo zahazaha kua a Herot e katia muga, ia ti taru langaria ve goloa zaha matoto na huduna moge zahazaha laveve kena, kua ti pelea ve kini karabusnia ve a Jon.

*3.21-22 A Jon e vala baptais ni Iesus
(Matyu 3.13-17; Mak 1.9-11)*

²¹ Kilaka kena na manumanu laveve e vazuguvadia, a Iesus ve e vazuguva, ki lolotu, na lagato ia ngapa. ²² Na Vule Tumonga ia tali tadu kara huduna mangana balu, na halinga katiu e pe na lagato ki tania, “Ho tugu, hau e kuligu matoto kiriniho, hau te hate motuniho matoto.”

*3.23-38 Na hizani habu tubuni Iesus
(Matyu 1.1-17)*

²³ Kilaka kua a Iesus e varivuvunia kana galanga kana krismas e 30. Dia ka lohoia dia ka tania ia na tuni Iosep. A Iosep ia tuni Heli, ²⁴ A Heli ia tuni Matat, a Matat ia tuni Livai, a Livai ia tuni Melki, a Melki ia tuni Janai, a Janai ia tuni Iosep, ²⁵ Iosep ia tuni Matatias, a Matatias ia tuni Amos, a Amos ia tuni Nahum, a Nahum ia tuni Esli, a Esli ia tuni Nagai, ²⁶ A Nagai ia tuni Mat, a Mat ia tuni Matatias, a Matatias ia tuni Semen, a Semen ia tuni Josek, a Josek ia tuni Joda, ²⁷ A Joda ia tuni Joanan, a Joanan ia tuni Resa, a Resa ia tuni Serubabel, a Serubabel ia tuni Sealtiel, a Sealtiel ia tuni Neri, ²⁸ A Neri ia tuni Melki, a Melki ia tuni Adi, a Adi ia tuni Kosam, a Kosam, ia tuni Elmadam, a Elmadam ia tuni Er, ²⁹ A Er

ia tuni Josua, a Josua ia tuni Elieser, a Elieser ia tuni Jorim, a Jorim ia tuni Matat, a Matat ia tuni Livai, ³⁰ A Livai ia tuni Simeon, a Simeon ia tuni Iuda, a Iuda ia tuni Iosep, a Iosep ia tuni Jonam, a Jonam, ia tuni Eliakim, ³¹ A Eliakim ia tuni Melea, a Melea ia tuni Mena, a Mena ia tuni Matata, a Matata ia tuni Natan, a Natan ia tuni Devit, ³² A Devit ia tuni Jesi, a Jesi ia tuni Obet, a Obet ia tuni Boas, a Boas ia tuni Salmon, a Salmon ia tuni Nason, ³³ A Nason ia tuni Aminadap, a Aminadap ia tuni Atmin, a Atmin ia tuni Arni, a Arni ia tuni Hesron, a Hesron ia tuni Peres, a Peres ia tuni Iuda, ³⁴ A Iuda ia tuni Jekop, a Jekop ia tuni Aisak, a Aisak ia tuni Abraham, a Abraham ia tuni Tera, a Tera ia tuni Nahor, ³⁵ A Nahor ia tuni Seruk, a Seruk ia tuni Reu, a Reu ia tuni Pelek, a Pelek ia tuni Eber, a Eber ia tuni Sela, ³⁶ A Sela ia tuni Kainan, a Kainan ia tuni Arpaksat, a Arpaksat ia tuni Siem, a Siem ia tuni Noa, a Noa ia tuni Lamek, ³⁷ A Lamek ia tuni Metusela, a Metusela ia tuni Enok, a Enok ia tuni Jaret, a Jaret ia tuni Mahalalel, a Mahalalel ia tuni Kenan, ³⁸ A Kenan ia tuni Enos, a Enos ia tuni Set, a Set ia tuni Adam, a Adam ia tuni Vuvu.

4

4.1-13 A Satan e parakilania a Iesus (Matyu 4.1-11; Mak 1.12-13)

¹ A Iesus e vonu na Vule Tumonga kilaka e pe na naru a Iordan ki vamule. Na Vule Tumonga ia pelea vano kara deset. ² A Satan * ia mai pado

* **4:2** Satan = vagi; Hizana katiu ve a Devil; Devil = kakanaka padopadoa na polea kara kaka.

rukia na dama e 40. Na dama kamahi kua beta ni hania goloa katiu. Muri na dama kamahi kua, ia ti ba vitoloni matehia matoto. ³ A Satan ki tania vona, “Ni ho tuni Vuvu matoto, tania na kedo kua ni pokizia ni kara bret.” ⁴ A Iesus ia kolia vona ki tania, “E vapolu bareanga na polea kana Paraha, ‘Mara beta kaka ni mahuri na bret za.’ ”

⁵ A Satan ia pelea vori zahe kara potuna, ia vatunga tapunia na kingdom laveve na vulovulo vona. ⁶ A Satan ki tania vona, “Da ta vala naba ni niho koto hada na kantri laveve kuari, da hiza e papane matoto, na vuna zia ti valanga ni niau kava. Hau e nap kata vala ni azei kua e kuligu kata vala vona. ⁷ Nu lotu ni niau, da ta vala goloaloa laveve kuari ni niho.” ⁸ A Iesus e kolia vona ki tania, “E vapolu baraenga na polea kana Paraha, ‘Lotu ni Vuvu ka Paraha, ia za da tu vora kana.’ ”

⁹ A Satan ia pelea ve vano kiri Ierusalem, ia vama diria a Iesus na huduna tempel, ia tania vona, “Kua kini ho tuni Vuvu matoto, raga ri kua; ¹⁰ Na vuna e vapolu bareanga, ‘A Vuvu da e geria kana engel kamahi, dia ka hada potoni niho.’ ¹¹ E vapolu bareanga ve, ‘Da dia ta zikoviho na limadia ki mara beta nu valitia kabe na kedo.’ ” ¹² A Iesus e kolia vona ki tania, “Na polea kana Paraha e tani barae, ‘Taua nu parakilania Paraha, ka Vuvu.’ ”

¹³ Kamana a Satan ti vahozovia kana parakililanga, ia vatia. E guria dama katiu ve kua kete volo papa mule kirina.

4.14-15 A Iesus e varivuvunia kana galanga ni Galili

(Matyu 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ A Iesus ia vamule kiri Galili na matuhanga kana Vule Tumonga. Na rereka kini vana lobia na malala laveve ni Galili. ¹⁵ Ia ki vaketekete na poloka haus lotu ke vuni Iuda, manumanu laveve dia ka kona zahenia.

4.16-30 A vuni Nasaret beta ni kulidia kiri Iesus (Matyu 13.53-58; Mak 6.1-6)

¹⁶ A Iesus ia vano kiri Nasaret, na palaka kua ia e paraha vona. Na Sabat ia vano kara haus lotu ke vuni Iuda, habuka kua ia e lala kete katia boto laveve. Ia madi kete hazenia na buk. ¹⁷ Dia ta vala na buk ke profet Aisaia vona. Ia vukazia na buk ki paria na palaka kena e vapolunganga, polea kua e tani barae, ¹⁸ “Na Vulena Paraha ti kari havutiau, na vuna zia ia ti makiau kata vaketea na Kalohua Kemi na manumanu kua beta kadia goloaloa vona. Ia e geriau kata tani kakava na nuhu kua dia ta karabus, kete beta dia kata ma karabus. Ia mai ve nuhu kua matadia e keu, dia kata hada mule, kata vaikoli kara nuhu kua manumanu e ditaduridia, dia ka kati zahatia ni dia, ¹⁹ kata tani kakava na nagi kemi kana Paraha.”

²⁰ Pale, ia tabaria na buk, ia vala mulehia na paraha kara lotua ke vuni Iuda, ia ziho mia tadu. Na matana manumanu laveve na poloka haus lotu ke vuni Iuda e ma ki vividohia.

²¹ Pale, ia varivuvunia kana polea, ki tani barae ni dia, “Meni kua na polea kua ta hazenia, ia ti pori matoto, habuka kua miu ta longoria e

hazeanga.” ²² Dia ta matinia matoto kana polea. Dia ka lohoi tori na kana polea mata mulimuli kua e popole vona. Dia ka tania, “Karae kua beta ni a tuni Iosep kua?”

²³ A Iesus ki tania ni dia, “E limoha, da miu ta tani barae kirigu, muri na kamiu polea kua, ‘Dokta kati mulehiho nu kemi! Katia ri na ka taon mule, nazia kua hita ta longoria tu katia ni Kaperneam.’ ” ²⁴ Ia ki tania ni dia, “Ta tani matotonia ni miu, profet na kana malala mule, da beta kete hada zaheanga. ²⁵ E limoha, tavivine gabugabu luba ni Iudea na taem ke Elaija. Kilaka kena na mariaba e tabara na krismas tolu, lingabo 6, vitolo kapou matoto ki bele na malala laveve. ²⁶ Palaka, beta ni gerua a Elaija ni vano na katiu ni dia, palaka e vano na tavine gabu ni Sarefat, na distrik a Saidon, ia beta ni tavine Iuda. ²⁷ Dia luba ni Israel lepra ni dia, na taem ke profet Elisa, beta katiu ni dia ni katua ni kemi, a Naman za, kaka bukuni Siria e katua ki kemi, ia ve beta ni bukuni Iudea.”

²⁸ Manumanu laveve na poloka haus lotu ke vuni Iuda dia ta longoria polea kua, magalidia ki varitihia matoto kiri Iesus. ²⁹ Dia ta divurutidia, dia ta harehia gotala na taon, dia ta pelea vori kara hiripa potuna, kena kadia taon e katua vona, dia kata bara katia a Iesus kara balibali. ³⁰ Palaka ia vana pe na pidaka dia za kini vano.

*4.31-37 A Iesus e pele kakava vule zaha na kaka katiu
(Mak 1.21-28)*

4:24 Jo 4.44. **4:25** 1 Kin 17.1. **4:26** 1 Kin 17.8-16. **4:27**
2 Kin 5.1-14.

³¹ Pale, ia ziho kiri Kaperneam na taon ni Galili, na Sabat † laveve ia e vaketekete na manumanu. ³² Dia ta lohoi tori matoto na kana vaketeketea, na vuna zia kana polea e matuha matoto.

³³ Na poloka haus lotu ke vuni Iuda kua ve, na kaka katiu na vule zaha e holiholia ki goe kapopou matoto ki tania, ³⁴ “Ha! Nazia matoto e kuli kirina ni hita, o Iesus bukuni Nasaret? Tu mai koto vairohihita? Hau ta lala ho azei! Ho na Kaka Tumonga ke Vuvu.”

³⁵ A Iesus e pole kara vule zaha kua ki tania, “Tabaria hava! Mai gotala vona.” Pale, na vule zaha kua ia varaga tadoria na kaka kua na pidaka manumanu laveve kua, ia gotala vona, beta ni vairohia livuhana. ³⁶ Manumanu laveve dia ta lohoi tori, dia ka tania, “Na kaka kua, e pole kara vule zaha kamahi balika kaka kua kana naba vona kamana matuhanga. E pole kara vule zaha kamahi, dia ta gotala na kaka.” ³⁷ Pale, na rereki Iesus ia vana lobia na malala laveve ni Kaperneam.

*4.38-39 A Iesus e kati kemihia a ravani Saimon Pita tavine
(Matyu 8.14-15; Mak 1.29-31)*

³⁸ A Iesus ia vatia na haus lotu ke vuni Iuda. Ia vano kara ruma ke Saimon. A ravani Saimon e mazahitia, livuhana ki totoba matoto, dia ta hulenia a Iesus kete kodonia. ³⁹ A Iesus ia madi vano kozoho vona, ia pole kara mazahi. Mazahi ia vatia. Pale, ia lama pamuhi kini vanganidia.

† **4:31** Sabat = ia dama 7, ia na Sarere za. **4:32** Mt 7.28-29.

*4.40-41 A Iesus e kati kemihia manumanu luba
(Matyu 8.16-17; Mak 1.32-34)*

⁴⁰ Na voro keteni zugu, na manumanu dia ta pelea nuhu kua mazahizahi kakeikakei kua na livuhadia ki mai ni Iesus. A Iesus ki taruhia limana na katiukatiu ni dia laveve, dia ka kemikemi mule. ⁴¹ Ki vano ve na vule zaha kamahi dia ta hava gotala na manumanu luba, dia ka goe dia ka tania, "Ho na tuni Vuvu!" Palaka a Iesus e pole kiridia ki tani vatuharia ni dia, dia kata tabaria havadia, na vuna dia ta lala ia a Kristus.

*4.42-44 A Iesus e katia galanga na taon taza
(Mak 1.35-39)*

⁴² Ti dama kakava, ia vatidia ia vano kara palaka katiu kua beta kaka vona. Na manumanu dia ta kakaze kirina, kamana dia ka mai paria na palaka kua ia vona. Dia ta parakilania dia kata talea ni ma mimia kamadia. ⁴³ Palaka a Iesus e tania ni dia, "Hau kata ratarata na Kalohua Kemi na kingdom ke Vuvu na taon taza ve, na vuna zia e geura hau kara galanga kua." ⁴⁴ Pale, ia kini ma vaketekete na poloka haus lotu kamahi ke vuni Iuda, ni Iudea.

5

*5.1-11 A Iesus e tania a Pita ki pelea hiha luba
matoto
(Matyu 4.18-22; Mak 1.16-20)*

¹ Na dama katiu a Iesus e mamadi na vazalea na loka ni Genesaret. Na kabuna manumanu dia ka varidigi lobia, dia ka lolongoria na polea

ke Vuvu. ² Ia hadavia na bot rua na vazalea, palaka nuhuta pelepelea na hiha na huduna, dia te vatia na bot, dia kene vavazuguvia kadia vuho. ³ Ia polo na huduna bot katiu. Na bot kua ke Saimon. Ia hulenia kete tule kati gotalania pitu na vazalea. Ia mia na huduna bot kini vaketea manumanu.

⁴ Kamana ki hozo polea ia tania ni Saimon, “Pe gotala kara madoro pitu nu varaga ka vuho, koto vatingotingo hiha.” ⁵ A Saimon ki tania, “Kagu Paraha, hita ta varaga vuho na marigo malaku kua, palaka beta hita na vatingovia hiha katiu, palaka na vuna ho tu tania za kua, da hau te varaga mulehia vuho.” ⁶ Kamana dia ka kati baraenia dia ta vatingovia na hiha luba matoto, pitu papa kadia vuho kamahi ni teretere. ⁷ Dia ta tavia habu tamaninikidia na ruana bot dia kata mai kodonidia. Dia ka gorea bot karua kua, hiro kene vonu matoto. Pitu papa za bot karua kua, hiro ne mahitu. ⁸ Kamana a Saimon Pita ki hada baraenia, ia dua kara kabeni Iesus ki tania, “Paraha, kakava ni niau, na vuna hau ta kaka zaha!” ⁹ Na vuna a Saimon kamana nuhu kua dia ta pupuri lupu, dia ta tara vilu matoto na vuna na hiha kua dia ta vatingovia. ¹⁰ Nuhu kua dia ta kamani Saimon, ia a Jems kamani Jon, tuni Sebedi karua, hiro ve ta gagala lupu kamani Saimon. A Iesus ki tania ni Saimon, “Taua nu kuahi, da meni kua kini ma vano da tu pelepele manumanu.” ¹¹ Pale, dia ta vazula ziho kara vazalea, dia ta zuka tapunia kadia goloaloa laveve, dia kene muri ni Iesus.

5.12-16 A Iesus e kati kemihia kaka katiu na lepra vona

(Matyu 8.1-4; Mak 1.40-45)

¹² Dama katiu a Iesus ia na poloka taon katiu, kaka katiu vona na lepra e vonu matoto na livuhana. E hada a Iesus, ia vano padonia tutura, ki taruhia damana ziho kara garigari ki haloho ruru ni Iesus ki tania, "Paraha, ma kuli, ku katiu ka kemi." ¹³ A Iesus ia tabe vano ia vakulia kaka kua ki tania, "Hau kuligu koto kemi." Pale, kilaka kena za, na lepra ia vatia. ¹⁴ A Iesus ki tani vatuharia vona, "Taua nu tania na kaka katiu, palaka vano nu vatunga livuha na Pris, nu vala na opa kara ka kemia, habuka na lo ke Moses kua e tania. Manumanu dia kata hada lala matoto habuka tu kemi kava." ¹⁵ Palaka na rereki Iesus kava ti vana lobia malala. Na kabuna manumanu, dia ta mai, dia kata longoria kana polea, ki kati kemihidia na kadia mazahi kamahi. ¹⁶ Palaka boto luba a Iesus e lala kete vano kazihena kara palaka kamahi kena, beta kaka vona, kete lotu.

5.17-26 A Iesus e kati kemihia kaka katiu togana e matemate

(Matyu 9.1-8; Mak 2.1-12)

¹⁷ Na dama katiu a Iesus e vaketekete, na Parisi kamana tisa kamahi kara lo, dia ta mimia kamana. Dia ta pe na malala laveve ni Galili, ni Iudea, ia mai ve ni Ierusalem. Na matuhanga ke Vuvu ia ni Iesus kua kete kati kemihia nuhu kua e mazahitidia. ¹⁸ Tamohane taza dia ta luluga na kaka katiu kua togana e matemate na huduna dongi, dia ka parakilania dia kata luga vano hoho

dia na vangorea na mugani Iesus. ¹⁹ Palaka manumanu e luba ki beta matoto zeleka kua dia kata luga vano ni hoho. Dia ta papane kara huduna ruma, dia ta pahia huduna ruma, dia ta vazihonia ziho kamana kana dongi na pidaki manumanu kara kabeni Iesus. ²⁰ A Iesus e hadavia kadia bilip ki tania, “Tai, te lohoi bala ka manaunaua.” ²¹ Na tisa kamahi kara lo kamana Parisi kamahi dia ta varihulei, “Ia azei matoto kua ki pole taturia a Vuvu? Azei e dangea kete lohoi bala manaunaua? A Vuvu za!” ²² A Iesus kava ti pelea kadia lohoihoia, ia hulenidia, “E kuziha miu ka lohoi barae na polokomiu. ²³ Polea kakei e malimu dopa kata tania, ‘Ka manaunaua te lohoi bala’ o kata tania, ‘Madi nu vavana’? ²⁴ Palaka miu kata lala kubarae, na Tuna Kaka kana matuhanga vona ri na garigari kete lohoi bala manaunaua.” Pale, ia tania na kaka kua togana e matemate, “Ta tania ni niho, madi pelea ka dongi nu vano kara ka ruma.” ²⁵ Pale, ia di madi pamuhi na pidaka dia, ia pelea kana dongi kini vazahenia a Vuvu kini vano kara ruma. ²⁶ Manumanu laveve dia ta zipa zahe, dia ka kuahi matoto. Dia ka vazahenia a Vuvu, dia ka tania, “Hita ta ba hadavia na goloa vahoru katiu meni.”

*5.27-32 A Iesus e kohania a Livai
(Matyu 9.9-13; Mak 2.13-17)*

²⁷ Muri na kua, a Iesus ia vano gotala, ia hadavia a Livai, ia na kakanaka pelepelea na takis. E mimia na kana opis kara takis. A Iesus ki tania vona, “Mai muri ni niau.” ²⁸ Pale, a Livai

ia vatia kana goloaloa laveve, ia divurutia kini muri ni Iesus.

²⁹ A Livai ia katia hanihania kapou ni Iesus na poloka kana ruma. Na nuhuta pelepelea na takis luba kamana manumanu taza ve dia ta hanihani kamadia. ³⁰ Palaka na Parisi taza kamana kadia tisa kamahi kara lo, dia ta pole ngungu, dia ka hulenia na disaipel ke Iesus dia ka tania, “E kuziha miu ka hanihani, miu ka hinu kamana nuhuta pelepelea na takis, kamana nuhuta moge zahazaha?” ³¹ A Iesus ki kolia kadia polea ki tania, “Nuhu kua beta mazahi ni dia, beta dia na lala dia kata vano hada dokta, palaka nuhu kua mazahi ni dia za, ia dia ta lala dia kata vano hadavia na dokta. ³² Hau beta na mai kata kohania nuhu kua dia ta mahotohoto. Beta, hau ta mai kata kohania nuhuta moge zahazaha, dia kata pokizia magalidia.”

5.33-39 A Iesus e pole na makina mahohoa na haninga

(Matyu 9.14-17; Mak 2.18-22)

³³ Pale, dia ta tania vona, “Na disaipel kamahi ke Jon dia ta lala, dia kata mahoho boto luba, dia na lolotu, na disaipel ke vuni Parisi ve dia ta lala, dia kata gagala barae ve, palaka ka disaipel kamahi, beta dia na lala dia kata mamahoho, dia ta hanihani dia ka hihinu za.” ³⁴ A Iesus ki tania ni dia, “E dangea miu kata katia manumanu kua e vinohuanga dia kara hanihania na lahia, dia na mahoho, kua na tamohane e ba lahi vahoru kua e ba hanihani kamadia? ³⁵ Palaka na taem vona kua e ba mamai, da ti pele kakavanga tamohane

kena e ba lahi vahoru ni dia. Pale, na dama kamahi kena, da dia te ba mahoho.”

³⁶ Pale, ia barikikinia polea kua ki tania ni dia, “Mara beta kaka katiu ni terehia na dihura lavalava vahoru, ni turi porotia na lavalava bura vona. Tani kati baraenia, da e vairohia na lavalava vahoru, ki mara beta ve na lavalava vahoru ni hada balika lavalava bura. ³⁷ Mara beta ve kaka katiu ni valikiria vaen vahoru kara poloka hulita me bura. Tani kati baraenia, na vaen vahoru da ti tuka terehia na hulita me bura, na vaen ia maliki, na hulita me ia vairo. ³⁸ Palaka na vaen vahoru da e valikira kara hulita me vahoru. ³⁹ Kaka kua kava ti hinumia vaen bura, da mara beta ni kulina kete hinumia vaen vahoru. Na vuna da ia e tania, ‘Vaen bura e dopa ki kemi.’ ”

6

6.1-5 A Iesus e pole na makina vatabutabua na galanga na Sabat

(Matyu 12.1-8; Mak 2.23-28)

¹ Na Sabat katiu a Iesus e vavana hutu na poloka vanua na vit kamahi, na kana disaipel kamahi dia ka duledule palekana vit, dia ta hirania na hulita vit na limadia kete kakava, dia na hania palekana. ² Palaka na Parisi taza dia ta tania, “E kuziha miu ka katia nazia kua e vatabuanga na Sabat?” ³ A Iesus ki kolia ki tania, “Beta miu na hazenia na ziuziua kua ni Devit kamana nuhu kua dia ta kakamana, kilaka kua e vitolonidia? ⁴ A Devit e hoho na ruma ke Vuvu ki pelea na bret kua e tabutabua, kua

kete vatunganga na matani Vuvu, kua na Pris kamahi za dia ta lala dia kata hahania. A Devit ia pelea, ia hania ki vala ve na nuhu kua dia ta kakamana.”⁵ A Iesus ki tania ni dia, “Na Tuna Kaka ia na Paraha kara Sabat.”

6.6-11 Na Sabat katiu a Iesus e kati kemihia kaka katiu limana e mate (Matyu 12.9-14; Mak 3.1-6)

⁶ Na Sabat katiu ve ia na poloka haus lotu ke vuni Iuda ki vaketekete, na kaka katiu na poloka haus lotu kua, na limana kiri maroro e mate.
⁷ A vuni Parisi kamana tisa kamahi kara lo ke Moses, dia ta hada patia a Iesus, karae da e kati kemihia na lima mate kua na Sabat, na vuna zia dia ta kakaze dala dia kata padea polea kirina.
⁸ Palaka ia ti lala kadia lohoihoia, ia mai tania na kaka lima mate kua, “Mai madi ri kua na mugana.” Pale, kaka kua ia divurutia kini vano madi.
⁹ A Iesus ia tania ni dia, “Kata hulenimiu, na lo e tani ziha na Sabat tolu kata katia moge kemi vona o tolu kata katia moge zaha, tolu kata vaikoli kara kaka o tolu kata kirohia?”
¹⁰ A Iesus e hada lobi kiridia laveve ki tania na lima mate kua, “Vatatahia lima.” Na kaka lima mate kua ia muri na kana polea, na limana ia kemi.
¹¹ Palaka magalidia e varitihia matoto, dia kene hubia polea na pidaka dia mule, habuka dia kata kuzingania a Iesus.

6.12-16 A Iesus e makia kana 12 apostel (Matyu 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² Na dama katiu, a Iesus e vori kara potuna kete lotu. A Iesus ki lotu ni Vuvu na marigo ia ki dama.
¹³ Na damadama a Iesus e kohania kana

disaipel * kamahi, ia makia dia 12, nuhu kua kete kohanidia na apostel † kamahi. ¹⁴ A Saimon, a Iesus e vala hiza kua a Pita vona, a Andru tazini Saimon, a Jems, a Jon, a Filip, a Bartolomyu, ¹⁵ a Matyu, a Tomas, a Jems tuni Alfius, a Saimon kua e kohanga ni Selot, ¹⁶ a Iudas tuni Jems, mai a Iudas Iskariot, kaka kua muri kete tilitili tika kiri Iesus.

*6.17-19 A Iesus e kati kemihia manumanu luba
(Matyu 4.24-25; Mak 3.7-12)*

¹⁷ A Iesus kamana kana disaipel kamahi dia ta tiro mule, dia ta varimadiriai na palaka mahoto. Na kabuna kana disaipel kamahi kamana kabuna manumanu kapou bukuni Iudea, bukuni Ierusalem, mai nuhu bukuna hiripa vazalea ni Tair kamani Saidon, ¹⁸ dia ta mai, dia kata longoria kana polea, ni pele kakava kadia mazahi. Nuhu kua vule zaha e holiholdia, dia ve a Iesus e kati kemihidia ve. ¹⁹ Manumanu laveve kua, dia ta paparakilania dia kata vakulia a Iesus, na vuna na matuhanga kapou e pe ni Iesus ki vavano, na matuhanga kua kini kakati kemihidia laveve.

*6.20-26 Azei kete hilohilo, azei kete tangi
(Matyu 5.1-12)*

²⁰ E hada vano kara kana disaipel kamahi ki tani barae, “Miu nuhu kua beta kamiu goloaloe vona, a Vuvu ti kati kemihia matoto ni miu. Na vuna na kingdom ke Vuvu ia e kamiu.

* **6:13** disaipel = kaka e pelea sikul. † **6:13** apostel = kakanaka valavalanga na polea kana Paraha.

²¹ A Vuvu ti kati kemihia ni miu nuhu kua e vivitolonimiu meni, na vuna, da miu ta hanihani magalimiu ki kurukuru.

A Vuvu ti kati kemihia matoto ni miu nuhu kua miu ta hahaloho meni, na vuna da miu ta nongo.

²² A Vuvu ti kati kemihia matoto na nuhu kua beta manumanu ni lala kete kukulidia kirimiu, dia ka pole katimiu, dia ka pole tadurimiu, dia ka tania miu nuhu zahazaha, na vuna zia kua miu te mumuri na Tuna Kaka kava. ²³ Na dama kena miu hilohilo, miu na raga kamana hilohiloa, na vuna zia kadoamiu na lagato e kapou matoto. Na vuna, habu tubudia muga dia ta kati baraenia ve na profet kamahi.

²⁴ Kaba loho zahanga ni miu risman kamahi, na vuna kava miu te mia papa ri na garigari.

²⁵ Kaba loho zahanga ni miu nuhu kua magalimiu e lala kete kurukuru meni, na vuna da muri ki vitolonimiu. Nuhu kua miu ta nonongo meni, da muri magalimiu ki zaha, miu ka tangi. ²⁶ Kaba loho zahanga ni miu, ta manumanu laveve ni kona zahenimiu, na vuna ia maki kena varira ni habu tamadia, dia ta kona zahenia na profet vairukuruku kamahi.”

*6.27-36 Kete kuli matoto kara ha vagi
(Matyu 5.38-48)*

²⁷ A Iesus ki tani barae ve, “Palaka hau ta tania ni miu nuhu kua miu ta lolongoriau. Kete kulimiu kara hamiu vagi kamahi, kati kemihia na nuhu kua dia ta zazaha kirimiu, ²⁸ kati kemihia na nuhu kua dia ta baru zahazaha kirimiu, miu lotu miu na hulenia a Vuvu kete

kodonia nuhu kua dia ta kati zahatia ni miu.
²⁹ Ta katiu ni zapalania taviki, tare poki nu vala paligeni taviki ve vona. Ta katiu ni vanahea ka tale havuhavua vatia ve ni pelea ka singlis.
³⁰ Azei kua e nongiho na goloa katiu, vala vona. Kua kaka katiu ni pelea ka goloa katiu, taua nu huleni mulehia kirina. ³¹ Nazia kua tu lohoia e kuli kaka motu kete katia ni niho, pele ho kati baraenia ve na kaka motu.

³² Ta ni kuli za kara nuhu kua e lala kete kulidia kiri ni niho, tu lohoia da a Vuvu e kadeho vona? Nuhuta moge zahazaha ve, dia ta lala dia kata kukulidia ve kara nuhu kena e lala kete kulidia kiridia. ³³ Tanu kati kemihia na nuhu kua dia ta kekemi kiriniho za, tu lohoia da a Vuvu e kadeho vona? Nuhuta moge zahazaha ve, dia ta lala dia kata kemi ve kiri habu tamaninikidia.
³⁴ Tanu vala goloa na nuhu kua tu lohoia da muri dia ka koli mulehia ka goloa, tu lohoia da a Vuvu e kadeho vona? Nuhu kua dia ta zahazaha, dia ta lala dia kata vala goloa na nuhu zahazaha ve, dia ka lala dia kata lohoia kete koli muleha kadia goloa ni damukia matoto nazia kua dia ta vala.
³⁵ Palaka kete kulimiu kara hamiu vagi kamahi, miu kati kemihia ni dia. Miu vala vetania goloa ni dia. Tauga miu na lohoia kete kolu muleha ni miu. Pale, kadoamiu ia da e kapou matoto. Pale, da miu te kara habu tutuna Paraha, kua ia e Heta Matoto. Na vuna ia e lala kete kati kemihia na nuhu kua beta dia na lala dia kata hahate motunia, ki lala ve kete kati kemihia ve na manumanu zahazaha. ³⁶ Miu maharia kaka, na vuna Tamamiu ia e kakanaka mahariharia.”

*6.37-42 Taua miu na sikelnia moge kana manu-manu motu
(Matyu 7.1-5)*

³⁷ A Iesus ki tani barae ve, “Tabarae, miu na hahada kara goloa zaha na kaka motu, tabarae dia ve na hada ve kara goloa zaha ni miu. Taua nu pole katia kaka nu tania ia e kaka zaha, tabarae dia ve na tani barae ve kiriniho. Lohoi bala maki e katua ni niho, a Vuvu kete lohoi bala ve ka manaunaua. ³⁸ Vala lima na kaka kete valanga goloa ve ni niho. Da e goroa ka beke ki vonu ki pado tadura, ki goroa ve ki vonu kalavuruvuru ki malikiliki, ki taruha na kabe. Na vuna mak kakei tu tovonua rua vona. Ia mak kena za da tu tovoanga vona.”

³⁹ A Iesus e barikikinia ve polea kua ki tania, “E dangea na kaka matana keu kete vatunga dala ni ruana kena matana e keu ve? Karae mara beta hiro na rua dua hoho kara lovo? ⁴⁰ Kapiru kua e ba sisikul mara beta ni hada zaheanga dopa na kana tisa. Palaka manumanu laveve kua e sikulni kemikemuha dia da dia ta habuka kadia tisa.

⁴¹ E kuziha ku hada na momota tahetahena so na matani tazi, ki beta nu lohoia na podana hai kena na mata mule? ⁴² E kuziha da kunu tani barae ni tazi, ‘Tai, mai na pele kakava momota tahetahe kena na mata.’ Palaka ho mule beta nu hada na podana hai kena na mata mule. Tu lolotu veta, muga ku pele kakava podana hai kena na mata, ku hada vutu, muri kunu pele kakava na momota tahetahe na matani tazi.

*6.43-45 Hai zaha paleka e zaha
(Matyu 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Hai kemi beta ni vua paleka ni zaha. Hai zaha ve beta ni vua paleka ni kemi. ⁴⁴ Paleka hai katiukatiu da e vatunga kakava ia bukuna hai kakei. Manumanu beta dia na lala dia kata dulea paleka fik na mota matangatanga, o na paleka vaen na haina moli. ⁴⁵ Kaka kemi da lohoihoia kemikemi e ngoro na poloki magalina, kubarae da e katia maki kemikemi, palaka na kaka zaha, lohoihoia zahazaha na poloka, kubarae ki katia maki zahazaha. Na vuna lohoihoia kakei, kua tani vonu na magalina kaka, ia za kena da e gogotala na havana.

*6.46-49 Makina habahabanga na ruma e rua
(Matyu 7.24-27)*

⁴⁶ Kara zia miu ka kohani baraeniau, 'Paraha, Paraha,' ki beta miu na mumuri na kagu polea? ⁴⁷ Kata vatunga ni miu kaka kete balika zia, kua tani mai ni niau ni longoria kagu polea ni muri matoto vona. ⁴⁸ Ia e balika kaka kua e habatia na ruma, ki hovia na lovo loloa ki taruhia simen faundesion, ba muri ia ti habatia kana ruma. Ta noro kapou ni pado ni hununia na ruma. Mara beta ni hunu tuahia, na vuna e haba kemukemuha. ⁴⁹ Palaka azei kua tanu longoria kagu polea ni beta nu muri vona, ia tu balika kaka kua e habatia kana ruma na huduna garigari vetanga, beta ni taruhia simen na garigari. Ta noro ni mai ni hununia na ruma da e tua, ki robea matoto."

7

7.1-10 A Iesus e kati kemihia na vora kana kepten kara armi

(Matyu 8.5-13)

¹ Tania a Iesus ki tani hozovia na polea kamahi kua na manumanu, ia vano hoho na taon a Kaperneam. ² Na kepten kara armi katiu vona, kana vora kena e dopa ki kulina marata kirina, e mazahitia matoto, kozoho keteni mate. ³ Na kepten kara armi kua e longoria kavilika polea ni Iesus, ia geria pararaha taza ke vuni Iuda, dia kata vano ni Iesus, dia na hulenia kete mai ni kati kemihia kana vora. ⁴ Kamana dia ka mai bele ni Iesus, dia ta hule haroinia matoto, dia ka tania, "E dangea koto kodonia na kepten kara soldia kua, ⁵ na vuna ia e kulina matoto kiridolu vuni Iuda, kini habatia kadolu haus lotu katiu."

⁶ Pale, ia vano kamadia, ti vano kozoho na ruma, na kepten kara soldia kua e geria habu kana, dia kata tania ni Iesus, "Paraha, tani varaharahaho, na maia. Hau beta na hizanga ni dangea koto mai hoho na kagu ruma. ⁷ Ki kubarae ki beta na hatunia ve na hizanga na dangea kata vano ve ni niho. Palaka tania za, kagu vora ni kemi. ⁸ Hau ve, hau kagu paraha vona e hada ni niau. Hau ve, hau ta hada na soldia taza ve. Na tania na katiu, kete vano, ia da e vano. Na tania na katiu kete mai, ia da e mai. Na tania na kagu vora kete katia golea kua, ia da e katia."

⁹ Kamana a Iesus ki longori baraenia, ia ridi matoto vona, ki tare poki kara kabuna manumanu kua dia ta mumuri vona, ki tania, "Hau ta tania ni miu, ma beta na paria bilip katiu kua e

kapou barae, ni Israel.” ¹⁰ Pale, nuhu kua e geura dia, dia ka mai ni Iesus, dia ta vamule vano kara ruma kana kepten kua, dia ta hada kubarae, na vora ti kemi kava.

7.11-17 A Iesus e valamari mulehia tuna tavine gabu katiu

¹¹ Muri vona a Iesus ia vano kara taon katiu hizana a Nain. Kana disaipel kamahi kamana kabuna manumanu kapou dia ve ta vano kamana. ¹² Ti kozoho na hatamara taon na kaka mate katiu e luluganga ki gogotala na taon, ia na tuna tavine gabu katiu, gabu kua, ia tuna katiu papa za kua. Kabuna manumanu kapou bukuna taon dia ta kakamana. ¹³ Kamana na Paraha ki hada na tavine kua, lohora e zaha matoto vona, ia tania vona, “Taua nu tangi.” ¹⁴ Pale, a Iesus ia vana vano kozoho, ia vakulia na dongi kana kaka mate kua, na nuhu dia ta luluga na dongi kua, dia ta madi. A Iesus ia tania, “Huluvahu, hau ta tania ni niho, ‘Lama!’ ” ¹⁵ Na kaka mate kua ia lama mia, kini pole. A Iesus ia vala mulehia ni titinana. ¹⁶ Dia laveve dia ta kuahi matoto, dia ka vazahenia hizani Vuvu. Dia ka tani barae, “Na profet kapou katiu ti bele na pidaka dolu!” Dia ka tania barae ve, “A Vuvu ti mai keteni kodonia kana manumanu!” ¹⁷ Na rereki Iesus ki vavana lobia palaka laveve ni Iudea, mai ve na poloka malala laveve kua e lobia a Iudea.

7.18-35 A Jon kakanaka Baptais e geria kana disaipel rua hiro ka vano ni Iesus (Matyu 11.2-19)

¹⁸ Na disaipel ke Jon dia ta tania ni Jon na goloa laveve kua dia ta longoria dia ka hadavia. ¹⁹ A

Jon ia kohania kana disaipel rua, ia gerihiro, hiro kata vano na Paraha a Iesus hiro na hulenia, “Ia ho za na kaka kua kete mai o da hita ta guria katiu motu?” ²⁰ Kamana hiro ka mai ni Iesus, hiro ta tania, “A Jon kakanaka Baptais e gerimiro, miro ka mai ni niho, miro kata hulenihō, ‘Ia ho za na kaka kua kete mai o da hita ta guria katiu motu?’ ”

²¹ Kilaka kena hiro ta bele, a Iesus e kati kemihia manumanu luba kua mazahi na livuhadia kamana vule zahazaha, ia e kati kemihia nuhu kua matadia e keu dia ka hada mule. ²² Pale, ia kolia kahirō hulea, ki tania, “Mo vamule vano mo na kalohunia ni Jon nazia mo ta hadavia mo ka longoria. Nuhu matadia e keu dia ta hada mule, nuhu kabe mate dia ta vavana mule, nuhu lepra ni dia, dia ta kemi mule, nuhu talingadia e doto dia ta longo mule, nuhu dia ta mate e valamari mulehadia. Na Kalohua Kemi ke Vuvu ti vaketōa na nuhu kua beta kadia goloaloa vona. ²³ Na Paraha da e kati kemihia matoto na kaka kua e bilip ni niau ki beta ni lohoi ruarua ni niau.”

²⁴ Muri na kaka rua kua a Jon e geri, hiro te vamule, a Iesus ia hulenia manumanu na vuna ni Jon, “Nazia miu ta lohoia miu kata hadavia kua miu ta vano ni Jon na deset? Miu kata hadavia na raburabu na kavili e habinia ki mamalolo? ²⁵ Pele, nazia miu ta lohoia miu kata hadavia kua miu ta vano ni Jon? Na kaka e zohoria na zohozohoa mata muli? Beta! Nuhu dia ta zohoria na zohozohoa mata mulimuli kamana kadia goloaloa kemikemi dia ta lololi na ruma kana king za. ²⁶ Palaka, nazia miu ta lohoia

miu kata hadavia kua miu ta vano ni Jon? Na profet katiu? E matoto, hau ta tania ni miu, ia na profet, e dopa ki hizanga na profet laveve. ²⁷ Varira profet Malakai e vapolungania ki pole ni Jon ki tania, 'Da hau ta geria kagu vakilalanga kete vamuga ni niho, kete vaida dala kiriniho.' ²⁸ Hau ta tania ni miu. Na pidaka manumanu laveve kua e valohuadia, beta kaka katiu ni dopa ni hizanga ni Jon. Palaka kaka kua e beta ni dopa ni hizanga na kingdom ke Vuvu e dopa ki paraha vona."

²⁹ Manumanu laveve, ia mai nuhuta pelepelea na takis, nuhu kua a Jon e vazuguvidia, kamana dia ka longoria polea ke Iesus, dia ta tania habuka maki ke Vuvu ia e mahoto. ³⁰ Palaka na Parisi kamahi kamana tisa kara lo ke Moses, dia ta pala katia lohoihoia kemi ke Vuvu kiridia mule, ki beta ni kulidia a Jon kete vazuguvidia.

³¹ A Iesus ia tani barae ve, "Pele, ma nazia, kata tovonua manumanu bukuna tauna kua vona? Dia ta balika zia? ³² Dia ta balika kapirupiru kua dia ta mimia na poloka palakana maket dia ka gogoe kiri habu tamaninikidia, 'Hita ta vilinia kalou, beta miu na parau. Hita ta habia vuroua, beta miu na tangi.' ³³ A Jon kakanaka Baptais e mai ki beta ni hania bret, beta ni hinumia vaen, miu ka tania, 'Ia na vule zaha vona.' ³⁴ Na Tuna Kaka e mai ki hahania bret ki hihinumia vaen, miu ta tania, 'Hadavia! Ia na kakanaka hani hamohamoa, ia na kakanaka hinu hamohamoa na vaen, ia na habu tamaninika nuhuta pelepelea na takis kamana nuhuta moge zahazaha!'

³⁵ Palaka lohoihoia pa kua manumanu dia ta lohoia e mahoto, ia da na haningana da e vatunga kavakava.”

7.36-50 Tavinena moge zahazaha katiu e bizia na vel na kabeni Iesus

³⁶ Na Parisi katiu, hizana a Saimon e hulenia a Iesus kete vano hanihani kamana na kana ruma. Ia vano kamana. Dia ta mia* dia kata hanihani.

³⁷ Na tavinena katiu na poloka taon kua kana mogemoge beta ni kemi. Kamana ki longoria a Iesus e hanihani na ruma kana Parisi kua, ia pelea botole e katua na kedo alabas, pefium † na poloka.

³⁸ Na tavinena kua e madi kozoho na lamani Iesus, kozohotia kabena ki hahaloho, na liuka ki tuturu kara kabeni Iesus. Pale, ia bizia kabeni Iesus na vuluka, kini dodomia kabeni Iesus. Ia valikiria pefium kara kabena karua.

³⁹ Na Parisi kua e kohania a Iesus ki mai kara hanihania e hadavia golea kua, ia lohoia na poloka mule ki tania, “Kaka kua ni ia profet, ma e lala azei kua e vavakulia, ia na tavinena zia. Na tavinena kua ia na tavinena moge zahazaha.”

⁴⁰ A Iesus e hada lala kana lohoihoia, ia kolia vona ki tania, “Saimon, hau kagu polea katiu kata tania ni niho.” A Saimon ia tania, “Tania ni niau tisa.” ⁴¹ “Kaka rua kahiho dinau vona na kakanaka valavalanga na dinau. Katiu e dinau na 500 koin silva. Katiu e dinau na 50 koin silva. ⁴² Beta hiro na dangea hiro kata kolia kahiho dinau. Pale, ia lohoi bala kahiho dinau. Tu lohoia

* **7:36** A vuni Iuda beta dia na lala dia kata mia na tebol, dia ta ngoro vaiki na hiripa tebol botoboto, dia ka hanihani. **7:37** Mt 26.7; Mk 14.3; Jo 12.3. † **7:37** Pefium monina e kapou, katua na oil.

da azei ni hiro e dopa ki kulina kara kakanaka valavalanga na dinau kua?"

⁴³ A Saimon e tania, "Tauka, na kaka kana dinau e dopa ki kapou kini lohoi balanga, da e kulina dopa kirina." A Iesus ki tania, "Ho tu tania ki mahoto matoto."

⁴⁴ A Iesus e tolo kara tavine kua ki tania kiri Saimon, "Tu hada tavine kua? Hau ta mai hoho na ka ruma, beta nu vala naru kara kabegu‡, palaka ia e vazuguvia kabegu na liuka, ki bizia kabegu na vuluka. ⁴⁵ Ho beta nu domiau, palaka na tavine kua kamana ta mai hoho na ruma, beta ni hivu na domidomia na kabegu. ⁴⁶ Ho beta nu valikiria vel kara bakagu, palaka ia valikiria ki bizia pefium na kabegu. ⁴⁷ Kuza barae ta tania ni niho, kana moge zahazaha laveve te lohoi bala, kubarae ia kini vatunga kana hate motua. Palaka kaka kua beta ni dopa ni zaha ki lohoi balanga kana manaunaua da beta kete vatunga kana hate motua." ⁴⁸ Pale, a Iesus ia tania kara tavine kua, "Ka manaunaua laveve kava ti lohoi balanga."

⁴⁹ Manumanu taza ve kua dia ta mimia kamana na tebol dia ta varihulei, "Azei matoto kua e dangea kete lohoi bala moge zahazaha kamahi?"

⁵⁰ A Iesus ia e tania na tavine kua, "Ka bilip za ti vaikoli kiriniho, vano kamana magali kemia."

8

8.1-3 Tavivine taza dia ta muri ni Iesus dia ka vavana kamana

‡ **7:44** Maki ke vuni Iuda dia ta lala dia kata domia, dia ka vazuguvia kabena kaka, dia ta bizia oil na bakana kaka kete makia habuka dia ta koi tadoria kaka.

¹ Muri na kua, a Iesus ia vano kara taon katiukatiu ki vano ve na malala kotekote kamahi ki tani kakava na Kalohua Kemi na kingdom ke Vuvu. Kana 12 disaipel ve dia ta kamana, ² mai na tavivine taza ve, kua muga a Iesus e pele kakava na vule zaha kamahi, kamana mazahi na livuhadia. Hizana tavivine kamahi kua, ia a Maria, hizana katiu ve a Makdala*, na tavine kua e pele kakavanga na vule zaha e 7 vona, ³ a Joanna goni Kusa, a Kusa ia na kaka kua e hada poto na ruma ke Herot; ia mai a Susana kamana tavivine taza ve. Tavivine kua dia ta kodonia, dia ka babada kiri Iesus kamahi na kadia goloaloa mule.

8.4-8 A Iesus e barikikinia polea na kaka e muratania harana vit na vanua (Matyu 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴ Kilaka na kabuna manumanu kapou dia ta lohu, dia kene lupu. Na manumanu bukuna taon kamahi, dia ta mai ni Iesus. Ia barikikinia polea ki tani barae, ⁵ “Kaka katiu e vano kete muratania harana vit. Tania ki muratania na harana vit, taza dia ta dua kara hiripa dala, ia vaka tadura, na manu kamahi dia ta hania taza. ⁶ Taza dia ta huru kara palaka kedokedora, tania dia ta galulu zahe dia ta mate, na vuna beta dia na paria naru na huduna kedo. ⁷ Harana vit taza dia ta huru kara poloka mota matangatanga, dia ka lupu galulu zahe, na mota ia rara havutidia. ⁸ Na harana vit taza ve dia ta dua kara garigari kemi. Dia ta galulu zahe, dia ta vua palekedia e

8:2 Mt 27.55-56; Mk 15.40-41; Lu 23.49. * **8:2** Makdala ia na malala ke Maria.

dopa ki luba matoto. Habuka 100 katiukatiu na harana vit katiukatiu kua e muratanga.” E tani hozovia polea kua, ia goe ki tani barae, “Azei ho talinga vona, longoria polea kua.”

8.9-10 Na vuvuna kua a Iesus e barikikinia polea

(Matyu 13.10-17; Mak 4.10-12)

⁹ Na kana disaipel kamahi dia ta hulenia kara vuvuna barikikia kua. ¹⁰ Ia tania, “Na hada lalanga na litigitigia na kingdom ke Vuvu kava ti valanga ni miu, palaka na manumanu, hau ta barikikinia polea, kete kubarae, ia vata kua dia ta hahada palaka mara beta dia na hadavia. Ia vata kua dia ta lolongoria polea, mara beta dia na lohoi lala.

8.11-15 Vuvuna barikikia na polea na palekana vit

(Matyu 13.18-23; Mak 4.13-20)

¹¹ Na vuvuna barikikia kua e kubarae, na harana vit ia na polea ke Vuvu. ¹² Na harana vit kua e huru lilia hiripa dala, ia nuhu kua dia ta longoria polea, muri a Satan mai ia pele kakava polea na polokodia, kete beta dia kata bilip, dia na mahuri. ¹³ Na harana vit kua e huru kara huduna kedokedo, ia nuhu kua dia ta pelea polea dia ka hilohilo vona, palaka beta ni taruhia voraka na polokodia. Dia ta vaka maroro palaka beta ni havarau. Na tau kara parakilakilanga dia ta poke. ¹⁴ Na harana vit kena e huru kara poloka mota matangatanga, e makia nuhu kua dia ta longoria polea, palaka kamana dia ka vano

na kadia daladala kamahi, dia ta lohoi vuvu na kadia goloaloa kamana kadia mianga kemi, pale, ia tabaria kadia lohoihoia, kubarae ki beta dia ne vua. ¹⁵ Na harana vit kena e huru kara garigari pa, ia e makia nuhu kua dia ta longoria polea. Magalidia e kemi ki mahoto. Dia ka paho taduria polea ki bada, dia kene vua.”

*8.16-18 Manumanu beta dia na litiginia laet na taura baket
(Mak 4.21-25)*

¹⁶ A Iesus e tani barae ve, “Beta kaka ni lala kete dohotia lam ni kari havutia na baket o ni taruhia na taura kiri, palaka e taruhia na mudina lam kara manumanu kete hoho, dia kata hada na balangana. ¹⁷ Na vuna beta goloa katiu kua e litigianga, kua mara beta ni bele kakava o beta goloa katiu kua e litigianga kua mara beta ni lalanga o ni tanga ni bele, manumanu laveve ni lala.

¹⁸ Kubarae da miu ta lohoia, miu kata longo vutuhia polea. Azei ho kua ti ka goloa taza vona da a Vuvu e vala taza ve ni niho. Palaka azei kua tani beta matoto kana goloa vona, da nazia kena e lohoia kana vona, da e pele kakavanga vona.”

*8.19-21 Azei ia titinani Iesus kamani habu tazina?
(Matyu 12.46-50; Mak 3.31-35)*

¹⁹ A titinani Iesus kamani habu tazina dia ta mai dia kata hadavia, palaka ki mara beta dia na kozoho vona, na vuna, manumanu e luba matoto. ²⁰ Manumanu taza dia ta tania ni Iesus,

8:16 Mt 5.15; Lu 11.33.

8:17 Mt 10.26; Lu 12.2.

8:18 Mt

25.29; Lu 19.26.

“Ka titi kamani habu tazi dia ta varimadiriai na hatama, ki kulidia dia kata hadaviho.” ²¹ A Iesus e kolia ki tania, “Titinagu kamani habu tazigu ia nuhu kua dia ta longoria polea ke Vuvu dia ka muri vona.”

8.22-25 A Iesus e pole kara kavili kapou ki malugunia

(Matyu 8.23-27; Mak 4.35-41)

²² Boto katiu a Iesus e tania na kana disaipel kamahi, “Tolu kata vano kara paligena loka.” Pale, dia ta polo na bot dia kene vano. ²³ Dia ta ba sel vano, matani Iesus ia tuturuve kini ngoro. Na kavili kapou ia bele kiridia na huduna loka. Na naru kini vevele hoho kara poloka bot, kozoho dia keteni mahitu. ²⁴ Na disaipel kamahi dia ta vano dia ta vakongania a Iesus, dia ka tania, “Tubu, Tubu, tolu keteni mahitu!” A Iesus e lama ia pole kara kavili kamana dazi kapopou. Pale, ia malugunia kini manilo. ²⁵ Ia hulenian kana disaipel kamahi, “Kue kami bilip?” Dia ta kuahi dia ka lohohi tori, dia ka varihulei, “Azei matoto kua? E pole kara kavili kamana dazi hiro ka longoria kana polea.”

8.26-39 A Iesus e pele kakava na vule zaha na kaka katiu

(Matyu 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Dia ta vano bele na distrik Gerasa, na paligena ni Galili. ²⁷ Kamana a Iesus ki zipa tadu na vazalea na kaka katiu bukuna taon na vule zaha kamahi dia ta holiholia, e mai ni Iesus. Havarau matoto kaka kua beta ni zozohoria lavalava o ni mimia na ruma, palaka e mimia na lovo kana kaka mate kamahi. ²⁸ Kilaka ki hada

a Iesus, ia goe kini dua kara kabeni Iesus, ki goe varitihia matoto, ki tania, “Nazia e kuli kirina ni niau ho Iesus tuni Vuvu kua e heta matoto? Ta hule haroiniho, taua nu vala varitihia ni niau.”

²⁹ Na kaka kua e tatani barae, na vuna a Iesus e vala polea matuha na vule zaha kamahi dia kata gotala vona. Ti boto luba na vule zaha kamahi kua dia ta lala dia kata tuha zahe na poloka. Ia vata kua e rotu tadura kabena kamani limana na sen, dia ka hada poto vona, ia da e rabe hutuzia na sen. Na vule zaha kamahi kua dia ta lala dia kata katia ni rovo vano kara palaka kamahi kua beta kaka vona.

³⁰ A Iesus ia hulenia, “Hiza azei?” Ia tania, “A Armi.” E tani barae na vuna zia na vule zaha luba matoto na poloka. ³¹ Na vule zaha kamahi kua dia ta hule haroinia matoto tabarae ni geridia kiri loloni habuna.

³² Na kabuna boroboro taza dia ta hanihani na hiripa potuna. Na vule zaha kamahi kua dia ta hule haroinia a Iesus kete tara ni dia, dia na vano hoho na boroboro. Ia tara ni dia. ³³ Na vule zaha kamahi kua dia ta mai gotala na kaka kua, dia kene vano hoho na boroboro kamahi kua. Na kabuna boroboro kua dia ta rovo varitihia ziho kara balibali na hiripa loka dia kene mahituhitu.

³⁴ Nuhu kua dia ta hada poto na boroboro kamahi kua, dia ta hada golea kua e bele, dia ta rovo vano tania golea kua na poloka taon kamana malala kozohozoho na hiripa taon.

³⁵ Manumanu dia ta vano gotala dia kata hadavia nazia kua e bele. Dia ta mai bele ni Iesus, dia ta hadavia habuka na kaka kua, na vule zaha ti gotala vona kava, ti zohoria na lavalava kana lohoihoia ti kemi. Ia kini mimia na kabeni

Iesus. Pale, dia ta kuahi. ³⁶ Nuhu kua dia ta hadavia matoto goloa kua e bele, dia ta ziuhia na manumanu na goloa kua a Iesus e katia na kaka kua, na vule zaha kini vatia, kua ia kini kemi. ³⁷ Manumanu laveve bukuna palaka laveve na kantri Gerasa dia ta hulenia a Iesus kete vatidia, na vuna zia dia ta kuahi matoto. Pale, ia polo na bot kini vano.

³⁸ Na kaka kua na vule zaha kamahi kua dia te vatia, e hule haroinia a Iesus kete kamani Iesus, palaka a Iesus ia geri mulehia ki tania, ³⁹ “Vamule vano kara ka malala nu tania na manumanu na goloa kapou kua a Vuvu ti katia ni niho.” Pale, na kaka kua ia vano kara palaka laveve na poloka taon ia tani kakava na goloa kapou kua a Iesus e katia vona.

8.40-56 A Iesus e valamari mulehia tuni Jairus kamana tavine katiu kua na topo e lelele kirina ki kemi

(Matyu 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Kamana a Iesus ki bele mule na paligena loka, na kabuna manumanu dia ta hilohilonia, na vuna zia dia laveve dia ta guguria. ⁴¹ Na kaka katiu hizana a Jairus ia na paraha kara haus lotu ke vuni Iuda, e mai ki dua kara kabeni Iesus ki hule haroinia kete kamana vano kara kana ruma, ⁴² na vuna tuna keteni mate. Kana krismas e 12. Ia tuna tavine katiu za kua.

Tania a Iesus ki vana vano kamani Jairus kara kana ruma, manumanu luba matoto dia ka didigiria. ⁴³ Kilangata kua, na tavine katiu, na topo e lelele kirina, na krismas ti 12, palaka beta kaka katiu ni nap kete katia ni kemi. ⁴⁴ Na tavine kua e mai zahe kozoho na lamani Iesus,

ia vakulia na hiripa kana zohozohoa, kilaka pamuhi za na topo ia koga vona, ia kini kemi. ⁴⁵ A Iesus ia hule, “Azei e vakuliau?” Dia laveve dia ta linga, a Pita ki tania, “Tubu manumanu dia ta madi lobiho dia ka didigiriho.” ⁴⁶ Palaka a Iesus ki tania, “Kaka katiu e vakuliau, hau ta hatunia matuhanga taza e vatiau.” ⁴⁷ Kamana na tavine kua ti hada baraenia habuka mara beta ni paritigi, ia vanivani, ia mai dua kara kabeni Iesus. Ia tani kakava na matana manumanu laveve e kuziha ki vakulia zohozohoa ke Iesus, kua ia kini kemi pamuhi. ⁴⁸ A Iesus ia tania vona, “Tugu, ka bilip ti vaikoli kiriniho. Vano kamana magali kemia.”

⁴⁹ A Iesus e ba popole barae, na kaka katiu e pe na ruma ke Jairus, na paraha kara haus lotu ke vuni Iuda kua, ki tania, “Tu ti mate kava, taua nu ma kaborania na tisa.” ⁵⁰ A Iesus e longoria polea kua ia tania ni Jairus, “Taua nu kuahi ma vaka maroro za, tu kete kemi.” ⁵¹ E vano bele na ruma ke Jairus, ia vano hoho, beta ni kulina kaka katiu ve kete hoho kamana. Palaka e pelea a Pita, a Jon, a Jems, ia mai na tamana kapiru kamana titinana kapiru za. ⁵² Manumanu laveve na poloka ruma dia ta tatangi, dia ka parikutu na kapiru kua. A Iesus ki tania, “Miu pale tangia. Kapiru beta ni mate, ia e ngongoro za.” ⁵³ Dia ta nongonia, na vuna dia ta lala kapiru ti mate. ⁵⁴ Palaka a Iesus ia pahoria limana kapiru kua, ia tania vona, “Tugu, lama!” ⁵⁵ Pale, na vulena ia vamule, ia divurutia ia madi. A Iesus ia tania ni dia, dia kata vala haninga vona ni hania. ⁵⁶ Tamana kamani titinana hiro ta ridi, hiro ka

lohoi tori matoto, palaka a Iesus ia tani vatuharia ni hiro habuka taua matoto hiro na tania na kaka katiu na goloa kua e bele.

9

9.1-6 A Iesus e vala galanga na kana 12 apostel kamahi

(Matyu 10.5-15; Mak 6.7-13)

¹ A Iesus e koi lupunia kana 12 apostel kamahi, ia vala naba kamana matuhanga ni dia, dia kata pele kakava vule zaha ni gotala, dia kata kati kemihia ve nuhu kua mazahi ni dia. ² Ia geridia dia kata vano dia na tania na manumanu na vuna na kingdom ke Vuvu. Dia kata kati kemihia ve nuhu kua e mazahitidia. ³ A Iesus ki tania ni dia, "Beta miu kata pelea goloa katiu na kamiu vavananga, beta miu kata pelea toho, beta beke, beta bret, beta moni, beta ve miu kata pelea kamiu zohozohoa ni rua. ⁴ Ruma kakei miu kene ngoro vona, da miu ta mia vona ki mule na dama miu kata vatia taon kena. ⁵ Kini beta manumanu dia na kemi kirimiu, dia na koi tadirimiu, miu pali tubinia havuhavu ni huru na kabemiu, kete vatunga habuka kadia moge dia ta katia e beta ni kemi, miu ta vatia kadia taon." ⁶ Pale, dia ta vavana, dia ta vano na malala katiukatiu, dia kene tania na manumanu na Kalohua Kemi ke Vuvu, dia ka vamahurivia nuhu kua mazahi ni dia, na palaka laveve.

9.7-9 A Herot e kulina kete lala a Iesus ia azei matoto

(Matyu 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ A Herot Antipas, na gavana kara distrik a Galili, e longoria na golea laveve kua a Iesus e kakatia, ia kini lohoi tori, na vuna zia, taza dia te tania, a Jon ti mahuri mule na matea, ⁸ taza ve, dia ta tania a Elaija ti bele mule, taza ve dia ta tania na profet katiu bukuni varira ti lama mule. ⁹ A Herot ki tania, “Hau te le hutuzia kene pele kakava bakani Jon. Pele, azei matoto kua ta longoria na polea kamahi kua vona?” Ia kini paparakilania kete hadavia a Iesus.

9.10-17 A Iesus e vala haninga na manumanu e 5,000

(Matyu 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-13)

¹⁰ Kilaka na disaipel kamahi dia ka belebele mule, dia ta tania ni Iesus na golea laveve kua dia ta katia. A Iesus ia peledia ta kamana, dia kene vano kazihedia kara taon katiu hizana a Betsaida. ¹¹ Palaka na kabuna manumanu kapou matoto, dia te lala ti vano kiri Betsaida, dia ta muri vona. Ia kohanidia kini popole kamadia na vuna na kingdom ke Vuvu, ki kati kemihia ve nuhu kua e mazahitidia. ¹² Ti garavi matoto, na ¹² disaipel kamahi dia ta mai vona, dia ka tania, “Geri kakava manumanu dia na vano kara malalala kamahi kua kozoho, dia na kaze haninga kamana palakana ngoroa, na vuna zia tolu na palaka kua beta kaka vona.” ¹³ A Iesus e kolia ki tania, “Miu mule miu vala haninga ni dia.” Dia ka tania, “Na bret e lima kamana hiha rua za kua ni hita. Tauka, e kuli hita kata vano kadea haninga hana kabuna manumanu kua?” ¹⁴ E hada barae manumanu laveve kua e 5,000.

Palaka a Iesus ki tania na kana disaipel kamahi, "Tania ni dia, dia na loli tadu habuka, 50-50 na kabu katiukatiu." ¹⁵ Na disaipel kamahi dia ta katia nazia kua a Iesus e tania. Pale, manumanu laveve dia ta loli tadu. ¹⁶ Ia pelea na bret lima kua kamana hiha rua kua, ia tunga vatada kara lagato, ia hate motunia a Vuvu vona, ia bara vulahia. Pale, ia vala na kana disaipel kamahi, dia kata vazenia na manumanu. ¹⁷ Manumanu laveve kua dia ta hanihani magalidia ki kurukuru, na disaipel kamahi dia ka gorea kolopina kalangara haninga e 12.

9.18-20 A Pita e tani kakava a Iesus ia azei matoto

(Matyu 16.13-19; Mak 8.27-29)

¹⁸ Boto katiu a Iesus e lolotu kazihena, kana disaipel kamahi dia ta mimia kamana, ia huleni-dia, "Manumanu dia ta tania hau azei matoto?" ¹⁹ Dia ta kolia, dia ka tania, "Taza dia ta tania ho a Jon kakanaka baptais, taza dia ta tania ho a Elaija, taza ve dia ta tania ho na profet katiu ni dia kua bukuni varira ti mahuri mule." ²⁰ A Iesus e huleni-dia, "Pele, miu mule? Miu ta tania hau azei matoto?" A Pita ki kolia ki tania, "Ho a Kristus, kua a Vuvu e geria."

9.21-27 A Iesus e tania da e mate ki mahuri mule

(Matyu 16.20-28; Mak 8.30-9.1)

²¹ A Iesus ia tani vatuharia ni dia, beta dia kata tania na kaka katiu habuka ia a Kristus. ²² Ia ki tani barae, "Na Tuna Kaka da e pelea bizea na goloa luba, da pararaha ke vuni Iuda, na hetpris

kamahi, kamana tisa kamahi kara lo, da dia ta pole katia. Ki hubu matoa. Ki valamari muleha na dama toluna.”

²³ Ia ki tania ni dia laveve, “Ta katiu ni kulina kete muri ni niau, kete lohoi bala ia mule, ia luga kana kruse na dama laveve ia muri ni niau.

²⁴ Ta azei ni miu tani ma poto na kana mogemoge kamana kana mianga, da e golu, palaka azei tani vatia kana mogemoge kamana kana mianga na vuna na hizagu, da e pele mulehia ki mahuri.

²⁵ Da nazia e kemi kana kaka kua tani kana goloaloa laveve vona ri na garigari, palaka ia mule ni golu o ni dua kara haroho. Da goloaloa laveve kua e kodoni zingania?

²⁶ Ta katiu ni puae ni niau kamana kagu polea, na Tuna Kaka ve da e puae vona na dama kua ia kete bele mule kamana kana glori, ia mai ve na glori ke Tamana kamana engel tumonga kamahi. ²⁷ Hau ta tani matotonia ni miu, taza ni miu ri kua da dia ta muga hadavia na kingdom ke Vuvu*, ba muri dia kene mate.”

*9.28-36 Na livuhani Iesus e pokizia
(Matyu 17.1-13; Mak 9.2-13)*

²⁸ Dama 8 muri na polea kua a Iesus e tania, ia pelea a Pita, a Jon mai a Jems, dia kene vori kara potuna katiu dia kata lotu. ²⁹ Kamana ki lolotu barae, na damana ia pokizia kana zohozohoa ve kini kalageru balika balangana hanimata.

³⁰ Kaka rua, a Moses hiro a Elaija, hiro ta pe na lagato, hiro ka popole kamana. ³¹ Hiro ta bele

9:23 Mt 10.38; Lu 14.27. **9:24** Mt 10.39; Lu 17.33; Jo 12.25.

* **9:27** kingdom ke Vuvu = kua a Vuvu ti king na polokodolu kini bosim polokodolu.

kamana glori ke Vuvu. Hiro ka popole kamani Iesus na vuna na kana matea, kua kete bele matoto ni Ierusalem. ³² A Pita kamana hiro rua, dia te ngoro mate, palaka kamana dia ka lama, dia ta hada balangana kana glori kamana kaka rua kua hiro ta mamadi kamana. ³³ Kamana hiro ka vatia a Iesus, a Pita ia tania ni Iesus, “Tisa, e kemi kua tolu ta lupu ri kua, vatia hita kata habatia kape tolu, katiu ka, katiu ke Moses, katiu ke Elaija.” A Pita beta ni lohoi lala nazia kua ia e tatania.

³⁴ A Pita e ba popole barae na mariaba ia mai kari havutidia. Dia ta kuahi matoto kamana kua na mariaba ti kari havutidia. ³⁵ Na polea katiu e pe na mariaba ki tani barae, “Ia na Tugu kua, hau ta makia; miu longo kirina.” ³⁶ Kamana polea kua ti hozo, dia ta hada ti beta kaka kamani Iesus. Pale, na disaipel kamahi beta dia na tania na kaka katiu na golea kua dia ta hadavia, kilaka kua. Dia ta ma zodo za.

9.37-43a A Iesus e pele kakava vule zaha na kapiru katiu

(Matyu 17.14-21; Mak 9.14-29)

³⁷ Na dama muri vona, kilaka kua dia te tiro mule na potuna, dia ta paria kabuna manumanu kapou matoto dia ta guguridia. ³⁸ Na kaka katiu na poloka manumanu kua e goe ki tania, “Tisa, ta hule haroiniho, hadavia tugu! Na vuna ia tugu katiu papa za kua. ³⁹ Na vule zaha e holiholia ki lala kete katia ni gigi valutu, ki lala kete dua ni daea na hivohivo ni gotala na havana. Na

9:35 Ais 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lu 3.22. **9:35** 2 Pi 1.17-18.

vule zaha beta ni lala kete vavatia. Keteni hubi matehia. ⁴⁰ Hau te hule haroinia ka disaipel kamahi dia kata pele kakava vule zaha kua, palaka mara beta dia na pele kakava.”

⁴¹ A Iesus ki kolia ki tania, “Miu nuhu kua beta matoto kami bilip, kami lohoihoia kamana kami mogemoge ve beta ni mahoto. Kete boto ziva kata ma luluga kami bizea? Pelea tu ni mai.” ⁴² Na kapiru kua e ba vavana ki mamai, na vule zaha ia varaga kara garigari, na kapiru kua, ia daea. Palaka a Iesus e pole kara vule zaha kua, na kapiru kua ia kemi, a Iesus kini vala mulehia ni tamana. ^(43a) Manumanu laveve kua dia ta hadavia na matuhanga kapou ke Vuvu, dia ka zipa zahe matoto.

*9.43b-45 A Iesus e pole mule na kana matea
(Matyu 17.22-23; Mak 9.30-32)*

^(43b) Kilaka manumanu laveve dia ta ba lohoi toritori na golea laveve a Iesus e kakatia, ia tania na kana disaipel kamahi, ⁴⁴ “Miu longo kemikemihia nazia hau keteni tania ni miu. Na Tuna Kaka da e tilitili tika voa kirua ki valanga ia na limana manumanu.” ⁴⁵ Palaka na disaipel kamahi beta dia na lohoi lala na vuvuna polea kua. E litigianga ni dia, kuza barae ki beta dia na lohoi lala, dia ka kuahi ve dia kata hulenia vona.

*9.46-48 Azei kete paraha
(Matyu 18.1-5; Mak 9.33-37)*

⁴⁶ Na disaipel kamahi dia ta vavaigege na pidaka dia mule, azei ni dia da e kara paraha. ⁴⁷ A Iesus ti lohoi lala kadia lohoihoia, ia pelea

kapiru kote katiu ia vamadiria kozoho vona, ⁴⁸ ki tania ni dia, “Ho azei kua tanu kati kemihia na kapiru kote kua nu koi taduria na hizagu, ia e habuka tu koi taduriau; azei e koi taduriau, ia e koi taduria kaka kua e geriau ka mai. Na vuna, azei kena beta ni hizanga na pidaka miu laveve, ia da e kara paraha.”

9.49-50 Azei kua tani beta ni madi poki kiriniho, ia e kamakamaniho (Mak 9.38-40)

⁴⁹ A Jon ia tania, “Tubu, hita ta hada kaka katiu e pele kakava vule zaha kamahi na hiza, hita ka parakilania tania vona beta kete ma kakatia, na vuna beta ia ni katiu ni hita kua hita ta lala hita kata mumuri ni niho.” ⁵⁰ A Iesus ki tania, “Taua miu na vatabunia, azei kua tani beta ni madi poki kirimiu, ia e kamakamamiu.”

9.51-56 Malala katiu ni Samaria beta ni kulidia a Iesus kete hoho na kadia taon

⁵¹ Na dama ti kozoho kirina keteni peola ni zahe kara lagato, a Iesus ia vatuharia kana lohoihoia kini vavana kiri Ierusalem. ⁵² Ia geri mugania nuhu taza dia kata kara havana dia na vamuga vona, dia ta vano hoho na malala katiu ni Samaria † dia kata kaze ruma katiu kua dia kata ngoro vona. ⁵³ Palaka na manumanu na malala kua beta dia na koi taduria, beta ni kulidia kete hoho na kadia malala na vuna zia, dia ta lala ia e vavano kiri Ierusalem. ⁵⁴ Kamana na disaipel karua kua, a Jems hiro a Jon, hiro ka hada baraenia, hiro ta tania, “Paraha, kuli tolu

9:48 Mt 10.40; Lu 10.16; Jo 13.20. † **9:52** A vuni Samaria kamani vuni Iuda dia ta lala dia kata varizahati. **9:54** 2 Kin 1.9-16.

kata koi kara haroho bukuna lagato ni ziho hania manumanu kua?" ⁵⁵ Palaka a Iesus e tare poki, ia pole kiridia, ⁵⁶ dia kene ma vana vano kara ruana malala.

9.57-62 A Iesus e pole na goloa kua kete bele na kaka kua kete muri vona (Matyu 8.19-22)

⁵⁷ A Iesus kamana kana disaipel kamahi dia ta vavana na dala, na kaka katiu ia tania vona, "Hau da ta ma muri ni niho kara palaka laveve kena koto kirina." ⁵⁸ A Iesus ki kolia ki tania, "Hadora kamahi kadia boronga vona, na manu kamahi na mariaba, baledia vona, palaka na Tuna Kaka beta kana palaka kete vangorea bakana vona." ⁵⁹ Ia tania kara ruana kaka, "Muri ni niau." Palaka na kaka kua ki tania, "Paraha, vatiau ka muga vano ka tavunia tamagu." ⁶⁰ A Iesus ki tania vona, "Vatia na nuhu kena dia te varimateai kava, dia na tavunia kadia kaka mate, palaka ho vano nu tani kakava na manumanu na vuna na kingdom ke Vuvu."

⁶¹ Kaka katiu ve ki tania, "Paraha, hau da ta muri ni niho, palaka vatiau ka vano muga tani hoto na habu kagu." ⁶² A Iesus ki kolia vona ki tania, "Ta kaka katiu ni hubia gan na vanua ni tutunga hule, ia beta ni dangea kete katia na galangalanga na kingdom ke Vuvu."

10

10.1-12 A Iesus e geria manumanu e 72 dia kata vano katia kana galanga

¹ Muri na kua, a Iesus ia makia manumanu e 72, ia geridia rua rua, dia ta vamuga vano kara poloka taon laveve kamana malala laveve kena ia keteni vano kirina. ² Ia ki tania ni dia, "Haninga luba na poloka vanua ti matuha keteni peola, palaka na nuhuta galanga beta ni luba. Kubarae miu hulenia na Paraha kua e hada na pelepelea na haninga kete geria nuhuta galanga dia kata vano kara palakana pelepelea na haninga.

³ Miu vano! Hau ta gerimiu balika tuna sipsip kara pidaka kauaua zahazaha. ⁴ Taua miu na pelea kamiu hanpaus, kamiu beke, o sadel kara vavananga; taua miu na pole kamana kaka katiu na dala. ⁵ Miu kene hoho na ruma katiu, miu muga miu ka tania, 'Magali kemia na ruma kua.' ⁶ Tani kaka kemi katiu ra, kamiu magali kemia da e ngoro papa vona; tani beu, da kamiu magali kemia e vamule ni miu. ⁷ Miu mia na ruma kena, miu ka hania o hinumia nazia dia ta vala ni miu, na vuna ia kena kadoamiu kena. Taua miu na dangea rumaruma.

⁸ Miu kene hoho na taon dia kene koi tadirimiu, miu hania nazia kena e vakodoa miu vona. ⁹ Kati kemihia nuhu kena e mazahitidia na palaka kena, miu ka tania ni dia, 'Na kingdom ke Vuvu kava ti mai kini kozoho ni miu!' ¹⁰ Palaka miu kene hoho na taon kini beta dia na koi tadirimiu, miu vana na pidaka kadia dala na poloka taon, miu ta tani barae, ¹¹ 'Havuhavu bukuna kamiu taon kua e rako na kabehita, da hita ta pali tubinia kirimiu. Kete vatunga muria

10:2 Mt 9.37-38. **10:3** Mt 10.16. **10:7** 1 Ko 9.14; 1 Ti 5.18.

10:10 Ap 13.51. **10:11** Mt 10.7-14; Mk 6.8-11; Lu 9.3-5.

habuka na mak zaha katiu kirimiu. Palaka miu lala matotonia habuka, na kingdom ke Vuvu kava ti mai kini kokozoho.’ ¹² Ta tania ni miu, na dama kena a Vuvu e makia kete koto kara manumanu, bizea kua kete bele na manumanu bukuna taon kena da e dopa ki kapou na bizea kua na nuhu kua bukuni Sodom dia ta luga.

10.13-16 Kaba loho zahanga na nuhu beta dia na pokizia magalidia
(Matyu 11.20-24)

¹³ Kaba loho zahanga ni niho, ho Korasin! Kaba loho zahanga ni niho, ho Betsaida! Na vuna na mirakel kamahi kua e katua na polokomiu ni katua ni Tair kamani Saidon, ma varira za dia te puae dia kene pokizia magalidia, dia kene zohoria na beke dia kene bode na habulo. ¹⁴ Palaka tani damana kotoa da e dopa ki kemi pitu ke Tair hiro a Saidon. Palaka miu, da miu ta vairo matoto. ¹⁵ Da, ho Kaperneam, tu lohoia, da a Vuvu e peleho ku zahe kara lagato, ai? Mara beta, da tu ziho kiri loloni habuna.

¹⁶ Azei e longoria kamiu polea, ia e habuka e longoria kagu polea; azei tani pole katimiu ia e habuka e pole katiau; palaka azei kua tani pole katiau, ia e habuka e pole katia kaka kua e geriau ka mai.”

10.17-20 Nuhu 72 kua dia ta vamulemule

¹⁷ Manumanu 72 kua dia ta vamule kamana hilohiloa dia ka tania, “Paraha, kua hita ta kohania hiza, na vule zaha kamahi ve dia ta

10:12 Stt 19.24-28; Mt 11.24; Mt 10.15. **10:13** Ais 23.1-18; Ese 26.1—28.26; Jol 3.4-8; Amo 1.9-10; Sek 9.2-4. **10:15** Ais 14.13-15.

10:16 Mt 10.40; Mk 9.37; Lu 9.48; Jo 13.20.

muri na kahita polea.” ¹⁸ A Iesus ki tania ni dia, “Hau ta hada a Satan e dua na lagato balika hanimata. ¹⁹ Hau te vala matuhanga ni miu, miu kata vaka langalanga na matabunu kamahi kamana kavelavela kamahi, miu na pele kakava matuhanga kana hamiu vagi. Mara beta goloa katiu ni vairohimiu. ²⁰ Palaka, tabarae miu na hilohilo na vuna kua na vule zaha kamahi, dia ta longoria, dia ka muri na kamiu polea. Palaka miu hilohilo na vuna hizamiu ti vapolunganga na lagato.”

*10.21-24 A Iesus e hilohilo ki hate motunia a Vuvu
(Matyu 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Kilaka kena ve na Vule Tumonga e katia a Iesus ki hilohilo matoto, ki tania, “Hau ta vazahenia hiza Tamagu, Paraha kara lagato kamana garigari, na vuna zia ho tu litiginia goloaloa kua na nuhu kua kadia hada lalanga vona kamana nuhu kua bakadia vona. Kunu vatunga kakava ni kapiru kotekote. E limoha Tamagu, na vuna zia ia kua e kuli matoto kete kubarae. ²² Goloaloa laveve kava Tamagu ti vala ni niau, kata hada vona. Beta kaka katiu ni lala hau azei matoto, a Tamagu za ia e lalau. Beta ve kaka katiu ni lala matotonia Tamagu ia azei, a Tuna za, ia e lala, ki vatunga a Tamana na nuhu kua ia ti makia kete vatunga kavakava a Tamana ni dia.”

²³ Pale, ia tare poki kara kana disaipel kamahi ia pole kamadia za ki tania, “Kaka kua e hada goloa kua miu ta hahada ia da e hilohilo. ²⁴ Na

vuna hau ta tania ni miu profet luba kamana king kamahi e kulidia dia kata hada nazia miu ta hada palaka beta dia na hadavia, dia kata longoria nazia kua miu ta longoria palaka beta dia na longoria.”

10.25-37 A Iesus e barikikinia na polea na kaka bukuni Samaria e kodonia kaka Iuda katiu

²⁵ Na dama katiu na kaka katiu kua e lala kemikemihia na lo e madi kete parakilania a Iesus. Ia hule, “Tisa nazia da ta katia kata pelea mahuri roroa?” ²⁶ A Iesus e kolia ki hulenia, “Nazia e vapolunganga na poloka lo? Tu hazeni zingania?” ²⁷ Ia kolia ki tania, “‘Kete kuli kara Paraha ka Vuvu na poloko laveve kamana ka hatuhatua laveve, na vule, na ka matuhanga laveve, kamana ka lohoihoia laveve, kete kuli matoto kara kaka kua e mimia kozoho ni niho, habuka kua e kuli kiriniho mule.’ ” ²⁸ “Ho tu koli mahotovia kena,” a Iesus e tania, “Kati baraenia, ho koto mahuri.”

²⁹ Palaka na tisa kara lo kua e lohoia kete vatunga habuka ia e lala kete muri papa na lo. Pale, ia hulenia a Iesus, “Pele azei ia na kaka kua e kozohotiau?” ³⁰ A Iesus ia kolia kana polea ki tania, “Kaka katiu e pe ni Ierusalem ki ziziho kiri Jeriko. Na raskol kamahi dia ta haba taduria. Dia ta hulua kana zohozohoa na livuhana. Dia ta hubi zahazahatia matoto, pitu papa za ni mate. Dia ta vatia, dia kene vano. ³¹ Na pris katiu, ia ve e pe na dala kena ki ziziho, kamana ki hada kaka kua e ngongoro, ia pe hutu, pe na paligena dala. ³² Na

10:25 Mt 22.35-40; Mk 12.28-34. **10:27** Lo 6.5; Wkp 19.18.

10:28 Wkp 18.5.

Livai * katiu ve e pe na dala kua ki ziziho, ia ve e hada kaka kua, ia pe na paligena dala ve.

³³ Palaka na kaka katiu bukuni Samaria, e vavana ki ziho na palaka kena na kaka kua vona, tania ki hadavia, na lohora e zaha matoto vona. ³⁴ Ia vano vona, ia valikiria vel kamana vaen kara mukuna kamahi. Ia pipizia mukuna kamahi na banis. Pale, ia luga, ia vapolea na kana huduna donki. Ia vapolea vano kara haus pasidia katiu kini hada poto vona. ³⁵ Ti dama ia pelea na moni rua ia vala na tauana haus pasidia kena, ia tania vona, 'Hada poto vona. Moni kua kini hozo, kunu varaga ka moni mule koto hada poto vona, ta na vamule da ta kolia ka moni.'

³⁶ Azei ni dia tolu kua tu lohoia ia na kaka kua e kozoho na kaka kua e paria zahatanga na limani vuni raşkol?" ³⁷ Na kaka kua e lala kemikemihia lo e tania, "Na kaka kena lohora e zaha vona ki kodonia." A Iesus ia tania vona, "Pele, vano nu kati baraenia."

10.38-42 A Iesus e vano ki balahea a Marta hiro a Maria na kahi ro ruma

³⁸ A Iesus kamana kana disaipel kamahi dia ta vavana vano, dia ta bele na malala katiu. Na tavine katiu, hizana a Marta ia koi tadoridia kara kana ruma. ³⁹ Tazina katiu hizana a Maria, ia mai mia kozoho na kabeni Iesus ki tatabu longo kara polea ke Iesus. ⁴⁰ Palaka a Marta e lohoi vuvu na galangalanga luba na haninga kua kete katua. Ia vano ni Iesus ia hulenia, "Paraha, beta nu hada ni zaha kua a tazigu ti vatia galangana

* **10:32** Kaka bukuni Iuda kua dia ta lala dia kata gala na poloka tempel. **10:33** 2 Sto 28.15. **10:38** Jo 11.1.

haninga hau kene kakatia kazihegu? Tania vona ni mai kodoniau!" ⁴¹ Na Paraha e kolia vona ki tania, "Marta! Marta! Ho tu lohoi vuvu ka lohoihoia ki vonu na golea luba marata. ⁴² Ka lohoihoia, ia kete ngoro na golea katiu za. Golea kua a Maria e kulina kete pelea ia e dopa ki kemi, ki mara beta ni pele kakavanga vona."

11

11.1-13 A Iesus e vaketekete na makina lotua (Matyu 6.9-15; 7.7-11)

¹ Dama katiu a Iesus e lolotu na palaka katiu. Kamana ki hozo, kana disaipel katiu ia tania vona, "Paraha, vatunga ni hita na polealeana lotua katiu na vuna a Jon e vatunga katiu na kana disaipel kamahi." ² A Iesus ia tania ni dia, "Miu kene lotu da miu ta tani barae,

"Tamagu paleka hiza ni vazaheanga, ka kingdom ni mai.

³ Vala ni hita hahita haninga kara dama katiukatiu.

⁴ Lohoi bala kahita manaunaua, na vuna hita ve hita ta lala hita kata lohoi bala golea zaha kua kaka e katia ni hita. Taua nu pelehita vano hoho na parakilakilanga.' "

⁵ Pale, ia tania ni dia, "Ta katiu ni miu ni ruana katiu vona, ia ni vano na varivalavala ni tania, 'Ruagu, kata dinau na bret tolu ni niho, ⁶ na vuna ruagu katiu e pe zau ki mai ni niau, ki beta haninga ni niau kata vala vona.'

⁷ Kaka na poloka ruma e kolia ki tania, "Taua nu kaboraniau. Na hatama ti tabara kava, hita kene varingoroai. Mara beta na lama na vala golea

katiu ni niho!" " ⁸ A Iesus ki tania, "Hau ta tania ni miu. Ia vata kua ia e lala habuka kaka kua ia na ruana ki dangea kete vanga holuholu vona, palaka da e lama ki vala nazia e kulina kirina, na vuna e ma ki huhubia kana hatama. ⁹ Kubarae hau ka tania ni miu: Hule kete valanga ni niho, kaze nu paria, hubia doa ia ni vukaza kiriniho. ¹⁰ Na vuna manumanu laveve kua dia ta hule, da dia ta pelea; azei kini kakaze, da e paria; mai azei e hubia na doa, da e vukaza doa kirua.

¹¹ Azei ni miu kua habu tamani kapirupiru, ta tu ni hule kara hiha, da tu vala matabunu vona? ¹² O tani hulenihō kara koruna toha, da tu vala kavelavela vona? ¹³ Pele miu, ia vata kua miu ta nuhuta moge zahazaha, palaka miu ta lala miu kata vala golea kemikemi ni habu tutumiu. Kubarae ia da miu ta lala matotonia kubarae, Tamamiu na lagato da e vala Vule Tumonga na nuhu kua dia ta hulenia kirina!"

11.14-23 Dia ta tania, a Iesus e gala kamani Belsebul

(Matyu 12.22-30; Mak 3.20-27)

¹⁴ A Iesus e pele kakava na vule zaha kena e manga na kaka katiu. Kamana na vule zaha kua ki kakava, na kaka kua muga e manga ia pole. Na kabuna manumanu laveve dia ta zipa zahe. ¹⁵ Palaka taza ni dia, dia ta tania, "Ia e pele kakava vule zaha kamahi na matuhanga ke Belsebul*, na paraha ke vule zaha kamahi." ¹⁶ Taza dia ta lohoia dia kata parakilania, dia ta hulenia kara mak katiu bukuna lagato. ¹⁷ A

11:15 Mt 9.34; 10.25. * **11:15** Belsebul = Satan. **11:16** Mt 12.38; 16.1; Mk 8.11.

Iesus ti lohoi lala kadia lohoihoia, ia ki tania kiridia, “Ta kingdom katiu ni varipe vulavulahi da e hozo, ta famili katiu ni varipe vulavulahi da dia ta hozo. ¹⁸ Kua a Satan ni varipe vulavulahi kamana mule, da kana kingdom e hozo. Hau ta tani barae na vuna miu ta tania hau ta pele kakava vule zaha na matuhanga ke Belsebul. ¹⁹ Ta hau na pele kakava vule zaha na matuhanga ke Belsebul, pele miu, nuhu kua dia ta mumuri ni miu dia ta pele kakava vule zaha na hizani zei? Kubarae da dia ta vatunga habuka kami lohoihoia beta ni mahoto. ²⁰ Palaka kua hau na pele kakava vule zaha na matuhanga ke Vuvu, pele na kingdom ke Vuvu kava ti bele ni miu.

²¹ Ta kaka matuha katiu ni madi kamana kana honana varihubia ni hada poto papa na kana ruma mule, kana goloaloa da e ngoro kemikemi. ²² Palaka kua kaka katiu e dopa ki matuha vona ni mai varihubi kamana ni dibala, da e pele kakava na kana honana varihubia kena e vaka maroro vona, ia vanahea kana goloaloa ia vazenia na kana manumanu.

²³ Azei ho ta beta nu kodokodoniau ia ho tu madi poki kirigu, ho azei kua ta beta nu lulupunia manumanu kamaniau, ia tu vaikali manumanu.

*11.24-26 Vule zaha e vamule
(Matyu 12.43-45)*

²⁴ Kua vule zaha katiu ni gotala ni vatia na kaka katiu, da e vano kara deset ki kazekaze palaka kete hivu vona. Palaka kua tani beta ni paria, da e tania, ‘Kata vamule kara ruma kua

muga ta vatia.’ ²⁵ E mai bele ia paria na ruma ti kuvua kini puzopuzoa golea laveve e ngoro papa. ²⁶ Pale, ia vano pelea ve habu tamaninika 7 kua dia ta dopa zaha matoto vona, dia ta vano hoho na ruma kua, dia kene mia vona. Pale, na kaka kena da ti dopa kini zaha matoto dopa na muga.”

11.27-28 Manumanu a vuni ve dia kata hilo-hilo?

²⁷ A Iesus e ba popole na golea kamahi kua, na tavine katiu na poloka kabuna manumanu kua e goe ki tania, “A Vuvu e kati kemihia matoto na tavine kua e valohiho ki vazuziho.” ²⁸ Palaka a Iesus ki tania, “A Vuvu da e dopa ki kati kemihia matoto na nuhu kua dia ta longoria kana polea dia ka muri vona.”

*11.29-32 Manumanu taza dia ta hulenia a Iesus kete katia mirakel
(Matyu 12.38-42; Mak 8.12)*

²⁹ Kamana manumanu dia ta lohu luba, a Iesus ia tania, “Manumanu bukuna tauna kua dia ta manumanu zahazaha matoto. Dia ta hule dia kata hada mak katiu bukuna lagato, palaka mara beta katiu ni valanga ni dia, na mak katiu za da e valanga ni dia ia na mak ke Jona. ³⁰ A Jona e bele balika mak kiri vuni Ninive. Na Tuna Kaka ve da ia ti kara mak kana manumanu bukuna tauna kua. ³¹ Na damana kotoa kapou ke Vuvu, da Kwin bukuni Saut e madi ki koto kara manumanu bukuna tauna kua; kete vatunga habuka ia e longoria polea ke Vuvu, dia betaka, na vuna ia e pe na malala zau ki

11:29 Mt 16.4; Mk 8.12. **11:30** Jna 3.4. **11:31** 1 Kin 10.1-10; 2 Sto 9.1-12.

mai kete longoria polea kemikemi ke Solomon, palaka kaka katiu kuari na pidaka miu ia e dopa ni Solomon. ³² Manumanu bukuni Ninive, da dia ta madi na damana kotoa kapou ke Vuvu, dia ka koto kara manumanu bukuna tauna kua, na vuna a vuni Ninive, dia ta longoria polea ke Jona, dia ka pokizia magalidia. Palaka Kaka katiu kuari na pidaka miu ia e dopa ni Jona.

*11.33-36 Hadanga kara livuha
(Matyu 5.15; 6.22-23)*

³³ Mara beta kaka ni dohotia lam ni taru batavia beu ni taruhia na taura dis. Beta! Da e havenia na mudina lam kara manumanu dia kata mai hoho dia ta hadavia balangana lam. ³⁴ Mata ia na lam kara livuha. Kua mata ni kemi, ia livuha laveve da e vonu ve na hadanga. Palaka tani zaha, livuha laveve da e rodorodoa. ³⁵ Hada vutihia tabarae hadanga kena tu lohoia ia na poloko ni rodorodoa. ³⁶ Kuza barae, ta livuha laveve ni vonu na hadanga ni beta pitu ni rodorodoa, da livuha laveve e hada habuka na lam kapou e balanga livuha.”

*11.37-54 Parisi kamahi kamana tisa kamahi
kara lo ke Moses dia ta lala dia kata katiu moge
zaha
(Matyu 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 20.45-47)*

³⁷ A Iesus e hozo polea, na Parisi katiu ia hulenia kete vano hanihani kamana. Pale, ia vano kara kana ruma ia mia kamana na tebol. ³⁸ Palaka na Parisi kua e tara vilu, na taem kua e hada a Iesus beta ni muga vazuguvia limana ba muri kini hanihani. ³⁹ Pale, na Paraha ia

tania vona, “Miu vuni Parisi miu ta lala miu kata vazuguvia hatamara kap kamana dis, palaka polokomiu e vonu na makina vanahoa kamana moge zahazaha. ⁴⁰ Miu ta longolongo matoto! Karae beta a Vuvu kua e katia na hatamara ni katia ve poloka? ⁴¹ Palaka vala nazia kena na poloka dis na nuhu kua beta kadia goloaloa vona. Pale, na goloa laveve ni puzopuzoa kiriniho.

⁴² Kaba loho zahanga ni miu vuni Parisi, na vuna zia miu ta vala kamiu taita na kamiu moni kamana hamu haninga kamana laulaua kamahi, palaka miu ta lohoi vetavetania miu kata katia moge mahoto ki beta ni kukulimiu kiri Vuvu. Miu kata murimuri papa na lo ke Vuvu miu na kakatia moge mahoto, kamana goloaloa laveve kena, ia ni kemi.

⁴³ Kaba loho zahanga ni miu vuni Parisi, na vuna zia e lala kete kulimiu kara mianga kena e taruha ke pararaha na mugana haus lotu kamahi ke vuni Iuda, mai ve e lala kete kulimiu matoto kete hada zaheanga miu na palakana lupua.

⁴⁴ Kaba loho zahanga ni miu, na vuna zia miu ta balika matmat kamahi kua e paritigi na poloka garigari; manumanu ki beta dia na lala dia ta vaka langalanga ni dia.”

⁴⁵ Na tisa katiu kara lo e longoria polea kua ki tania, “Tisa, tu tani barae kena, ia tu pole zahatihita ve kena.” ⁴⁶ A Iesus ki kolia ki tania, “Kaba loho zahanga ni miu, tisa kara lo kamahi! Na vuna, miu ta valuga manumanu na bizea kapopou ki beta ni nap dia kata luga, ki beta

matoto miu na lala miu kata katia goloa katiu kua kete kodonidia.

⁴⁷ Kaba loho zahanga ni miu! Vuna zia, miu ta katikati matmat mata mulimuli kana profet kamahi bukuni varira, palaka ia habu tubumiu za kua dia ta vaihubi mate kamadia. ⁴⁸ Na vona kua miu te habahaba kadia matmat, ia ti makia habuka miu ta magali katiu kamadia kua dia ta vaihubi na profet kamahi.

⁴⁹ Na vuna a Vuvu e lala da e bele barae, kubarae na kana lohoihoia pa, ia ki tani barae, 'Da ta geria profet kamana apostel kamahi dia ka vano ni dia. Da dia ta hubi matehia taza, dia ka kalingania taza.' ⁵⁰ Kubarae nuhu bukuna tauna kua, da dia ta pelea zahatanga taraka kua habu tubudia e vaihubi mate profet kamahi, kilaka kua na taem a Vuvu e katia garigari ki mai ki mule na tauna kua, ⁵¹ varivuvu ni Abel ki mule ni Sekaraia, kaka kua e hubua na pidaka altar kamana tempel. E limoha, ta tania ni miu, manumanu bukuna tauna kua da dia ta pelea zahatanga taraka moge ke habu tubudia.

⁵² Kaba loho zahanga ni miu, tisa kara lo kamahi! Miu ta pele kakava ki kua kete vukazia doa kara hada lalanga na goloa; palaka miu mule beta miu na hoho vona, miu ta madi porotia dala kara manumanu kua dia ta parakilania dia kata hoho."

⁵³ Tania a Iesus ki vatia na palaka kua, na Parisi kamahi kamana tisa kamahi kara lo dia ta varivuvu, dia keteni vaigege kamana, na goloa luba, ⁵⁴ dia ka parakilania dia kata katia ni tania

polea katiu kua e dangea dia kata koto kirina vona.

12

12.1-3 Miu lohoimiu na makina vairukua ke vuni Parisi

(Matyu 10.26-27)

¹ Kilaka ve, na kabuna manumanu luba matoto, dia tausen, tausen luba dia ta mai lupu, kubarae dia kene varidigi, dia ka vavaka taduria kabeni ruadia. A Iesus ia muga pole kamana kana disaipel kamahi, ki tania, “Miu lohoimiu na yis ke vuni Parisi, na kadia mogepa vairukua na lotua. ² Beta golea katiu kua e kari havuta, kena beta kete bele kakava, o litigianga kena beta kete lalanga. ³ Nazia miu ta tania na rodo da e longora na dama, nazia miu ta tani rogorogonia na poloka ruma, ia da e goe vonanga na huduna ruma kamahi ki tani kavakavanga.

12.4-7 Kaka kete kuahinia a Vuvu za

(Matyu 10.28-31)

⁴ Ta tania ni miu, habu kagu, taua miu na kuahinia kaka, kua kete hubi matehimiu, muri vona ki beta ni nap kete katia golea katiu ve. ⁵ Palaka kata vatunga azei kua miu kata kuahinia. Miu kuahinia a Vuvu. Kua tani hubi mateho, ia kana matuhanga vona kua kete varagaho ve kara hel. E limoha, ta tania ni miu, miu kuahinia.

⁶ Karae, beta na hila lima ni saliangi kara toea rua? Palaka beta katiu ni dia a Vuvu ni lohoi bala. ⁷ Matoto, a Vuvu kava ti hazenia

vulukumiu laveve na bakamiu. Taua miu na kuahi. Miu ta dopa hizanga na hila kamahi.

12.8-12 Taua nu puae koto tani kakava tolu ta bukuna kabu ke Iesus

(Matyu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Hau ta tania ni miu, azei ho tu tani kakava habuka tu lalau na matana manumanu. Na Tuna Kaka ve da e tani kakava habuka ia ve e lalaho na matana engel kamahi ke Vuvu. ⁹ Kua kaka katiu kini pole katiau kini tania beta ni lalau na matana manumanu, da ia ve beta kete hada lalanga na matana engel kamahi ke Vuvu.

¹⁰ Azei ho tu pole zaha kara Tuna Kaka, da e lohoi balanga ka manaunaua, palaka azei ho tu pole zaha kara galanga kana Vule Tumonga mara beta matoto a Vuvu ni lohoi bala ka manaunaua.

¹¹ Tani peola miu vano kara kadia haus lotu ke vuni Iuda kamahi, o ni vano na matana kadia gavman, o na nuhu kua dia ta hahada ni dia. Taua miu na lohoi tori polea zia miu kata koli zingania kadia polea o polea zia miu kata tania. ¹² Na taem kena na Vule Tumonga da e vaketehimiu na polea zia kua miu kata tania.”

12.13-21 Barikikia na polea na risman e beta ni lohoi papa

¹³ Kaka katiu na pidaka kabuna manumanu e tania ni Iesus, “Tisa, tania ni tazigu ni pahi valahia goloaloa kua a tamamiro ti mate kini vatia kamiro.” ¹⁴ A Iesus ki kolia ki tania, “E ho, azei e makiau kata kara kamo jas o kata pahi valahia kamo goloaloa?” ¹⁵ Pale, a Iesus ia tani

12:10 Mt 12.32; Mk 3.29. **12:11** Mt 10.19-20; Mk 13.11; Lu 21.14-15.

barae ni dia, “Miu lohoimiu! Miu lohoia tabarae miu na mata parania goloa luba. Ia vata kua ni ka goloaloa ni luba matoto, ia mara beta nu kadea a Vuvu ni katia nu mia ni havarau ri na garigari.”

¹⁶ Pale, a Iesus ia barikikinia polea kua ki tani barae, “Haninga na vanua hana risman katiu e bele papa matoto. ¹⁷ Na risman kua ia lohoihoi, ‘Nazia matoto kata katia? Beta palaka kata tapia hagu haninga vona.’ ¹⁸ Pale, na risman kua ia tani barae, ‘Kata kuza barae. Kata robea kagu rumaka haninga kamahi na habahaba ruma kapopou dopa ni dia. Hau na lupunia hagu harana vit laveve kamana kagu goloa laveve na poloka. ¹⁹ Da muri hau ta tani barae kiriniau mule, “Ka goloaloa luba tu tapi lupunia ki dangea kete ngoro krismas luba matoto, kata hivu za, na hanihani, ka hihinu, na hilohilo na kagu mianga.” ’ ²⁰ Palaka da a Vuvu e tania kirina, “Tu longolongo matoto! Meni na marigo kua za, da tu mate. Pale, azei da ti papa na goloaloa laveve tu tatapi lupunia?’ ²¹ Maki kua da e bele barae kara kaka kua e tatapi lupunia kana goloaloa luba ri na garigari, palaka na matani Vuvu ia beta matoto kana goloa vona.”

*12.22-31 Taua nu lohoi vuvu
(Matyu 6.25-34)*

²² A Iesus ia tani barae na kana disaipel kamahi, “Kubarae ka tania ni miu, taua miu na lohoi tori na kami mianga, nazia miu kata hania, o lohoi na livuhamiu, o nazia miu kata zohoria. ²³ Haninga za beta ni dangea kete vala mianga pa, zohozohoa mara beta ni dangea ve

kete vala mianga pa. ²⁴ Miu hada na kokoa kamahi. Beta dia na lala dia kata vavazo o pelea haninga na vanua. Beta kadia rum kara haninga o rumaka haninga, palaka a Vuvu ia e vavanganidia. Palaka miu ta dopa matoto na manu kamahi. ²⁵ Azei ni miu kua e lala kete lohoi vuvu, e dangea kete vaherea kana dama na matea? ²⁶ Kua tani beta nu dangea koto katia goloa kote mata barae. E kuziha ku lolohoi vuvu na goloaloa kamahi?

²⁷ Miu hada vutuhia na lili kamahi kua dia ta galulu ziha. Beta dia na lala dia kata gagala o katia lavalava. Palaka ta tania ni miu, a Solomon kamana kana goloaloa mata mulimuli, beta kana zohozohoa katiu ni mata muli livutia na lili kamahi kua. ²⁸ Kua a Vuvu ni lala kete vazoho baraenia raburabu bukuna bira, kua meni e mamadi, vaila ia kiriva kini varaganga kara haroho, pele, miu nuhu kua beta kamiu bilip ni kapou, miu ta lohoia mara beta a Vuvu ni vazoho baraenimiu ve? ²⁹ Tabarae miu na taruhia magalimiu na nazia miu kata hania o hinumia. Taua miu na lohoi vuvu vona. ³⁰ Na vuna manumanu kua beta dia na lala a Vuvu ri na garigari, dia ta lala dia kata rorovo muria goloaloa kamahi kena. Tamamiu ia kava ti lala e ma kete kamiu goloaloa kamahi kena vona. ³¹ Palaka miu muga kaze kara kana kingdom, ia ni vala goloa laveve kua ni miu ve.

*12.32-34 Makina tapi lupulupua na goloaloa luba
(Matyu 6.19-21)*

³² Taua miu na kuahi, kabuna sipsip kote, na vuna, Tamamiu kava ti tania kete vala kana kingdom ni miu. ³³ Miu salinia kamiu goloaloa laveve miu na vala monina na nuhu kua beta kadia goloaloa vona, kamiu hanpaus na lagato kete vonu na dama laveve. Hanpaus na lagato mara beta ni tere. Kaka mata vanaho ve mara beta ni mai kozoho vona, mai ve mara beta tumelu ni vairohia. ³⁴ Na vuna, ta ka goloa mata muli ni ngoro ni ve, ia magali ve da e ngoro ra kena.

*12.35-40 Na vora kemi e lala kete tatara
(Matyu 24.42-44)*

³⁵ Miu zohozoho papa kara galanga, miu na dohotia kamiu lam ni ma kalakala, ³⁶ balika manumanu kua dia ta guguru kara kadia tubu kete vamule na hanihania kapou kara lahia, kua ia kete mai ni hubia doa, dia na vukazi tapunia doa kirina. ³⁷ Da e kemi kana nuhuta galanga kua kadia tubu e mai ki paria, dia ta ba hahada. Ta tani matotonia ni miu, da e loholoho papa kete vanganidia, da e geridia, dia ka mia na tebol, ki mai vanganidia. ³⁸ Da e kemi kana nuhuta galanga kena, ta kadia tubu ni vamule na varivalavala o na toha ti kakareko boto katiu, ni paridia dia ta ba guguria.

³⁹ Palaka miu lohoi lala goloa kua: Ta tauana ruma ni lala matotonia na aua kena na mata vanaho kete mai vona, mara beta ni vatia kana ruma ni hutu valaha ni hoho voa vona. ⁴⁰ Miu ve da miu ta tare, na vuna zia Tuna Kaka da e mai

na dama katiu kena beta miu na lohoia ia kete mai vona.”

12.41-48 Barikikia na polea na vora kemi kamana vora zaha (Matyu 24.45-51)

⁴¹ A Pita ki hule, “Paraha, tu barikikinia polea kena kirihita za, beu kara manumanu laveve?”

⁴² Na Paraha ki tania, “Meneja kakei kua kana lohoihoia e kemi ki lala kete vaka maroro voa vona. Kua kana tubu kini makia kete hada na manumanu na galanga ni vazenia hadia haninga? ⁴³ Da e kemi matoto kana vora kena, kua kana tubu ni vamule ni paria e kakatia kana galanga. ⁴⁴ Ta tani matotonia ni miu, da e taruha ki hada poto na goloaloa laveve kana Tubu. ⁴⁵ Palaka ta vora kua ni lohoia ni tani mulehia vona, ‘Kagu tubu ti havarau marata ki beta kete mai tapu.’ Pale, ia vaihubi voravora tamomohane, ia mai voravora tavivine ve. Pale, kini hanihani marata kini hihinu kini sipak. ⁴⁶ Na Tubu kana vora kua da ti mai na dama katiu kua beta na vora kua ni lohoia ia kete bele vona, na aua kua ia beta ni lala. Da Tubu kua e vairohia matoto, ki varaga ia kara palaka kana nuhu kua beta dia na bilip ni Vuvu.

⁴⁷ Na vora kua kava ti lala na lohoihoia kana, kana Tubu ki beta ni tatare kirina, mai ve ki beta ni katia nazia kua kana tubu e tania kete katia, da e vihu maratanga matoto. ⁴⁸ Palaka azei kua beta ni lala na lohoihoia kana, kana paraha, ki katia moge kua e dangea kete hubu maratanga vona, mara beta ni vihu maratanga. Manumanu laveve kua a Vuvu e vala goloa luba ni dia, ia da e hule mulehidia kara goloa luba. Kaka kua

a Vuvu e vala goloa luba vona kete hada potō vona, ia da e hulenī mulehia kara goloa luba.”*

12.49-53 A Iesus e ziho kete katia manumanu dia na varipe vulavulahi (Matyu 10.34-36)

⁴⁹ A Iesus ki tani barae ve, “Hau ta ziho kata varaga haroho kara vulovulo, ki kuligu matoto ma kete kalakala kua. ⁵⁰ Palaka kagu baptais † katiu ba vovona kata hoho vona, ma beta na hoho vona kua magaligu ki zobo matoto! ⁵¹ Miu ta lohoia ta ziho na garigari kata katia manumanu dia na magali katiu? Beta, ta tania ni miu, na vuna ni niau, manumanu da dia ta varipe vulavulahi. ⁵² Kua meni kua ki vano, kua ni dia lima vona na famili katiu, dia ta mimia na ruma katiu, da dia ta varipe vulavulahi, dia tolu da dia ta zaha kirihīro rua, hīro rua, da hīro ta zaha kiridia tolu. ⁵³ Da dia ta varipe vulavulahi. Tamadia da e zaha kiri tuna tamohane, tuna tamohane da e zaha kiri tamana. Titinadia da e zaha kiri tuna tavine, tuna tavine, da e zaha kiri titinana. Titinana tamohane katiu, da e zaha kiri ravana tavine, goni tuna. Goni tuna da e zaha kiri ravana ve.”

12.54-56 Manumanu beta dia na lala na vuvuna goloaloa kua e bebele (Matyu 16.2-3)

⁵⁴ A Iesus ki tania kara kabuna manumanu, “Miu kene hadavia mariaba halohaloa ti madi na palaka kena na voro e zuzugu vona, da miu ta

* **12:48** A Vuvu da e hulenidolu kara ripot na galanga. **12:50** Mk 10.38. † **12:50** Baptais kua ia na bizea kamahi kua ia keteni luga. **12:53** Mai 7.6.

tani lala habuka, 'Da huza kua,' Pale, matoto za ia da e huza. ⁵⁵ Miu ta hadavia kavili e pe na Saut ki mai, miu ka tania, 'Da e banuranga malala,' ia da e mahoto habuka kena miu ta tania! ⁵⁶ Miu nuhuta vairukua na lotua miu! Miu ta lala miu kata hada lala miu na tani mahotovia nazia kua e bebele na garigari kamana mariaba. Palaka, e kuziha ki beta miu na dangea miu kata hada lala miu na tani lala nazia kua e bebele na tauna kua?

12.57-59 Miu muga vahotovia polea kamana kaka kua e lohoia kete koto kirimiu (Matyu 5.25-26)

⁵⁷ E kuziha ki beta miu na dangea miu kata sikelni kemikemihia nazia kua e mahoto? ⁵⁸ Kua kunu vavana vano kamana kaka kua kete koto kiriniho na magistret, parakilania matuha koto vahotovia polea kamana na dala. Tani harehiho vano valaho na jas, jas ni valaho vano na polis, polis ni varagaho kara karabus. ⁵⁹ Hau ta tania ni niho, da tu ma mia na poloka karabus ia, ia ku vala hozovia moni kena e tanga koto vala."

13

13.1-5 Kaka kua ta beta ni pokizia magalina ia da e golu

¹ Kilangata kena manumanu taza, dia ta ziuziu ke Iesus ni vuni Galili taza dia ta kakatia opa, a Pailat ki geria kana soldia kamahi dia ka hubi matehidia, topodia ki taru lupuanga kamana kadia opa. ² A Iesus e kolia ki hule, "Miu ta lohoia a vuni Galili kena e hubi matoa dia barae, dia ta dopa dia ka kaka zaha na habu tamaninikidia

bukuni Galili? ³ Ta tania ni miu, betaka! Palaka kua tani beta miu na pokizia magalimiu, miu na vala lamamiu kara moge zahazaha, miu laveve da miu ta mate barae ve. ⁴ Beu nuhu 18 kena na taua horaha ni Siloam ni Ierusalem, e tua havutidia, dia ka mate. Ia miu ta lohoia miu ka tania dia ta dopa dia ka kaka zaha na nuhu kua dia ta lololi ni Ierusalem? ⁵ Ta tania ni miu, betaka! Palaka ta beta miu na pokizia magalimiu, miu na vala lamamiu kara moge zahazaha, miu laveve da miu ta mate barae ve.”

13.6-9 Barikikia na polea na hai kua beta ni vua papa

⁶ Pale, ia barikikinia polea kua ki tania, “Kaka katiu e vazohia hana haina fik na poloka vanua na vaen. Boto katiu ia vano kete dulea paleka, palaka beta ni paria paleka katiu. ⁷ Kubarae ia tania na kaka e hada poto na hana vanua na vaen, ‘Krismas ti tolu te mai kakaze kara palekana hai kua, ki beta na paparia katiu. Huravia ni tua! Kara zia ki vahozovia gris na garigari?’ ⁸ Na kaka e hada poto na vanua e kolia ki tania, ‘Paraha, vatia ni madi krismas katiu ve, kata hovi lobia na taruhia fertalaisa vona. ⁹ Kini taruhia palekangana na krismas ruana, kemi matoto! Kini betaka, pale ho tu huravia.’ ”

13.10-17 A Iesus e katia tavine katiu ki kemi na Sabat

¹⁰ Na Sabat a Iesus e vaketekete na poloka haus lotu katiu ke vuni Iuda. ¹¹ Kilangata kua, tavine katiu kamadia na haus lotu ke vuni Iuda kua, na vule zaha e katia kini mazahitia na krismas ti 18, lamana kini makilo kini tulu rogorogo, ki

mara beta matoto ni madi mahoto. ¹² Kamana a Iesus ki hada na tavine kua, ia kohania mai vona ki tania vona, "Vine, te pele kakava ka mazahi kava ni niho." ¹³ Pale, a Iesus ia taruhia limana na huduna, kilaka pamuhi na tavine kua ia madi mahoto, kini vazahenia hizani Vuvu. ¹⁴ Na paraha kara haus lotu ke vuni Iuda magalina e varitihiki Iesus kua ti kati kemihia tavine kua na Sabat. Ia ki tani barae kara manumanu, "Dama e 6 kara galanga. Miu mai na dama kamahi kena ni katu kemuha miu. Beta ni na Sabat." ¹⁵ A Iesus ia kolia vona ki tania, "Miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu laveve kua beta miu na lala miu kata hulua miu na pelea kami bulmakau, kamana donki ni gotala na kadia palakana ngoroa, miu na pelea vano kara palaka naru vona dia kata hinu naru na Sabat?" ¹⁶ Pele, na tavine kua, ia na tuni Abraham, kua a Satan ti paho tauria na krismas ti 18, karae mara beta ni hulua ia na limani Satan na Sabat?" ¹⁷ Kamana ki tani barae, hana vagi kamahi, dia ta puae matoto, palaka manumanu laveve na poloka haus lotu ke vuni Iuda kua, dia ta hilohilo matoto na goloa kemikemi laveve e kakatia.

13.18-19 Barikikia na polea na harana hai kua e kohanga na hamo

(Matyu 13.31-32; Mak 4.30-32)

¹⁸ Pale, a Iesus ia hule, "Na kingdom ke Vuvu e balika zia? Nazia da ta vatunga muria vona?" ¹⁹ Na kingdom ke Vuvu e balika harana hai kua e kohanga na hamo, kena na kaka e pelea ki vazohia na hana vanua. Pale, ia paraha kini kara

hai kapou na manu kamahi dia ta mai bale na dangadangana.”

*13.20-21 Barikikia na polea na yis
(Matyu 13.33)*

²⁰ Ia hule ve, “Nazia da ta vatunga muria na kingdom ke Vuvu vona? ²¹ Na kingdom ke Vuvu e balika yis. Kua na tavine e taruhia ki kamo pokizia kamana baket na plaua tolu kete katia ni kudu.”

*13.22-30 Miu badabada, miu kata hoho na doa kote
(Matyu 7.13-14, 21-23)*

²² Pale, a Iesus ia vana hoho na taon kamana malala kamahi ki vaketekete ki vavano kiri Ierusalem. ²³ Kaka katiu e hulenia, “Paraha, da manumanu taza za kena a Vuvu kete pele mulehidia?” Ia tania ni dia, ²⁴ “Miu badabada, miu kata hoho na doa kote, na vuna zia, manumanu luba, ta tania ni miu, da dia ta parakilania dia kata hoho, palaka da dia ta lokia. ²⁵ Ta tauana ruma ni divurutia ni tabaria doa*, da miu ta madi na hatama, miu ka hubia doa, miu ka koi, ‘Paraha, vukazia doa kirihita!’ Palaka da ia kolia ki tania, ‘Beta na lalamiu, miu ta bukuni ve.’ ²⁶ Da miu ta tania, ‘Hita ta lala hita kata hanihani, hita ka hihinu kamaniho, ho tu madi na kahita dala kamahi ku vaketekete!’ ²⁷ Palaka da ia e kolia ki tania, ‘Beta na lalamiu, miu ta bukuni ve. Miu kakava ni niau, miu ta nuhuta moge zahazaha!’ ²⁸ Palaka da miu te hahaloho,

* **13:25** Doa kua e makia doa kara lagato. **13:27** Sng 6.8.
13:28 Mt 22.13; 25.30. **13:28** Mt 8.11-12.

hazemiu kini vuluhero kua miu te hada a Abraham, a Aisak, mai a Jekop kamana profet laveve na poloka kingdom ke Vuvu, palaka miu, da ti varaga gotalanga miu. ²⁹ Manumanu da dia ta pe ni Ist, pe ni Wes, pe ni Not ia mai pe ni Saut dia ka pelea kadia palaka na hanihania kapou na poloka kingdom ke Vuvu. ³⁰ Miu longoria, nuhu kua dia ta muri da dia ta vamuga, nuhu kua dia ta vamuga da dia ta muri matoto.”

*13.31-35 A Iesus lohora e zaha ni Ierusalem
(Matyu 23.37-39)*

³¹ Kilaka kena na Parisi taza dia ta mai ni Iesus dia ta tania vona, “Vatia palaka kua nu vano kara palaka motu, na vuna a Herot e tania kete hubi mateho.” ³² Ia kolia ni dia ki tania, “Miu vano tania na kua tegitegi kena, ‘Hau da ta pele kakava vule zaha kamahi, ka kati kemihia manumanu kua e mazahitidia meni ki vano ki vaila, pale, na dama toluna da hau te vahozovia kagu galanga.’ ³³ Palaka, meni, vaila, vaila taua dama da hau ta ma vavana ka vavano; matoto, beta ni mahoto na profet kete mate na palaka motu, da e mate za ni Ierusalem!

³⁴ O Ierusalem, Ierusalem, ho kua tu lala koto hubi matehia na profet kamahi ku lubi matehia na kedo nuhu e geura dia kata mai ni niho. Ti boto ziva hau te parakilania kata lupunia habu tutu dia na lupu, balika titinana toha kua e lupunia habu tutuna na tauri banita, palaka beta ni kulimiu! ³⁵ Longoria, ba muri da miu ta bura tapunia kami malala ki ngoro veta. Hau ta tania

ni miu, beta miu kata hadaviau ve ki vano ki mule na dama miu ka tania, 'A Vuvu da e kati kemihia matoto na kaka kua e mamai na hizana Paraha.' "

14

14.1-6 A Iesus e kati kemihia na kaka katiu livuhana e vatavata

¹ Dama katiu na Sabat a Iesus e vano kete hanihani na ruma kana paraha ke vuni Parisi katiu. Manumanu laveve vona dia ta ma taruhia matadia vona dia kata hada nazia kete katia.

² Kaka katiu e mai na mugani Iesus na poloka ruma kena, e hatunia varitihia na mazahi kena e katia kabena kamana limana ki vatavata. ³ A Iesus ia hulenia na tisa kamahi kara lo kamana Parisi kamahi, "E kemi tolu kata kati kemihia kaka e mazahitia na Sabat o beu?"

⁴ Palaka beta dia na makulu. Pale, ia pahoria kaka kua, kini kati kemia ia geria kini vano. ⁵ Pale, ia hulenidia, "Ta katiu ni miu, kua tuna tamohane beu kana bulmakau ni dua hoho kara poloka lovo na Sabat, mara beta kilaka kena za nu harehi mulehia ni gotala?"

⁶ Palaka beta polea dia kata tania dia na kolia kana hulea vona.

14.7-11 A Iesus e tania kaka kete vazihoni mulehia

⁷ Kamana ki hadavia nuhu kua dia ta belebele kara hanihania dia te hada palipali kara palaka kena ke pararaha na tebol, ia barikikinia polea kua ki tania, ⁸ "Ta kaka katiu ni kohaniho koto vano kara hanihania kapou na lahia, taua nu hada palipali kara mianga ni muga, tabarae kaka

katiu e dopa ki hizanga ni niho ni kohanga ve kete mai. ⁹ Pale, da kaka kena e kohanimo, mo ka mai, tani tania ni niho, ‘Vala ka mianga na kaka kena!’ Pale, da ho tu puae kua koto nu vahere ziho nu pelea mianga ni muri matoto. ¹⁰ Palaka tani kohanga ho kara hanihania kapou katiu, pelea mianga ni muri, ta tauana hanihania ni mai, da ti tania ni niho, ‘E ho, vahere zahe nu pelea mianga pa na mugana!’ Pale, da tu hada zaheanga na matana nuhu laveve kena miu ta lohulohu lupu kara hanihania. ¹¹ Manumanu laveve kua dia ta vazaheni mulehidia, da dia ta vazihoanga. Azei ho tu vazihoni mulehiho, da tu vazaheanga.”

14.12-14 Tolu kata kati kemihia na nuhu kua mara beta dia na koli mulehia goloa tolu ta vala ni dia

¹² Pale, a Iesus ia tania na tauana haninga kapou kua, “Kunu katia hanihania kapou, taua nu kohania habu kurakura, habu tazi, habu vineke, nuhu kozohozoho ni niho kua kadia goloaloa e luba. Tabarae ba muri dia ve na kohaniho kara kadia hanihania katiu dia ta koli mulehia ha haninga. ¹³ Kunu katia hanihania, kohania nuhu kua beta kadia goloaloa vona, nuhu kua limadia beu kabedia e zaha, nuhu kua livuhadia e matemate, ia mai nuhu kua matadia e keu, ¹⁴ pale, a Vuvu da ti kati kemihia niho. Mara beta dia na koli mulehia ha haninga, da a Vuvu e koli mulehia ni niho, na dama kena nuhu kua kadia vavananga e mahoto, dia te mahuri mule na matea.”

14.15-24 Barikikia na polea na hanihania kapou

(Matyu 22.1-10)

¹⁵ Kaka katiu ni dia kena e mimia kamana na tebol e longo baraenia, ia tania ni Iesus, "A Vuvu da e kati kemihia matoto na nuhu kua dia kata hanihani na hanihania kapou na poloka kingdom ke Vuvu." ¹⁶ A Iesus ki tania vona, "Kaka katiu e katia hanihania kapou, ki vinohu kara manumanu luba dia kata bele. ¹⁷ Na damana hanihania kapou, ia e geria kana vora kete vano tania na nuhu kua e vinohu kirua dia, dia kata bele na hanihania, ni tania ni dia, 'Miu mai, goloaloa laveve kava ti malimu!' ¹⁸ Palaka dia laveve dia ta vata poroporo, beta dia kata vano. Kaka katiu e muga ki tania, 'Ta ba kadea na garigari pitu, ka lohoia kata vano na hadavia. Tu hate motu, mara beta na mai!' ¹⁹ Ruana ve e tania, 'Hau ta ba kadea kagu bulmakau kara galanga e 10, kata vano parakilanidia. Tu hate motu, mara beta na mai!' ²⁰ Tolu hiro ve e tania, 'Hau ta ba lahi, ki mara beta na mai!' ²¹ Na vora kua e vano mule ia tania polealea kua na kana tubu. Na tauana ruma magalina e halavidi matoto, pale, ia tani vatuharia polea na kana vora kamahi, ki tania ni dia, 'Miu vano kara poloka taon, na daladala kotekote na dala kapopou na taon, miu ta kohania nuhu kua beta kadia goloaloa vona, nuhu kua kabedia kamana limadia e zahazaha, nuhu kua livuhadia e matemate, nuhu kua matadia e keukeu, miu na peledia, dia na mai!' ²² Kana vora ki tania, 'Paraha nazia tu tania kava ti katua, palaka zeleka ba vovona!' ²³ Kana tubu ia geri mulehia

ve, 'Vano gotala na taon, nu vano lilia dala kapou kamana hiripa dala kotekote nu madi na lamana manumanu nu peledia na mai hoho, na vuna kagu ruma kete vonu. ²⁴ Hau ta tania ni miu, da beta katiu ni dia kua e vinohuanga dia kata mai kete naminia hagu haninga pitu.' "

14.25-33 Azei kua kete muri ni Iesus da tu muga lohoi papa kunu muri ni Iesus (Matyu 10.37-38)

²⁵ Manumanu luba dia ta vavana kamani Iesus, ia tare poki kiridia ki tania, ²⁶ "Ta kaka katiu ni mai ni muri ni niau, ni beta ni vala lamana kiri tinana kamani tamana, gona kamani habu tutuna, habu tazina kamani habu livuka, ia mai ve kirina mule, kaka kena mara beta ni kara kagu disaipel. ²⁷ Azei ta beta ni luga kana kruse ni muri ni niau, mara beta ni kara kagu disaipel.

²⁸ Ta katiu ni miu ni kulina kete habatia na taua horaha katiu. Karae, mara beta ni muga ni mia tadu ni lohoi nanazia, ziva matoto da e varaga kirina, ia mai ki hadavia ve kana moni e dangea kete habatia ni vahozovia? ²⁹ Na vuna, tani taruhia faundesion, ni beta ni dangea keteni vahozovia, manumanu da dia na hada baraenia, dia ta pole tadoria. ³⁰ Da dia ta tania, 'Kaka kua, e varivuvunia kete habatia kana taua kini lokia keteni vahozovia.'

³¹ O ta king katiu kua ni kulina kete vano ni varihubi kamana king motu katiu, karae mara beta ni muga mia tadu ni hada vutuhia, karae da e dibala ruana king kena, kua ta ia ni

mai kamana 20,000 kete varihubi kamana kana 10,000 manumanu? ³² Kua tani mara beta, da e geria kaka katiu kete kara havana ni parakilania ni tania na ruana king motu kena, kua ta ia ni ba zazau, dia kata paria dala katiu dia kata katiu kete beta dia kata varihubi.

³³ Ia e vinaka za, azei ni miu kua ta beta ni vala lamana kara kana goloaloa laveve, ia mara beta ni kara kagu disaipel.

*14.34-35 A Iesus e barikikinia polea na sol
(Matyu 5.13; Mak 9.50)*

³⁴ Sol e kemi, palaka kua milokana ni hoza, da e kati zinganga ki pele mulehia milokana?

³⁵ Mara beta ni taruha na garigari na vanua o kamana tahena bulmakau, da e varaga tapuanga. Azei talingana vona, kete longoria polea kua.”

15

*15.1-7 Barikikia na polea na sipsip ti golu
(Matyu 18.12-14)*

¹ Na nuhuta pelepelea na takis kamana nuhuta moge zahazaha dia ta mai madi lobia a Iesus dia kata longoria kana polea. ² Palaka, a vuni Parisi kamana tisa kamahi kara lo dia ta pole ngungu kirina dia ka tania, “Kaka kua e kabukabu kamana nuhuta moge zahazaha ki hanihani kamadia.”

³ Pale, a Iesus ia barikikinia polea kua, ki tania, ⁴ “Kua katiu ni miu kana sipsip ni 100. Ku ni vano katiu ni dia ia golu. Mara beta ni vatia dia 99 kena, dia na hanihani na palaka kena, ni

kaze kara katiu kena ti golu, ia ia ni paria? ⁵ Kua tani paria da e hilohilo matoto ki luga na lohora, ⁶ kini vano kara kana ruma. E lohu, ia e koi lupunia habu tamaninika kamana nuhu kua dia ta mia kozoho vona, ki tania ni dia, 'Miu hilohilo kamaniau. Hau te pari mulehia kagu sipsip kua e golu!' ⁷ Hau ta tania ni miu, da ia vinaka za. Da hilohiloa kapou na lagato na kaka zaha katiu kua e vala lamana kara moge zahazaha dopa na nuhu kena 99 kena dia te lohoia dia te mahoto, ki beta ve dia kata pokizia magalidia."

15.8-10 Barikikia na polea na moni e golu

⁸ "Ta tavine katiu ni kana 1,000 Kina vona, 100 Kina katiu ni golu, mara beta ni dohotia lam ni kuvia kana ruma kete kaze papa kirina, ia ia ni paria? ⁹ Tani paria da e koi lupunia habu tamaninika, ia mai nuhu kadia ruma kena e kozoho vona, ki tania ni dia, 'Miu hilohilo kamaniau, te pari mulehia kagu moni kua e golu.' ¹⁰ Ia e pebarae za, ta tania ni miu, da na engel kamahi ke Vuvu da dia ta hilohilo na kaka zaha katiu kena e pokizia magalina ki vala lamana kara moge zahazaha."

15.11-32 Barikikia na polea na kaka katiu kua tuna e golu

¹¹ A Iesus ki tania ve, "Kaka katiu tuna tamohane e rua. ¹² Tuna muria e tania ni tamana, 'Tamagu, vala ni niau dihura ka goloaloa kena tu lohoia koto vala kagu!' Pale, ia pahi valahia kana goloaloa ia vala ni hiro. ¹³ Beta ni havarau muri na kua, tuna muria kena e pelea kana goloaloa laveve ia vala na manumanu dia ta

kadea. E pelea monina kana goloaloa laveve kua e salinia, kini vavana kara malala zau katiu. Na kana mianga na malala kena, e katia makina habakanga luba na kana moni laveve, ia hozo. ¹⁴ Tania ki varaga hozovia kana moni, na vitolo kapou ia bele na palaka laveve na kantri kena. Pale, ia paho kavu ti beta goloa vona. ¹⁵ Pale, ia vano hulenia kaka bukuna taon kena katiu kete gala kana. Na kaka kua ia geria vano kara banis na boroboro kete hada poto na kana boroboro. ¹⁶ E vitolonia matoto ki kulina kete hania hulita bin kena na boroboro dia ta hahania, palaka beta ni valanga vona.

¹⁷ Kana lohoihoia ti vamule, ia tania, 'Voravora ke tamagu dia ta hania haninga, dia ka vatia kalangara, kuari hau te mate na vitolo! ¹⁸ Kata vamule vano ni tamagu na tania vona, "Tamagu, hau te katia moge zaha na matani Vuvu ia mai ve ni niho. ¹⁹ Beta hau na dangea koto ma kohaniau na tu. Katiau na kara ka vora vetanga za." ' ²⁰ Pale, ia di madi, ia vamule vano bele ni tamana.

Palaka e ba zazau za, tamana ki hadavia lohora ki zaha matoto vona. Ia rovo vano ni tuna, ia tago pulia, ia domia. ²¹ Tuna ia tania vona, 'Tamagu, ta katia moge zaha na matani Vuvu mai ve ni niho, ti beta ne dangea koto ma kohaniau na tu.' ²² Palaka a tamana ia tani barae na kana voravora, 'Baribari! Miu pelea kagu zohozohoa mata muli kena mai miu na vazohoria vona. Miu taruhia ring na kukuna. Miu ta vazohoria na sadel. ²³ Miu pelea na tuna bulmakau buibuia matoto kena ni mai, miu na hubi matea. Tolu kata katia hanihania kapou

meni tolu na hilohilo. ²⁴ Na vuna tugu tamohane kua, ti mate kini mahuri mule. Ia ti golu kava kini pari muleha!' Pale, dia kene katia hanihania kapou.

²⁵ Kilaka kena na tazina muganga ia na poloka vanua. Tania e ziho kozoho na ruma, ia longoria halingana gita kamana paraua. ²⁶ Ia kohania na vora ke tamana katiu ki hulenia, 'Nazia e kakatua?' ²⁷ Na vora kua ki tania, 'Tazi ti lohu, a kamama kini hubia na tuna bulmakau buibuia katiu, na vuna tazi ti bele mule ni kamama. Beta ni golu.' ²⁸ Tazina muganga e taroviti matoto ki vanga holuholu kete vano hoho kamadia. Kuza barae tamana ia gotala vona ki bobolia kete hoho kamana. ²⁹ Palaka ia kolia polea ke tamana ki tania, 'Longoria! Krismas laveve kua ta gagala veta ka, ki beta matoto na vanga holuholu na ka polea. Beta nu vala na me huluvahu katiu ni niau kata hilohilo kamani habu tamaninikigu! ³⁰ Palaka tania tu kena e vahozovia ka goloaloa kamana ka moni na makina magali buhua kamani tavivine ki vamule mai na ruma, ho tu hubia na tuna bulmakau buibuia kena kete hania!'

³¹ A tamana ki tania, 'Tugu, ho tu mimia kamaniau dama laveve, goloaloa laveve kagu ia ka. ³² Palaka kua, tolu kata hilohilo tolu na hanihani, na vuna tazi kua ia ti mate kava palaka kua ti mahuri mule, e golu muga palaka kua ti pari muleha.' "

16

16.1-13 Barikikia na polea na meneja mata

*vairukuruku kua ti lohoi papa kini vairuku kete
katia ni mia papa muri*

¹ A Iesus ki tani barae na kana disaipel kamahi, “Na risman katiu, e taruhia na meneja katiu kete hada poto na kana goloaloo. Palaka nuhu taza dia ta koto kara meneja kua na risman kua, dia ka tania, e beta ni hada poto papa ki varaga vetania kana goloaloo. ² Na risman kua e kohania na kana meneja ki mai ia hulenia, ‘Nazia kua ta longoria e tatanga kirua ho? Vala ka pepana ripot na ka galangana hada potopotoa mai na hadavia, na vuna da beta koto ma kara kagu meneja!’

³ Na meneja kua e lohoihoi, ‘Nazia da ta katia kua? Kagu tubu keteni pele kakavau na kagu galanga. Beta na matuha na dangea kata hovia garigari, ta puae ve kata varinongu. ⁴ Palaka te lala nazia kua kata katia kua tani pele kakavanga hau na kagu galanga ri, manumanu dia kata koi tadoriau na kadia rumaruma!’ ⁵ Pale, ia kohania nuhu kua kadia dinau vona na kana tubu. Ia hulenia katiu muga, ‘E ziva matoto ka dinau na kagu tubu?’ ⁶ Na kaka kua ia tania, ‘Na dram vel e 100.’ Meneja kua ia tania vona, ‘Ia, pelea ka pepana ka dinau, ho tu vapolungania 50 dram vel tu pelea!’ ⁷ Muri ia hulenia kaka ruana, ‘E ziva ho tu dinau vona?’ Ia tania, ‘Ta pelea beken vit e 100.’ Na meneja kua ia tania vona, ‘Ia, pelea ka pepa na ka dinau nu vapolungania tu pelea 80 za beken vit.’

⁸ Na paraha kua e vazahenia kana meneja mata vairukuruku kua na vuna meneja kua ti lohoi papa. Na vuna, manumanu bukuna

garigari ri dia ta dopa dia ka lohoi papa kua dia na lohoia dia kata rukia ruadia katiu bukuna garigari. Dopa na nuhu kua dia ta mimia na laet.

⁹ Hau ta tania ni miu, miu katia pren na kamiu goloaloa kemikemi bukuna garigari. Ba muri ti vano kamiu goloaloa ti hozo, miu kene mate, miu ta kohanga vano kara malalara mahuri roroa.

¹⁰ Azei tani vaka maroro vonanga vona kete hada poto na goloa kote, da e vaka maroro voa vona kete hada poto ve na goloaloa kapopou, azei kua tani mata vairukuruku na goloa kotekote da e vairuku ve na goloa kapopou.

¹¹ Ta ho tani beta ni vaka maroro voa ni niho koto hada poto na goloaloa kemikemi bukuna garigari, da a Vuvu ve e beta kete vaka maroro ve ni niho kamana goloaloa kemikemi bukuna lagato. ¹² Tani beta ni vaka maroro voa ni niho, koto hada poto papa na goloaloa kana kaka motu, da e vaka maroro ziha voa ni niho ki valanga ka goloaloa mule?

¹³ Beta vora katiu ni dangea kete gala na tubu rua. Da beta kete kulina kara katiu, palaka ki kulina kara ruana, o da e longoria polea kana katiu ki vala lamana kara ruana. Mara beta nu vora ni Vuvu kamani Mammon, vuvu kara moni.”

16.14-17 A Iesus e vaketekete na polea na lo kamana kingdom ke Vuvu

¹⁴ A vuni Parisi, nuhu kua e kulidia marata kara moni dia ta longoria polea laveve kua a Iesus e tania, dia ta pole habakabaka kirina. ¹⁵ A Iesus ia tania ni dia, “Miu ia manumanu kua, kua

e kulimiu manumanu dia kata tania miu nuhu kua miu ta kakatia moge pa za. Palaka a Vuvu e lala magalimiu. Nazia kua manumanu dia ta hada dia ka tania ia golea matoto, ia a Vuvu e hada ki tania e mavuru matoto.

¹⁶ Na polea kamahi na lo kamana polea kana profet kamahi e tani kakavanga ki vano ki mule na taem a Jon ti bele. Pale, muri na kena, na Kalohua Kemi na kingdom ke Vuvu ti tatani kakavanga, manumanu laveve dia ka vavaridi matoto, dia kata hoho vona.

¹⁷ E malimu matoto na lagato kamana garigari kete balavutuka, palaka mara beta matoto na dihura polea pitu na poloka lo ke Vuvu ni golu.

16.18 A Iesus e popole na makina vama taputapua na tavine

(Matyu 5.31-32; 19.9; Mak 10.11-12)

¹⁸ Azei kua tani vama tapunia gona ni kabania tavine motu, ia e katia makina magali buhua, tamohane azei kua tani kabania tavine kua e vama tapuanga, ia e katia makina magali buhua.

16.19-31 Ziuziua na risman kamani Lasarus

¹⁹ Risman katiu e lala kete lolohoria na loholohoa hada papel kamana lavalava kavukavua mata muli matoto ki katia parti ki hanihani na dama laveve. ²⁰ Kozoho na geit na pe hohoa kara kana ruma, na kaka katiu e vangoroa ki vavarinongu moni kamana haninga. Hizana a Lasarus. Livuhana e mukumukua. ²¹ Ki kukulina ma kete vanganga pitu na momota haninga kua

e huhuru na tebol kana risman kua. Kauaua dia ta mai ve dia ka dadamea mukuna kamahi.

²² Boto katiu, na kaka mata varinongunongu kua ia mate na engel kamahi ke Vuvu dia ta mai luga zahe kara kitaki Abraham. Na risman kua, ia ve mate kini tavuanga. ²³ Na poloka hel, e hatunia varitihia kapou matoto vona, e hada vatada, ia hada a Abraham e zau matoto kamani Lasarus na kitaka. ²⁴ Pale, ia koi kirina ki tania, 'Tamagu Abraham, mahariau nu geria a Lasarus ni lutia kukuna na naru ni mai taruhia na lavegu ni kalolo pitu, na vuna te hatunia varitihia kapou matoto na poloka haroho kua!'

²⁵ Palaka a Abraham e kolia ki tania, 'Tugu, lohoia, kilaka kena tu ba mamahuri, ho tu pelea goloa kemikemi, a Lasarus ia pelea goloa zahazaha. Palaka kua, ia ti katu kemuha vona kini mia papa, e ho kunu hatunia varitihia. ²⁶ Ki vano ve, kua na pidaka dolu, na lolona kapou ti taruha kini halaridolu, ki mara beta katiu ri ni dua polo vano ni miu. Mara beta ve katiu ni miu ra ni dua polo ve ni mai ni hita.'

²⁷ Ia kolia ki tania, 'Pele ta hule haroiniho matoto, Tamagu, geria a Lasarus kara ruma ke tamagu, ²⁸ na vuna, tazigu e 5. Tania, ni kalohu kadia, tabarae dia ve na mai kara palaka zaha kua ve!' ²⁹ A Abraham ki kolia ki tania, 'A Moses kamana profet kamahi vona. Dia kata longoria kadia polea!' ³⁰ Na risman kua ki tania, 'Mara beta tamagu Abraham, palaka kua kaka katiu ni hita kua ti mate, ni vano bele ni dia, da dia ta pokizia magalidia!'

³¹ A Abraham ia tania vona, 'Ta beta dia na

longo kiri Moses kamana profet kamahi, mara beta ve dia na longoria kaka katiu ve, ia vata kua ta ia ni mahuri mule na matea.' ”

17

17.1-4 Moge zaha e lala kete vairohia na bilip (Matyu 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)

¹ A Iesus e tania na kana disaipel kamahi, “Goloaloa luba da e bele kete rukia manumanu dia na poke na moge zahazaha. Palaka kaba loho zahanga kara kaka kua e katia moge kua ki bele.

² E kemi kete muga rotua kedo kapou na lohora ni vahituva ia na madoro kapou ni mate, tabarae ni katia moge kua ni rukia kapirupiru kara moge zahazaha.

³ Miu lohoimiu. Tazi kini katia moge zaha, pole kirina, kini pokizia kana mogemoge, lohoi bala kana manaunaua. ⁴ Kua kini kati zahatia ni niho botona 7 na dama katiu, ki lilili kiriniho botona 7 ki ta tania, ‘Tai lohoi bala kagu moge zaha.’ Pele, lohoi bala kana manaunaua.”

17.5-6 A Iesus e pole na makina bilip

⁵ Na apostel kamahi dia ta tani barae na Paraha, “Katia kahita bilip ni dopa kapou!” ⁶ A Iesus ki kolia ki tania ni dia, “Kua kami bilip ni gala kote balika harana hamo, miu ta nap miu kata tania na haina Sikamoa kapou, ‘Kuluvuru nu pozi madi na huda dazi.’ Pale, ia da e longoria kami polea.”

17.7-10 A Iesus e pole na makina voranga na galanga

⁷ “Kua katiu ni miu ni kana vora vona, kua e gagala na vanua o e hahada poto na sipsip kamahi, kua ia ni pe na galanga ni vamule, tu lohoia da e tani barae na kana vora kua, ‘Mai, mai mia nu hanihani?’ ⁸ Karae mara beta ni tani barae vona, ‘Vano ku matu, ku senis, ho tu hulonia hagu haninga, vaida ku padea ku guriau ka muga hanihani ka hinu, ba muri ho kunu vano hanihani?’ ⁹ Karae da na tubu kana vora kua e hate motunia na kana galanga? Mara beta! ¹⁰ Ia miu ve, kua miu kene kati hozovia goloa laveve kua a Vuvu e tania miu kata katia, miu ta tani barae, ‘Hita ta vora vetanga za kua. Hita ta katia kahita galanga za.’ ”

17.11-19 A Iesus e pele kakava mazahi lepra na tamomohane e 10

¹¹ Na vavananga ke Iesus kiri Ierusalem, ia e pe na halara malala na pidaki Samaria kamani Galili. ¹² Ti kozoho keteni hoho na poloka malala, tamomohane e 10 lepra ni dia, dia ta mai paria na dala. Dia ta madi zau pitu vona. ¹³ Dia ka goe kapopou matoto dia ka tania, “Iesus, Tubu, maharihita!” ¹⁴ Kamana a Iesus ki hadavidia, ia tani barae ni dia, “Miu vano vatunga livuhamiu na pris kamahi.” Tania dia ta ba vavano, kadia mazahi ia kakava na livuhadia. ¹⁵ Katiu ni dia tania ki hada na livuhana ti kemi, ia vamule mai, ki goe kapopou ki vazahenia hizani Vuvu. ¹⁶ Ia dua kara kabeni Iesus ki hate motunia a Iesus. Kaka kua ia e bukuni Samaria. ¹⁷ A Iesus ki hulenia, “Ta lohoia ka tania manumanu e 10 kua dia ta kemi mule. Kue dia taza ve kua? ¹⁸ E kuziha, karae ti beta matoto kaka keteni vamule

ni vazahenia hizani Vuvu? Kaka kua ia bukuna kabu motu kua!”¹⁹ Pale, a Iesus ia tania vona, “Madi nu vano, ka bilip ti katiho kunu kemi.”

*17.20-37 Tuna Kaka da e bele kavakava
(Matyu 24.23-28; 24.37-41)*

²⁰ Boto katiu a vuni Parisi dia ta hulenia a Iesus, ngiza na kingdom ke Vuvu ki mai. A Iesus e kolia ki tania, “Kua na kingdom ke Vuvu ni mai, mara beta golea katiu ni bele habuka mak kua na manumanu kete hada papa kirina dia na hadavia. ²¹ Ki mara beta kaka katiu ni tani barae, ‘Hada, kua ia kua,’ o ‘Kuari, ia rae.’ Na vuna na kingdom ke Vuvu ia na polokomiu.”

²² Pale, ia tania na kana disaipel kamahi, “Dama vona kua ti mamai kua da e kukulimiu matoto miu kata hada na dama katiu na dama kamahi kana Tuna Kaka, palaka mara beta miu na hadavia. ²³ Da dia ta tania ni miu, ‘Hadavia, kuari ia rae,’ beu ‘kua ia ri.’ Taua miu na rorovo mumuri ni dia. ²⁴ Na vuna na dama kana Tuna Kaka da e bele balika hanimata, ki balanga mariaba laveve na paligena, paligena. ²⁵ Palaka da e muga ki luga bizea kapou, manumanu na tauna kua da dia ta pole katia.

²⁶ Maki kua dia ta katia kilaka na dama ke Noa, ia da dia ta kati baraenia ve na dama kana Tuna Kaka. ²⁷ Manumanu dia ta hanihani, dia ka hihinu, dia ka lalahi, ki zahe ki mule na dama a Noa ki hoho na poloka kana vaga. Pale, na noro e pado ia vairohidia laveve. ²⁸ Ia balika na dama ke Lot. Manumanu dia ta hanihani, dia ka hihinu dia ka vavaikado, dia ka salinia golea,

dia ka vavazo haninga, dia ka habahaba ruma. ²⁹ Palaka na dama kena a Lot ki vatia a Sodom na haroho kamana salfa e dua na lagato ziho, ia vairohidia laveve. ³⁰ Da e bele barae ve kua na dama kana Tuna Kaka kete bele.

³¹ Na dama kena azei e mia na palakana hivua na huduna kana ruma, ni kana goloaloa vona na poloka ruma, taua ni hoho pelea kana goloaloa. Azei ve kena ni gagala na poloka vanua, tabarae ni vamule kara kana ruma kete pelea kana goloa katiu. ³² Miu lohoia nazia kua e bele kiri goni Lot! ³³ Ta kaka katiu ni lohoia kete poto na kana mianga, da e paho kavu kirina. Azei kua tani zuka tapunia kana mianga ia da e pelea mianga vahoru.

³⁴ Hau ta tania ni miu, na marigo kena na Tuna Kaka kete bele mule vona, kaka rua kua ta hiro na ngongoro rua na dongi katiu; katiu da peola, ruana da e vatua. ³⁵⁻³⁶ Tavine rua ta hiro ta hihirania vit kete kara plaua; katiu da e peola, katiu da e vatua.”* ³⁷ Kana apostel kamahi dia ta hulenia, “Paraha, ni ve?” A Iesus ki kolia ki tania, “Na palaka kena na poda mate vona, ia na kokoa kamahi da dia ta mai lupu vona.”

18

18.1-8 Barikikia na polea na tavine gabu kamana jas

17:31 Mt 24.17-18; Mk 13.15-16. **17:32** Stt 19.26. **17:33** Mt 10.39; 16.25; Mk 8.35; Lu 9.24; Jo 12.25. * **17:35-36** Na buk baibel Grik taza bukuni varira e parua polea kua ve, “Tamohane rua ta hiro na gagala na poloka vanua, da katiu e peloa, katiu da e vatua.” Hada Matyu 24.40.

¹ Pale, a Iesus ia barikikinia polea ki tania na kana disaipel kamahi kete vatunga ni dia, dia kata lotu dama laveve, beta dia kata hivu. ² Ia ki tania, “Na poloka taon katiu na jas katiu e beta ni kuahinia a Vuvu ki beta ve ni lohoihoi marata na manumanu. ³ Na tavine gabu katiu ia ve e mimia na poloka taon kena ve. Boto laveve e mamai na jas kua ki hulenian, ‘Kodoniau nu koto kara hagu vagi.’ ⁴ Muga na jas kua e vanga holuholu kete kodonia, palaka ba muri ia lohoi barae, ‘Beta na kuahinia a Vuvu, ki beta ve na lohoihoi marata na manumanu, ⁵ palaka tavine gabu kua e ma ki mamai rarapanian, kata hada na kodonia na kana kotoa, na vuna tabarae ni ma mamai ni lolonian na kana polea!’ ”

⁶ Na Paraha ia tani barae, “Miu longoria polea kua na jas zaha kua e tania. ⁷ Karae da beta a Vuvu kete kodonia kana manumanu kua ia ti makia kete kana mule, kua ta dia na halohonia na dama na marigo? Da e kogoinidia, dia ka ma guguru, ai? Mara beta! ⁸ Hau ta tania ni miu, da e kodoni tapunidia. Palaka, kua na Tuna Kaka ni mai, da e paria bilip vona na manumanu bukuna garigari o beu?”

18.9-14 Barikikia na polea na Parisi kamana kakanaka pelepelea na takis

⁹ Manumanu taza dia ta lohoia dia ka tania dia ta dopa mahoto. Dia ka hada tadoria manumanu laveve. Pale, a Iesus ia barikikinia polea kua kiridia, ¹⁰ “Tamohane rua hiro ta zahe kara tempel hiro kata lotu, katiu ia na Parisi, katiu na kakanaka pelepelea na takis. ¹¹ Na Parisi kua e madi ki lotu kirina mule, ki tania, ‘Vuvu,

hau ta hate motuniho, beta na balika manumanu taza, dia raskol kamahi, nuhu kua kadia moge beta ni mahoto, nuhu kua dia ta pepelea gona kaka motu, o habuka kakanaka pelepelea na takis kuari. ¹² Na wik laveve ta lala kata makia botona rua kua kata mahoho vona, ka lala kata vala kagu taita na kagu goloaloa laveve ta pelea! ¹³ Palaka na kakanaka pelepelea na takis e madi zau pitu, ki beta ni tunga vatada kara lagato, palaka e hubia lakalakana ki tania, 'Vuvu mahariau, hau ta kaka zaha!'

¹⁴ A Iesus ki tania, "Hau ta tania ni miu, kakanaka pelepelea na takis kua, kilaka e vamu'e kara kana ruma, ia za ti mahoto na matani Vuvu. Ruana betaka. Na vuna zia manumanu laveve kua dia ta vazaheni mulehia hizadia, da a Vuvu e vazihonidia. Manumanu kua dia ta vazihoni mulehidia a Vuvu da e vazahenidia."

18.15-17 A Iesus e tania dia kata vatia kapidupiru dia na mai vona

(Matyu 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Manumanu dia ta pepelea ve kapidupiru kotekote ki mamai ni Iesus kete blesimdia. Tania na disaipel kamahi dia ka hada baraenia, dia ta pole kiridia. ¹⁶ Palaka a Iesus ia kohania kapidupiru mai vona, ia tania, "Miu vatia kapidupiru kotekote dia na mai ni niau. Taua miu na taledia, na vuna kingdom ke Vuvu ia kana nuhu mata baraerae kua. ¹⁷ Hau ta tani matotonia ni miu, azei ho kua tani beta nu pelea na kingdom ke Vuvu balika kapidu kote, mara beta matoto nu hoho vona."

18.18-30 Na risman katiu e popole kamani Iesus

(Matyu 19.16-30; Mak 10.17-31)

¹⁸ Na paraha katiu e hulenia a Iesus, “Tisa kemi, nazia da ta katia kata pelea mahuri ro-roa?” ¹⁹ A Iesus ki kolia ki tania, “E kuziha ku kohaniau na kaka kemi? Beta katiu ni kemi, a Vuvu katiu papa za ia e kemi. ²⁰ Ho tu lala na lo ke Vuvu, ‘Taua nu katia makina magali buhua, taua nu hubi matehia kaka, taua nu vanaho, taua nu vairuku veta kara kaka, hada zahenia kamama kamani katiti.’ ” ²¹ Na kaka kua ki tania, “Goloa laveve kena ta lala kata mumuri papa vona, kilaka ta ba kakapiru za.” ²² Kamana a Iesus ki longoria polea kua, ia tania vona, “Goloa katiu ba vovona kua ma beta nu katia. Salinia ka goloaloa laveve, nu vala monina na nuhu kua beta kadia goloaloa vona, ia ni ka goloa kemikemi matoto vona heta na lagato. Pale, ho tu mai muri ni niau.” ²³ Palaka kamana e longoria polea kua, lohora e zaha matoto, na vuna ia kaka katiu kua e risman matoto.

²⁴ A Iesus e hada vano kirina ki tania, “E vitiha matoto kara risman kete hoho na kingdom ke Vuvu! ²⁵ Matoto, e malimu matoto kara kamel kete hoho horu na horupa nil kara samap dopa na risman katiu kete hoho na kingdom ke Vuvu.” ²⁶ Nuhu kua dia ta longoria polea kua dia ta hule, “Pele a vuni ve da a Vuvu da ti vala mahuri roroa ni dia kua?” ²⁷ A Iesus e kolia ki tania, “Nazia kua mara beta kaka ni dangea kete katia, ia da a Vuvu e katia.”

18:20 Kis 20.14; Lo 5.18; Kis 20.13; Lo 5.17; Kis 20.15; Lo 5.19; Kis 20.16; Lo 5.20; Kis 20.12; Lo 5.16.

²⁸ A Pita ia tania vona, “Hita ta vatia kahita goloaloa laveve hita kene muri ni niho.” ²⁹ A Iesus ki tania ni dia, “Hau ta tani matotonia ni miu. Manumanu laveve kua dia ta lohoihoi na kingdom ke Vuvu, dia ka vatia kadia ruma, godia, tazidia, tamadia kamani titinadia, ia mai tudia, ³⁰ ia da dia ta ba vovona ri na garigari a Vuvu ki vala goloaloa luba matoto ni dia, livutia kadia goloaloa bukuni muga. Muri da dia ta pelea mahuri roroa.”

*18.31-34 A Iesus e tania boto toluna habuka da e mate ki mahuri mule
(Matyu 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ A Iesus ia pelea kana 12 disaipel kamahi vano kara hiripa ia tania ni dia, “Tolu kata zahe kiri Ierusalem kua. Goloa laveve na profet kamahi dia ta vapolungania na vuna na Tuna Kaka da e bele matoto. ³² Tuna Kaka da e valanga ki vano na limani vuni Rom. Da dia ta hilenia, dia ka pole tadoria, dia ka livinia, dia ka vihia, dia ta hubi matehia. ³³ Na dama toluna da e lama mule.” ³⁴ Kana disaipel kamahi beta dia na lohoi lala polea kamahi kua. Na vuvuna polea kua e litigianga ni dia, kuza barae ki beta dia na lohoi lala nazia kua e popole vona.

*18.35-43 A Iesus e kati kemihia kaka katiu matana e keu
(Matyu 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Tania a Iesus e vavana vano kozoho ni Jeriko, na kaka mata keu katiu e mimia na hiripa dala ki vavarinongu. ³⁶ Kamana ki longoria na kabuna manumanu dia ta vavana hutu ia hule kete lala nazia e bebele. ³⁷ Dia ta tania vona,

“A Iesus bukuni Nasaret e pepe hutu.” ³⁸ Ia goe ki tania, “Iesus, Tuni Devit, mahariau!” ³⁹ Nuhu kua dia ta vavana vamuga na dala dia ta pole kirina, dia ka tania vona kete zodo, palaka ia dopa goe ki tania ve, “Tuni Devit, mahariau!” ⁴⁰ A Iesus e madi ia tani vatuharia ni dia, dia kata pelea kaka kua ni mai vona. Tania ki mai kozoho, a Iesus ia hulenia, ⁴¹ “Nazia kuli kata katia ni niho?” Ia ki tania, “Paraha, kuligu kata hada.” ⁴² A Iesus ia tania vona, “Pele hada, ka bilip ti katiho kunu kemi.” ⁴³ Pale, ia hada pamuhi kini muri ni Iesus kini vavazahenia hizani Vuvu. Kamana manumanu laveve kua dia ka hada baraenia, dia ve dia ta hate motunia a Vuvu.

19

19.1-10 A Iesus e vano kara ruma ke Sakius

¹ A Iesus e hoho ni Jeriko ki vavana kete vano ni gotala mule na paligena taon. ² Kaka katiu hizana a Sakius, ia na paraha kana nuhuta pelepelea na takis. Ia ki risman matoto. ³ E kulina kete hada a Iesus ia e mata zihaziha matoto. Palaka e horihi marata, kubarae ki mara beta ni hadavia a Iesus na vuna manumanu luba dia ta madi havutia. ⁴ Pale, ia rovo vamuga vano ia papanehia na hai sikamoa katiu kete hadavia a Iesus. Na vuna a Iesus ia e pe damukia hai kena. ⁵ Tania a Iesus ki vano bele na palaka kena, ia tunga langa, ia tania vona, “Sakius, mai tapu zipa. Hau da ta mia na ka ruma meni.” ⁶ A Sakius ia baribari zipa ki hilohilo matoto kini kohania a Iesus vano kara kana ruma. ⁷ Manumanu laveve dia ta hadavia golea kua, dia ka pole ngungu

vona dia ka tania, “Keteni vano kara ruma kana kakanaka moge zaha.”

⁸ Dia ta hanihani vano, a Sakius ia madi ia tania na Paraha, “Hadavia Paraha! Meni da ta vala kagu dihura goloaloa na nuhu kua beta kadia goloaloa vona, kene rukia, kene vanahea goloa katiu kana kaka katiu, da ta kolia boto garamo vona.” ⁹ A Iesus ia tania vona, “Meni kua na vaikolia ke Vuvu ti mai na ruma kua, na vuna zia kaka kua ve ia na tuni Abraham. ¹⁰ Na vuna Tuna kaka ia e mai kete kaze ni vaikoli kara nuhu kua dia te golugolu.”

19.11-28 Barikikia na polea na vora e 10 kua e valanga moni ni dia

(Matyu 25.14-30)

¹¹ Manumanu dia ta ba tatabu longo kiri Iesus kua e popole, ia barikikinia polea katiu. Na vuna kava ia keteni bele ni Ierusalem, na manumanu dia kene lolohoia habuka, da meni na kingdom ke Vuvu kini bele valutu. ¹² Ia tania ni dia, “Kaka katiu na zukana king kamahi e vano kara kantri motu katiu kete katua ni kara king, ba muri ni vamule. ¹³ Keteni vavana, ia kohania kana vora e 10, ia vala moni 1,000 kina 1,000 kina ni dia ki tania, ‘Miu gala bisnis na moni kua.’

¹⁴ Palaka habu kana na kana malala beta ni kulidia kirina. Dia ta geria nuhu taza, dia kata muri vona vano kara malala kena ia e vavano kirina, dia na tania, ‘Beta ni kulihita kaka kena kete kara kahita king.’ ¹⁵ Palaka ia ti makua kini kara king kini vamule mai. Ia geu kara kana vora kamahi kua e vala na moni ni dia kete pari

vutuhia, dia ta katia profit na moni e vala ni dia o beu.

¹⁶ Katiu muga mai ki tania, 'Paraha, ta gala bisnis na ka 1,000 kina tu vala ni niau ka katia 10,000 kina profit vona' ¹⁷ Kana tubu ki tania, 'Tu gala papa matoto, kagu vora kemi! Na vuna kava tu vatunga habuka da e vaka maroro vonanga voa ni niho koto katia galanga kote, da ta taruhiho ku hada na taon e 10.'

¹⁸ Na ruana vora mai ki tania, 'Paraha, ta gala bisnis na ka moni tu vala ni niau ka katia 5,000 kina profit ve na huduna.' ¹⁹ Kana tubu ki tania vona, 'Da tu hada na taon e lima!' ²⁰ Toluna vora e mai ki tania, 'Paraha, ka moni kua. Ta litiginia na taura lavalava. ²¹ Hau ta kuahiniho, na vuna ho tu kakanaka toraranga. Tu lala koto pele vetania goloa kana kaka motu, ku lala koto vuruti vetania haninga kua kaka motu e vazohia.'

²² Kana tubu ki tania, 'Vora zaha, ho! Ka polea mule, ti koto kiriniho! Ho tu lala te habuka, hau ta kakanaka toraranga. Ta lala kata pele vetania goloa kana kaka motu, ka lala kata vuruti vetania haninga kua kaka motu e vazohia. ²³ Pele e kuziha ki beta ni kuli koto taruhia na benk ni ngoro na vamule hau ta pele gotalani mulehia na benk kamana interes?' ²⁴ Pale, ia tania na nuhu kua dia ta madi kozoho vona, 'Pelea 1,000 kina kena vona, miu ta vala na kaka kena kana moni e 10,000 kina.' ²⁵ Dia ka tania, 'Paraha, ia kava ti kana 10,000 kina vona!'

²⁶ Ia ki kolia ki tania, 'Ta tania ni miu, manumanu kua kadia goloa vona, da e valanga

luba ve ni dia. Palaka kaka kena e beta matoto kana golea vona, pitu kena e vona, da e pele kakavanga. ²⁷ Palaka hagu vagi kamahi kena beta ni kulidia kiriniau kata kara kadia king na hada ni dia, peledia mai ri kua na matagu miu na hubi matehidia.’ ”

²⁸ A Iesus e tani hozovia polea kua, ia pe vamuga, kete zahe kiri Ierusalem.

19.29-40 A Iesus e hoho ni Ierusalem habuka king

(Matyu 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

²⁹ Ti vano kozoho na malala karua kua a Betfage kamani Betani, na potuna kua e kohanga ni Oliv, ia geria kana disaipel rua, ki tania ni hiro, ³⁰ “Mo vamuga vano kara malala kuarina, mo kene bele vona, da mo ta hada na donki huluvahu katiu e rotua ki mamadi, ma beta kaka katiu ni polo vona. Mo hulua, mo ta pelea mai.

³¹ Kua kaka katiu kini hulenimoro, ‘E kuziha mo ka huhulia donki?’ Mo ta tani barae, ‘Paraha e kulina kete katia galanga katiu vona.’ ”

³² Na disaipel karua kua e geura hiro ka vamuga, hiro ta paria golea laveve ia e habuka kua a Iesus e tania ni hiro. ³³ Hiro ta ba huhulia na donki, na habu tauana donki dia ta hulenihiro, “E kuziha mo ka huhulia donki?”

³⁴ Hiro ta tania, “Paraha e kulina kete katia galanga katiu vona.”

³⁵ Pale, hiro ta pelea vano ni Iesus, dia ta varaga langaria kadia tale havuhavua na huduna donki, dia ta vapoalea a Iesus vona. ³⁶ Tania ki vavana vano, manumanu dia ta voloria kadia

tale havuhavua na dala ki dede vona. ³⁷ Tania ki vano ki kozoho na palaka kua na dala keteni tiro na Potuna ni Oliv, na kabuna kana disaipel kamahi dia ta goe kapopou, dia kene vavazahe-
nia hizani Vuvu, dia kene hate motunia na vuna na mirakel kamahi kua muga dia ta hadavia. ³⁸ Dia ta tania, “A Vuvu e kati kemihia matoto na king kua e mai na hizana Paraha! Vazahenia hizani Vuvu ni zahe heta matoto! Na vuna ia ti katia magalidolu kini malugunia.”

³⁹ Na Parisi taza na poloka kabuna manumanu kua, dia ta tania ni Iesus, “Tisa, pole kara ka disaipel kamahi dia na zodo!” ⁴⁰ A Iesus ki tania ni dia, “Ta dia na tabaria havadia, na kedo kamahi kua da dia ta goegoe.”

19.41-44 A Iesus e tangizia a Ierusalem

⁴¹ Kamana e zahe ki kozoho ni Ierusalem ki hadavia na taon, ia tangizia, ⁴² ki tania, “Ierusalem, meni kua, e kuligu ma koto lala na goloaloa kua e nap kete katiho koto mia ni malugunia. Palaka kua ti litigianga ni niho, ki mara beta nu hadavia. ⁴³ Na dama katiu kua e ba mamai, ha vagi kamahi da dia ta diva lobia kadia batanga ni niho, dia ka madi lobiho, dia ka pe porotiho na paligena laveve. ⁴⁴ Da dia ta varaga taduriho, dia ka vaka taduriho, ho kamani habu tutu. Da mara beta dia na vatia kedo katiu ni ngoro langa na huduni ruana. Na vuna zia beta nu na hada lala na dama kua a Vuvu ti mai kete vaikoli kiriniho vona.”

19.45-48 A Iesus e vaikali manumanu kua dia ta gala bisnis na poloka tempel

(Matyu 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

⁴⁵ Pale, ia vano hoho na poloka tempel, kini kalingania manumanu kua dia ta gagala bisnis vona. ⁴⁶ Ia ki tania kiridia, “E vapolu bareanga na buk ke Vuvu, ‘Kagu ruma ia kara lotua za,’ palaka miu te katia kini kara palakana paritigia kana nuhu mata vanahonaho.”

⁴⁷ Na dama laveve ia ma ki ratarata manumanu na poloka tempel. Palaka na hetpris kamahi kamana tisa kara lo ia mai nuhu kua dia ta vavamuga na manumanu, dia ta lohoia dia kata hubi matea. ⁴⁸ Palaka ki mara beta dia na katia goloa katiu vona, na vuna zia manumanu laveve, dia ta tabu longo matoto kara kana polea.

20

20.1-8 Dia ta hulenia a Iesus azei matoto e vala naba vona

(Matyu 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Dama katiu a Iesus e raratahia manumanu na hatamara tempel ki vaketekete na Kalohua Kemi ke Vuvu, na hetpris kamahi kamana tisa kamahi kara lo, ia mai dia nuhu kua dia ta vavamuga na galanga na lotua, dia ta lupu, dia ta kabu zahe kirina. ² Dia ta hulenia, “Ko tania ni hita, azei matoto e vala naba kamana matuhanga ni niho ku kakatia goloaloa kua?” ³ A Iesus e kolia ki tania, “Hau kata hulenimiu na hulea kua. Miu tania ni niau. ⁴ Azei matoto e vala naba ni

Jon kete vazuguvia manumanu. A Vuvu o kaka katiu?"

⁵ Dia ta varihulei na pidaka dia mule dia ka tania, "Da tolu ta tani ziha? Ta tolu na tania, 'E pe ni Vuvu,' da e tania, 'Pele e kuziha ki beta miu na bilip vona?'" ⁶ Palaka ta tolu na tania, 'E pe na kaka.' Da manumanu laveve kua, dia ta lubi matehidolu na kedo, na vuna dia te lohoia a Jon ia matoto ia na profet." ⁷ Pale, dia ta kolia, dia ka tania, "Beta hita na lala e pe ve ki mai." ⁸ A Iesus ki tania, "Pele hau ve mara beta na tania ni miu azei matoto e vala matuhanga ni niau kata katia goloaloa kua."

20.9-19 Barikikia na polea na manumanu zahazaha kua dia ta hada poto na vanua na vaen (Matyu 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Pale, a Iesus ia barikikinia polea kua ki tania, "Kaka katiu e vazohia vanua na vaen katiu. Ia vatia vanua na manumanu taza dia kata gala bisnis vona dia na vala dihura profit vona. Pale, ia vavana kara malala motu, ki mia havarau matoto vona. ¹⁰ Ti damana keteni duloa na palekana vaen, ia geria kana vora katiu kete vano na nuhu kua dia ta gala bisnis na vanua na vaen, dia na vala na palekana vaen taza vona. Palaka nuhu kua dia ta gala bisnis na vanua na vaen kua, dia ta hubia, dia ta geri mulehia kini vamule vano, kamana limana vetanga. ¹¹ Ia geria kana vora katiu ve. Ia ve dia ta hubia dia ka kati zahatia matoto vona, dia ta geri mulehia ve, kamana limana vetanga. ¹² Ia geria ve tolu hiro,

ia ve dia ta hubi maratania dia ka vala muku vona dia ta varaga gotalania na vanua.

¹³ Pale, na tauna vanua ia tania, ‘Nazia keteni katia kua? Kata geria tugu, kua e kuligu matoto kirina; tauka da dia ta hada zahenia!’ ¹⁴ Palaka kamana na manumanu kua dia ta gala bisnis na vanua dia ta hadavia, dia ta varitaninia ni dia mule, ‘Tuna tauna vanua kua. Da ni ba muri da ia e pelea vanua kua. Tolu kata hubi matehia, tolu kata ma pelea vanua na vaen kua hadolu!’

¹⁵ Pale, dia ta pelea gotala na vanua na vaen dia ta hubi matehia.

Pele, miu ta lohoia da na tauana vanua na vaen kua e katia nazia na manumanu kua? ¹⁶ Da e mai ki hubi matehia na manumanu kua dia ta gala bisnis na vanua na vaen, ki vala na vanua na vaen na manumanu motu!” Kamana manumanu dia ka longoria polea kua, dia ta tania, “Mara beta matoto ni kubarae!”

¹⁷ A Iesus e hada vano mahoto kiridia ki hulenidia, “Pele e kuziha dia ka vapolungania polea kua na buk ke Vuvu dia ka tani barae,

‘Na kedo * kua na kapenta † kamahi dia te lohoia dia ka tania ti beta galangana dia kene varaga tapunia, ti kara kedo kua ti taruha kini ngoro tuka ruma.’

¹⁸ Manumanu laveve kua dia ta dua kara huduna kedo kua, da dia ta hutuhutu, kua ni dua langalanga kara kaka katiu, da e momomo.”

¹⁹ Na tisa kamahi kara lo kamana hetpris kamahi dia ta lohoia dia kata paho tadoria dia na koto kirina, na vuna zia dia ta lala ia

20:17 Sng 118.22. * **20:17** kedo = e makia a Iesus. † **20:17** kapenta = e makia pararaha ke vuni Iuda.

e barikikinia polea kua kiridia; palaka dia ta kuahinia manumanu.

*20.20-26 Dia kata vala takis ni Sisar o beta?
(Matyu 22.15-22; Mak 12.13-17)*

²⁰ Pale, na hetpris kamana tisa kamahi kara lo dia ta kazekaze dala katiu kua kete katia ni volo papa dia kata koto kirina. Dia ta kadea manumanu taza dia kata vairuku dia na tania e kulidia matoto dia kata longoria kana polea. Dia ta lohoia dia kata rukia ni tania polea katiu kua e dangea dia kata koto kirina na kadia gavana na provins. ²¹ Nuhu kua dia ta hulenia a Iesus, “Tisa, hita ta lala ka polea e mahoto, ku vaketea polea mahoto na manumanu. Hita ta lala habuka beta nu lala koto hada kaka katiu nu tania ia e dopa ki hizanga na ruana, palaka tu lala koto vaketea matotoka polea na lohoihoia ke Vuvu kara manumanu. ²² Tania ni hita, e mahoto na kadolu lo kua tolu kata kadea na takis ni vano ni Sisar o beta?” ²³ Palaka a Iesus kava ti lala dia ta papado rukia na polea. Kubarae ia ki tania ni dia, ²⁴ “Miu vatunga silva moni katiu ni niau. Hanunuki ze kamana hizani ze kua vona?” ²⁵ Dia ka tania, “Ke Sisar.” A Iesus ia tania ni dia, “Pele miu vala ni Sisar nazia kua ke Sisar, miu vala ni Vuvu nazia kua ke Vuvu.” ²⁶ Beta dia na dangea dia kata rukia ni tania polea katiu kua dia kata koto kirina vona na pidaka manumanu laveve. Dia ta ridi na polea kua e kolia kadia hulea vona. Pale, beta ve dia na ma hulenia.

*20.27-40 A vuni Sadyusi dia ta hulenia a Iesus na kaka kua kete mate ni mahuri mule
(Matyu 22.23-33; Mak 12.18-27)*

²⁷ A vuni Sadyusi taza, nuhu kua dia ta tania mara beta kaka ni mahuri mule na matea, dia ta mai ni Iesus dia ka tania, ²⁸ “Tisa, a Moses e vapolungania na lo ki tani barae, kua kaka katiu ni mate tapunia gona ni beta ni taruhia kapiru katiu vona, tazina kaka kena da e kabania gaburi tazina kete taruhia kapiru vona. Kapirupiru kena kete tapia na gaburi tazina ia da ke tazina kua ti mate. ²⁹ Varitazini taza dia 7. Tazidia muganga e kabania tavine katiu beta ni taruhia kapiru katiu vona, pale, ia mate. ³⁰ Tazina muri lamana e kabania ve tavine kua. ³¹ Mai ve tazihiro toluna ve e kabania ve tavine kua. Dia varitazini 7 kua laveve, dia ta kabania laveve tavine kua palaka, beta katiu ni dia ni taruhia kapiru vona, dia ka varimateai laveve. ³² Muri, na tavine kua ia ve mate. ³³ Kua tani ba muri, kua manumanu dia na mahuri mule na matea, da na tavine kua da ti kara goni ze matoto ni dia? Dia laveve dia ta kabania muga.”

³⁴ Pale, a Iesus ia tani barae, “Manumanu bukuna tauna kua dia ta lala dia kata lalahi. ³⁵ Palaka nuhu kua a Vuvu ti hadavia dia ta kemi na matana kini makidia kini tania dia kata mahuri mule dia na mia kamana ba muri, ia mara beta dia na lahi o valahua dia. ³⁶ Na vuna mara beta ve dia na mate. Da dia te habuka engel kamahi. Dia kene kara habu tutuni Vuvu, na vuna zia a Vuvu ti valamari mulehidia na matea. ³⁷ A Moses ve ia e vatunga kakava kubarae, nuhu kua dia ta varimateai da dia ta valamari muleha. Na ziuziua kua na haroho e dudulu na huduna hai kote, e pole ki kohania Paraha habuka, ia na

Vuvu ke Abraham, ke Aisak, ia mai ve ke Jekop!
³⁸ Beta ia ni a Vuvu kana nuhu kua ti varimateai, beta ia a Vuvu kana nuhu kua dia ta mahuri, na vuna na matani Vuvu manumanu laveve dia ta mahuri.”

³⁹ Tisa kara lo taza dia ta tani barae, “Tisa, tu koli kemikemihia matoto.” ⁴⁰ Pale, beta ve katiu ni dia ve ni parakilania kete hulenia na hulea katiu ve.

20.41-44 A Iesus e hulenia manumanu na kaka kua a Vuvu e makia
(Matyu 22.41-46; Mak 12.35-37)

⁴¹ Pale, a Iesus ia hulenidia, “Ti kuziha dia kene tania a Kristus ia na tuni Devit? ⁴² A Devit mule ia e tani kakava na poloka Buk Song,

‘Paraha e tania na kagu Paraha, “Mia kiri marorogu,

⁴³ ki mule na dama hau ka taruhia ha vagi kamahi na tauri kabe ku vaka tadoridia.”

⁴⁴ A Devit e kohania kaka kua na kana Paraha. Pele da e kara tuna ziha?”

20.45-47 Na tisa kamahi kara lo, dia ta lala dia kata mumuri na moge zahazaha
(Matyu 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 11.37-54)

⁴⁵ Manumanu laveve dia ta ba lolongoria a Iesus kua e vavala polea, ia ki tani barae na kana disaipel kamahi, ⁴⁶ “Miu lohoia na tisa kara lo kamahi. E kulidia dia kata zohoria loholohoa malakulaku dia na vavana. Ki kulidia matoto manumanu kete hada zahenidia na poloka palakana lupua; dia ka hada palipali kara mianga kena e taruha ke pararaha na poloka

haus lotu ke vuni Iuda kamana mianga pa ve na parti kamahi. ⁴⁷ Dia ka lala dia kata rukirukia gabugabu dia na vavanahedia, dia ka vavalabi na lotua malakulaku. Na taem kara kotoa, da dia ta pelea zahatanga matoto.”

21

21.1-4 Tavine gabu kua beta kana goloaloa vona e vala na opa ni Vuvu (Mak 12.41-44)

¹ A Iesus e tunga zahe ia hada nuhu kua dia ta risman dia ta tataruhia kadia opa na poloka bokis kara opa na poloka tempel. ² Ia hada ve na tavine gabu katiu kua beta kana goloaloa vona e gorea na toea kote rua. ³ Ia tania, “Hau tania ni miu, tavine gabu kuari kua beta kana goloaloa vona, e gorea moni ki kapou dopa ni dia laveve. ⁴ Manumanu laveve kuari dia ta opa na dihura kadia goloaloa kua e luba, palaka ia e vala hozovia goloa laveve kua kete kodonia na kana mianga.”

21.5-6 A Iesus e tania na tempel da e vairoha (Matyu 24.1-2; Mak 13.1-2)

⁵ Kana disaipel taza dia ta hada na tempel dia ka popole vona, kua na kedo mata mulimuli kua e habata vona kamana presen kamahi kua manumanu dia ta opa vona dia ka bilasnia na tempel vona. Palaka a Iesus e tania, ⁶ “Nazia kua miu ta hada ri kua, damana vona kua kete mai, kua beta kedo katiu kete vatua ni ngoro langa na ruana. Kedo laveve kua da e varaga tadura.”

*21.7-19 A Iesus e tania da bizea luba e bele
(Matyu 24.3-14; Mak 13.3-13)*

⁷ Dia ka hule, “Tisa, da ngiza goloa kamahi kena ki bele? Mak zia da e bele kete makia damana goloaloa kena keteni bele vona?” ⁸ A Iesus ia tania, “Miu lohoimiu tabarae, miu na rukua. Manumanu luba da dia ta mai na hizagu, dia ka tania, ‘Hau a Kristus kua.’ Da dia ta tani barae ve, ‘Dama ti kozoho!’ Palaka, taua miu na muri ni dia. ⁹ Tabarae miu na kuahi kua miu kene longoria nius na war o manumanu bukuna kantri katiu dia ta varihubi mule kamana kadia gavman. Goloaloa kamahi kena da dia ta muga bele, palaka beta ni habuka las de ti kozoho.”

¹⁰ A Iesus ki tani barae ve, “Kantri taza da dia ta varihubi kamana kantri motu, kingdom taza da dia ta varihubi kamana kingdom motu.

¹¹ Vuruhe kapopou matoto da dia ta bele na malala luba, vitolo kapou da e bele na malala luba, mazahi kapou da e lohu na manumanu ki dua polea na manumanu na malala luba na garigari, goloaloa mata holiholi da e bele na mariaba, kua miu na hadavia da miu ta kuahi zahazaha matoto.

¹² Palaka ba muri na goloaloa kua kini bele, da muga dia ka paho taturimiu, dia ka kati zahatia ni miu. Da dia ta pelemiu ka vano na poloka haus lotu ke vuni Iuda, dia ka karabusnimiu, dia ka koto kirimiu na kadia king kamahi kamana kadia gavana kamahi, na vuna kua miu ta mumuri ni niau. ¹³ Na taem kena da ti volo papa kirimiu, miu keteni tani kakava na Kalohua Kemi ni dia. ¹⁴ Kubarae, tabarae miu na muga lolohoi

vuvu na polea kakei kua miu kata tania kua miu kata kolia kadia polea vona. ¹⁵ Hau da ta vala polea kamana lohoihoia pa ni miu, kena beta hamiu vagi katiu ni dangea kete kolia o vanga holia.

¹⁶ Habu titinamiu kamani habu tamamiu, habu tazimiu, habu vinekemiu kamani habu kurakuramiu, da dia ta tilitili tika kirimiu, manumanu dia ta hubi matehia taza ni miu. ¹⁷ Manumanu laveve da beta kete kulidia matoto kirimiu na vuna miu ta bilip ni niau. ¹⁸ Palaka mara beta vulukumiu katiu na bakamiu ni golu. ¹⁹ Miu madi bada, miu kata pelea mahuri roroa.

21.20-24 A Iesus e tania a Ierusalem da e vairo (Matyu 24.15-21; Mak 13.14-19)

²⁰ Ta miu na hadavia na armi kamahi dia te madi lobia a Ierusalem, da miu te lala baraenia a Ierusalem keteni vairoha. ²¹ Pale, nuhu kena ni Iudea, dia kata varihavai kara potuna kamahi, nuhu na poloka taon dia kata varihavai dia na gotala, nuhu na hatamara taon beta dia kata hoho mule. ²² Na vuna ia ti na damana kena a Vuvu keteni kolia moge zahazaha kana manumanu habuka kua e vapolunganga na polea ke Vuvu. ²³ Da e kaba loho zahanga matoto ni tavivine kua dia ta kovekove kamana tavivine kua dia ta ba vavazuzu habu tutudia! Na vuna zia, damana bizea kapou da bele na garigari, a Vuvu da e vadua langaria kana magali varitihia kara manumanu kua. ²⁴ Taza da e hubu matoa dia na bainat, dia taza da dia ta peola habuka karabus dia ka vano kara malala motumotu. A Ierusalem, da manumanu kua beta dia na lala a

Vuvu, da dia ta vaka taduria ki mule na dama kena a Vuvu e makia.

21.25-28 Ba muri da na Tuna Kaka ia ti mai (Matyu 24.29-31; Mak 13.24-27)

²⁵ Da na mak luba da e bele na matana voro, na lingabo, kamana vitovito kamahi. Na vulovulo kantri kamahi da dia ta kuahi matoto kua dia ta longoria halingana dazi kapopou kua e popole.

²⁶ Manumanu da matadia e lobi, dia ka poke veta za na kuahia na vuna na goloa kua keteni bele na garigari, goloaloa laveve heta na mariaba da e hunuanga. ²⁷ Na dama kena, da dia ta hada Tuna Kaka ti pe na mariaba kini ziho kamana matuhanga ia mai kamana glori kapou. ²⁸ Ta goloaloa kua ni varivuvu keteni bebele, miu madi, miu ta valangatia bakamiu, na vuna na dama kua a Vuvu kete vaikoli kirimiu vona ti mai kozoho.”

21.29-33 Miu kata pelea hada lalalanga na haina fik

(Matyu 24.32-35; Mak 13.28-31)

²⁹ A Iesus ia barikikinia polea kua, “Miu hadavia na haina fik kamana haihai laveve. ³⁰ Ta miu na hadavia kua dia te lobulobu, da miu ta lohoi lala na nagi kara voro ti kozoho. ³¹ Ia balika za, ta miu na hada goloaloa kamahi kua ti bebele, ia da miu ta lala na kingdom ke Vuvu ti mai kini kozoho.

³² Hau ta tani matotonia ni miu, nuhu bukuna tauna kua da beta dia kata varimateai, goloaloa kua ki bele matoto. ³³ Lagato kamana garigari

21:25 Ais 13.10; Ese 32.7; Jol 2.31; KnP 6.12-13. **21:27** Dan 7.13; KnP 1.7.

da hiro ta vano hiro ka hozo, palaka kagu polea mara beta ni kakava.”

21.34-38 Disaipel kamahi dia kata lohoi papa

³⁴ “Miu lohoimiu, tabarae miu na vatia kamiu hatuhatua ni harehimiu, miu na hanihani, miu na hihinu marata, miu na sisipak, miu na lohoi marata na kamiu mianga. Tabarae dama kua ni bele ni paho taduri valutuhimiu balika hoa.

³⁵ Na vuna zia dama kua da e bele na manumanu laveve na malala laveve na garigari. ³⁶ Dama laveve miu ma tatare, miu ka lolotu miu kata matuha, miu na hava hutu na goloaloa kua kete bele, kete dangea miu kata madi na matana Tuna Kaka.”

³⁷ Dama laveve a Iesus e vaketekete na poloka tempel. Ti marigo ia e lala kete vano gotala ni mia dama na potuna ni Oliv. ³⁸ Manumanu laveve dia ta mamai vona na damadama dia kata longoria kana polea na poloka tempel.

22

22.1-6 A Iudas e tara kete vala a Iesus na limani hetman kamahi

(Matyu 26.1-5, 14-16; Mak 14.1-2, 10-11; Jon 11.45-53)

¹ Na damana hanihania kapou na bret beta yis vona, kua e kohanga na Pasova, ti mai kozoho.

² Na hetpris kamahi kamana tisa kara lo dia ta kakaze dala dia kata hubi matehia a Iesus, na vuna dia ta kuahinia na manumanu.

³ Pale, a Satan ia holiholia a Iudas, hizana katiu ve a Iskariot, ia katiu ni dia na 12 disaipel

ke Iesus. ⁴ A Iudas e vano na hetpris kamahi kamana kepten kamahi kara gat * kara tempel. Dia ta pole lupu, dia kata paria dala katiu kua a Iudas kete vala a Iesus na limadia. ⁵ Dia ta hilohilo matoto vona, dia ta taru lupunia polea dia kata vala moni ni Iudas. ⁶ A Iudas ia tara na kadia polea. Pale, kini vano kini guria boto katiu kua kete beta matoto kaka kete hadavia, ia ni vala a Iesus na limadia.

*22.7-13 Na disaipel rua hiro ta vaida haninga kara Pasova
(Matyu 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30)*

⁷ Na damana haninga kapou na bret beta yis vona ti bele. Na dama kua dia ta lala dia kata hubia na tuna sipsip kara Pasova ve. ⁸ A Iesus ia geria a Pita hiro a Jon ki tani barae ni hiro, “Mo vano mo na vaida hadolu haninga tolu kata hania na Pasova.” ⁹ Hiro ta hule, “Kuli miro kata vaida hadolu haninga ni ve?” ¹⁰ Ia tania ni hiro, “Mo na hoho na taon kapou a Ierusalem, da mo ta paria kaka katiu e luluga na baket na naru. Mo muri vona vano hoho na ruma kena ia e hoho vona, ¹¹ Mo ta tania na tauana ruma, ‘Na tisa e hule, kue na rum kua ia kete hania Pasova kamana kana disaipel kamahi vona?’ ¹² Ia da e vatunga rum kapou katiu e ngoro langa. Goloaloa laveve kara mianga, kamana tebol kamahi ve vona. Mo vaida golea laveve ra.”

* **22:4** Nuhu kua dia na pararaha kana Livai kamahi kua dia ta lala dia kata gat na tempel.

¹³ Hiro ta vano hiro ta paria goloaloe laveve e habuka kena a Iesus e tania ni hiro. Pale, hiro ta vaida haninga kara Pasova.

22.14-23 A Iesus e vala bret kamana vaen na disaipel kamahi

(Matyu 26.26-30; Mak 14.22-26; 1 Korin 11.23-25)

¹⁴ Kamana na taem kara hahania ti bele a Iesus ia mia kamana kana apostel kamahi na tebol.

¹⁵ A Iesus ki tania ni dia, "Hau ta guguria matoto dama kua meni, kata hania Pasova kamamiu. Ba muri kene luga bizea. ¹⁶ Na vuna ta tania ni miu, da beta kata hania Pasova ve ki vano ki mule na dama kua na goloa kua kete pori matoto na kingdom ke Vuvu."

¹⁷ Pale, ia pelea na kap na vaen, ia hate motunia tamana ki tania ni dia, "Miu pelea kap na vaen kua, miu na hinumia. ¹⁸ Na vuna ta tania ni miu mara beta ve na hinumia ve na zuruka palekana haina vaen ki mule na dama na kingdom ke Vuvu ki bele." ¹⁹ Muri ia pelea na bret, ia hate motunia Tamana, ia bara vulahia bret, ia vala ni dia, ki tania, "Kua ia na livuhagu ti valanga kete kodonimiu. Miu kati baranea. Miu kata lohoi mulehiau vona." ²⁰ Muri na hanihania ia e kubaraenia ve. E pelea na kap, ia tani barae, "Na kap na topogu kua, ia na mak kara kontrak vahoru kamana manumanu, kua ti valikira kete kodonimiu. ²¹ Palaka na limana kaka kua kete valau na limana vagi kamahi, ia ri kua kamaniau na tebol. ²² Na vuna na Tuna Kaka da e muri za na dala kua kava a Vuvu ti tania

varira kete bele kirina, palaka kaba loho zahanga matoto na kaka kua kete vala na Tuna Kaka na vagi kamahi.”²³ Pale, na disaipel kamahi dia ta varihulei habuka azei matoto ni dia, da e katia golea kua.

22.24-30 Na disaipel kamahi dia ta vaigege na vuna azei matoto ni dia kete kara kadia paraha

²⁴ Mai ve dia ta vaigege na pidaka dia mule, kua azei ni dia kete kara kadia paraha. ²⁵ A Iesus ia tania ni dia, “Na king kamahi bukuna garigari, dia ta lala dia kata bosim kadia manumanu. Dia ka lala dia kata kona zaheni mulehidia habuka dia ta lala dia kata hada poto papa na kadia manumanu. ²⁶ Palaka miu beta miu kata habuka dia. Beta, azei e paraha na pidaka miu, ia kete balika kapiru. Azei e hada ni miu ia kete vora kamiu. ²⁷ Azei e dopa ki paraha, kaka kena e mimia na tebol o kaka kena e padopado haninga? Karae beta ni na kaka kena e mimia na tebol? Palaka hau na pidaka miu, hau ta balika kaka kena e padopado haninga.

²⁸ Miu ta lala miu kata mamadi kamaniau na bizea laveve kua e mamai kirigu. ²⁹ Kubarae, habuka kua Tamagu e vala na kingdom katiu ni niau kata hada vona, hau ve da ta vala ni miu na kingdom katiu miu kata hada ve vona, ³⁰ kubarae da miu ta hanihani miu ka hinu na kagu tebol na poloka kagu kingdom, miu ka mia na sia king kamahi, miu ka hada na zukazuka kena e 12 ni Israel.

22:24 Mt 18.1; Mk 9.34; Lu 9.46. **22:25** Mt 20.25-27; Mk 10.42-44. **22:26** Mt 23.11; Mk 9.35. **22:27** Jo 13.12-15. **22:30** Mt 19.28.

22.31-34 A Iesus e tania a Pita da e vala lamana kirina

(Matyu 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38)

³¹ Saimon, Saimon. A Satan kava ti hule kete parakilanimiu, kete vahere kakava kaka zaha na kaka kemi. ³² Palaka kava te lotu ka, Saimon, kara ka bilip kete bada. Pale, kua kunu tare poki kunu vamule ni niau, ho tu vatuharia habu tazi.”

³³ Palaka a Saimon ki tania, “Paraha, hau ta tare za kata vano kamaniho na karabus na mate.” ³⁴ A Iesus e kolia vona ki tania, “Hau ta tania ni niho, Pita, meni kua da toha ba muri ki kakareko, da tu muga ku tania boto tolu habuka beta nu lalau.”

22.35-38 A Iesus e tania na disaipel kamahi dia kata pelea hanpaus kamana hanbek kamana bainat

³⁵ Pale, a Iesus ia hulenidia, “Kilaka kua hau ta gerimiu ki beta miu na pelea kamiu hanpaus, kamiu beke o kamiu sandel, miu ta sot na goloa katiu?” Dia ka tania, “Betaka!” ³⁶ A Iesus ki tania ni dia, “Palaka kua kini kamiu hanpaus vona, miu pelea kamana kamiu beke, azei kua beta kana bainat, kete salinia kana kale havuhavua ni kadea katiu. ³⁷ Na vuna e vapolu bareanga na poloka buk ke Vuvu, ‘Dia ta hadavia, dia ka tania: Ia ve ia na raskol katiu.’ Hau ta tania ni miu, goloa kua da ti kati matotoanga ni niau, na vuna nazia e vapolunganga na poloka buk ke Vuvu ki tanga kete bele ni niau, ia keteni bele.” ³⁸ Na disaipel kamahi dia ta tania, “Tubu,

hadavia bainat rua kua!" A Iesus ki tania, "Miu pale!"

*22.39-46 A Iesus e lotu na potuna ni Oliv
(Matyu 26.36-46; Mak 14.32-42)*

³⁹ A Iesus ia vatia taon, ia gotala, kini vano kara potuna ni Oliv, habuka e lala kete katia dama laveve. Kana disaipel kamahi dia ta muri vona. ⁴⁰ Kamana ki bele na palaka kua, ia tania ni dia, "Miu lotu kete beta miu kata poke na parakilakilanga." ⁴¹ Pale, ia vatidia ia vano zau pitu, habuka 30 mita zau ni dia. Pale, ia padonia tutura kini lotu. ⁴² Ki tania, "Tamagu, kua ni kuli, pele kakava kap na bizea kua ni niau. Palaka, tabarae nu muri na kagu lohoihoia, palaka katia nazia kua e kuli koto katia."

⁴³ † Na engel katiu bukuna lagato e bele vona, ia vatuharia. ⁴⁴ A Iesus e hatunia na poloka e dopa ki bize matoto, ia dopa lotu matuha matoto. Pale, na rorongono kua e noro na livuhana ki dua kara garigari, e hada balika topo. ⁴⁵ E lotu hozo ki madi, ia vano na kana disaipel kamahi, ki hadavidia dia te varingoroai, na vuna livuhadia e buzabuza na vari. ⁴⁶ Ia ki tania kiridia, "E kuziha miu ka ngongoro? Miu lama, miu na lotu! Tabarae, miu na poke na parakilakilanga."

*22.47-53 A Iudas e vala a Iesus na limana hadia
vagi kamahi
(Matyu 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-11)*

⁴⁷ A Iesus e ba popole barae, na kabuna manumanu taza dia ta mai, a Iudas, katiu ni dia

† 22:43 Na buk baibel Grik taza bukuni varira beta e parua ves 43-44.

kua na 12 disaipel ke Iesus, e vamuga ni dia, dia ka mamai. Ia mai kozoho ni Iesus ia domia ‡ a Iesus. ⁴⁸ Palaka a Iesus ia tania vona, “Iudas, koto nu vala na Tuna Kaka na ka domidomia ai?”

⁴⁹ Kamana nuhu kua dia ta kakamani Iesus dia ka hadavia golea kua keteni bele, dia ta hulenia, “Tubu, hita kata varihubi kamadia kamana kahita bainat kamahi kua?” ⁵⁰ Pale, katiu ni dia ia bazi hutuzia na maroroni talingana vora kana kadia hetpris. ⁵¹ Palaka a Iesus ki tania, “Miu pale!” Pale, ia vakulia talingana kaka kua e bazua kini kemi mule.

⁵² Pale, a Iesus ia tania kara nuhu kua dia ta mai kirina, dia hetpris kamahi kamana sekuriti opisa kamahi kara tempel, ia mai dia pararaha kara haus lotu ke vuni Iuda, e tani barae, “Miu ta lohoia hau na raskol katiu, miu ka pepelea na bainat kamana pakole kirigu?” ⁵³ Ta lala kata mimia kamamiu na dama laveve na poloka tempel, beta miu na parakilania miu kata paho tadoriau. Palaka ti kamiu aua kua, kamana matuhanga kara rodo.

*22.54-62 A Pita e tania beta ni lala a Iesus
(Matyu 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72;
Jon 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ Pale, dia ta haba tadoria dia kene pelea vano, kara ruma kana hetpris. A Pita e titihedia ki mumuri zau pitu. ⁵⁵ Nuhu taza dia ta dohotia haroho na hatamara ruma kana hetpris dia ka loli lobia. A Pita e mai, ia mia kamadia. ⁵⁶ Na tavine vora katiu e hadavia a Pita na kitaka

‡ **22:47** Dia vuni Iuda dia ta lala dia kata domia habu kurakuradia habuka griting. **22:53** Lu 19.47; 21.37.

haroho, ia hada boroboronia, ki tania, “Kaka kua ia e lala kete kakamani Iesus kua.” ⁵⁷ Palaka a Pita e linga matoto ki tania, “Ae, hau beta na lala kaka kena.” ⁵⁸ Havarau pitu papa ve kaka katiu ve ia hadavia ki tania, “Ho ve katiu ni dia te?” Palaka a Pita ia tania, “Ae, hau betaka!” ⁵⁹ Na aua katiu ve muri vona, na kaka katiu ve ia hadavia ia goe ki tania, “Matoto, matoto, kaka kua ia e lala kete kakamana, na vuna ia bukuni Galili.” ⁶⁰ Palaka a Pita ki tania, “Ae, hau beta na lala nazia ho tu popole vona.” Kamana ki ba popole barae, na toha ia kakareko. ⁶¹ A Tubu a Iesus e tunga poki ia hada boroboronia a Pita. A Pita ia lohoi mulehia na polea kana Tubu, kua muga e tani barae vona, “Meni, muri toha kini kakareko, da tu tania boto tolu beta nu lalau.” ⁶² Pale, a Pita ia vano gotala kini tangi zahazaha matoto.

*22.63-65 Dia ta hilenia a Iesus, dia ka hubia
(Matyu 26.67-68; Mak 14.65)*

⁶³ Nuhu kua dia ta paho tadoria a Iesus, dia ta hilenia a Iesus, dia kene huhubia; ⁶⁴ Dia ta rotu karia matana na lavalava dia ta hulenia, “Ko tani lala! Azei matoto kua e huhubiho?” ⁶⁵ Dia ta tania polea zahazaha taza ve kirina, dia ka hilenia.

22.66-71 Dia ta koto kiri Iesus na kadia kaunsil kamahi

(Matyu 26.59-66; Mak 14.55-64; Jon 18.19-24)

⁶⁶ Tania ki dama, dia pararaha kamahi kamana hetpris kamahi, kamana tisa kamahi kara lo, dia ta mai lupu. Pale, dia ta pelea a Iesus vano ni dia. ⁶⁷ Dia ta hulenia, “Tania ni hita, ia ho a Kristus?” Ia ki kolia ki tania, “Kua na tania ni

miu, mara beta miu na bilip ni niau. ⁶⁸ Ta hau na hulenimiu na hulea katiu, mara beta miu na kolia. ⁶⁹ Palaka da meni kua ki vano, na Tuna Kaka da e vamianga na maroroni Vuvu kamana kana matuhanga.”

⁷⁰ Dia laveve dia ka tania, “Pele ho na Tuni Vuvu, ai?” Ia ki kolia ki tania, “Miu mule miu ta tania kena.” ⁷¹ Pale, dia ta tania, “Beta ve tolu kata hulenia kaka katiu ve kara kana polea katiu! Kava tolu mule te longoria matoto nazia e tania.”

23

*23.1-5 Dia ta koto kiri Iesus ni Pailat
(Matyu 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jon 18.28-38)*

¹ Pale, na kaunsil kamahi kamana manumanu laveve dia ta madi laveve dia ta vamuga a Iesus zahe ni Pailat. ² Dia ta koto kirina, dia ka tania, “Hita ta paria kaka kua e vairohia lohoihoia kana kahita manumanu. Ki tania ni dia, beta dia kata kadea takis vano ni Sisar. Ia ki tania ve ia a Kristus, na king.” ³ Pale, a Pailat ia hulenia a Iesus, “Ia ho na king ke vuni Iuda, ai?” A Iesus ki kolia ki tania, “Ho mule tu tania kena.” ⁴ Pale, a Pailat ia tania na hetpris kamahi kamana kabuna manumanu, “Hau beta na paria golea zaha katiu kaka kua e katia kata koto kirina vona.” ⁵ Palaka dia ta ma varidi dia ka tania, “E lala kete papadea magalina manumanu laveve ni Iudea na kana vaketeketea, dia kata varihubi kamani gavman. E varivuvu ni Galili kua kini mai bele ri kua.”

23.6-12 Dia ta koto kiri Iesus ni Herot

⁶ A Pailat ki longo baraenia ia hule, “Kaka kua ia bukuni Galili, ai?” ⁷ Kamana a Pailat ki longo

baraenia habuka a Iesus ia e bukuna palaka kena a Herot e hada vona, ia geria vano ni Herot. Kilaka kua a Herot, ia ve ia ni Ierusalem.

⁸ A Herot e hilohilo matoto, kilaka kua ti hada a Iesus, na vuna e longoria rereka ki kukulina matoto kete hadavia muga za. E lohoia a Iesus kete katia mirakel katiu ia ni hadavia. ⁹ Kubarae a Herot ki hulenia a Iesus na hulea luba, palaka a Iesus beta ni kolia kana hulea. ¹⁰ Na hetpris kamahi kamana tisa kamahi kara lo dia ta madi zahe dia ka matuha matoto dia ka papadea polea kirina. ¹¹ A Herot kamana kana soldia kamahi dia ta hilenia dia ka pole vamelimeli kirina. Dia ta vazohoria na zohozohoa mata muli katiu, dia ta geri mulehia vano ni Pailat. ¹² Kilaka pamuhi za kena, a Herot hiro a Pailat hiro ta poroman, muga vona, hiro ta lala hiro ta vavarizahati.

*23.13-25 A Pailat e tania dia kata havenia a Iesus na kruse
(Matyu 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.38-19.16)*

¹³ Pale, a Pailat ia koi lupunia na hetpris kamahi, kamana pararaha kamahi, ia mai na manumanu, dia ta mai lupu, ¹⁴ ia tania ni dia, “Miu ta pelea kaka kua ki mai ni niau miu ka tania ia e papadea magalina manumanu, dia kata varihubi kamani gavman. Palaka kava te hulenia na matamiu laveve kene paria habuka beta ni katia golea katiu kena miu ta papadea vona. ¹⁵ A Herot ve e paria habuka beta ni katia golea katiu, na vuna ia e geri mulehia kini vamule ni dolu. Kaka kua beta ni katia golea katiu kua e dangea kete hubi matoa vona.

16-17 Kubarae, da ta tania dia ka vihia za, hau ta vatia ia vano.”*

18 Manumanu laveve dia ta lupu goe dia ka tania, “Hubi matehia! Vagotalania a Barabas ni mai ni hita!” 19 A Barabas e vahohora na karabus na vuna kua e vamuga na varihubia kamani gavman na poloka taon ki hubi matehia ve kaka. 20 A Pailat e kulina matoto kete vatia a Iesus ni vano, kubarae ia huleni mulehidia, habuka a Iesus kete gotala mule. 21 Palaka dia ta dopa goe dia ka tania, “Havenia na kruse! Havenia na kruse!” 22 A Pailat ia hulenidia ve boto toluna, “E kuziha matoto? Maki zaha zia kaka kua e katia? Hau beta na paria vuvuna katiu kua ma ia kete mate vona. Kubarae kata geu dia na vihia za hau ta vatia ia vano.” 23 Palaka manumanu dia ta ma vavaridi, dia ka goe kapopou dia ka tatania habuka kete haveanga ia na kruse. Kubarae kadia goea ia katia a Pailat ia pokizia kana lohoihoia. 24 Pale, a Pailat ia tara na kadia hulea. 25 Ia vagotalani mulehia na kaka kua dia ta huhule kirina, kaka kua e taruha na karabus taraka kua e kakatia varihubia kamani gavman na poloka taon ki hubi matehia ve kaka. Ia vala a Iesus vano na limadia, dia kata katia nazia kua e kukulidia dia kata katia vona.

*23.26-43 Dia ta havenia a Iesus na kruse
(Matyu 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-27)*

26 Na soldia kamahi dia ta pelea a Iesus vano, dia ta vano na dala, dia ta haba taturia a Saimon,

* **23:16-17** Na buk baibel Grik taza bukuni varira e paria polea kua ve, “Na damana hanihania kapou laveve na Pasova, a Pailat e lala kete vagotalani mulehia karabusman katiu ni vamule na manumanu.” Hada Mak 15.6.

kaka kua ia bukuni Sairini, ia e pe na hatamara taon ki mai kete hoho na taon, dia ta valuga na kruse, dia ta geria ia luga kini muri ni Iesus.

²⁷ Kabuna manumanu kapou matoto dia ta mumuri vona. Na tavivine taza na poloka manumanu kua dia ta huhubia kadia kuku, dia ka tatangizia. ²⁸ A Iesus ia tare poki ki tania ni dia, "Tavivine bukuni Ierusalem, taua miu na tangiziau; miu tangizimiu mule kamani habu tutumiu. ²⁹ Na vuna damana vona kua ti mamai kua da manumanu dia ta tani barae, 'Miu hilohilo, miu tavivine kua miu ta kupi, ki beta miu na valohia kapiru katiu, ki beta ve miu na vazuzia kapiru katiu!' ³⁰ Na dama kena da manumanu dia ta tania kara potuna kamahi, 'Dua langalanga kirihita!' Dia ka tania ve kara potuna kotekote kamahi, 'Kari havutihita!' ³¹ Na vuna kua, dia na katia goloaloa kamahi kua kara hai kua e ba puripuria, da e kuziha kua ta na hai ni vano ni koga."

³² Tamohane rua, hiro na raskol, hiro ve ta peloa kamani Iesus hiro kata hubi matoa kamana. ³³ Kamana dia ka vano bele na palaka kua e kohanga na "Togana Bakana Kaka Mate," dia ta havenia a Iesus na kruse, kamana mata vanaho karua kua, katiu na paligena kiri maroro, katiu na paligena kiri mauri. ³⁴ A Iesus ia tania, "Tamagu, lohoi bala kadia manaunaua, beta dia na lala nazia dia ta kakatia." Pale, dia ta pilae satu kara kana zohozohoa kamahi. Dia kene varidangeai vona.†

23:30 Hos 10.8; KnP 6.16. **23:34** Sng 22.18. † **23:34** Na buk baibel Grik taza bukuni varira beta na ves 34.

³⁵ Manumanu dia ta madi dia ka lalavu, kadia pararaha dia ka pole valabilabi kirina, dia ka tania, “E kodonia nuhu motumotu; ko vatia ni kodoni mulehia, kua ta ia ni matoto ia a Kristus, kua a Vuvu e makia.” ³⁶ Na soldia kamahi dia ta mai zahe ve pole valabilabi kirina. Dia ta vala na vaen viniga vona, ³⁷ dia ka tania, “Kini ho king ke vuni Iuda vaikoli kiriniho mule.” ³⁸ E vapolunganga notis katiu ki taruha na kruse monge langa vona, e tani barae: KAKA KUA IA NA KING KE VUNI IUDA.

³⁹ Na raskol katiu kena e hahave kamani Iesus e pole habakabaka ki tania kiri Iesus, “Beta ni ho a Kristus? Vaikoli kiriniho mule, ku vaikoli ve kiro!” ⁴⁰ Palaka ruana raskol kua ia pole kirina, ki tania, “Beta nu kuahinia a Vuvu? Toro ve da to ta mate balika ia.” ⁴¹ To kata mate kua, ia e mahoto na vuna to ta pelea kadoana kado moge zahazaha. Palaka kaka kua beta ni katia golea katiu ni zaha.” ⁴² Pale, ia tania, “Iesus, lohoiau, kua kunu kara king.” ⁴³ A Iesus ia kolia vona ki tania, “Hau ta tani matotonia ni niho, meni kua da ho tu kamaniau ni Paradiso.”

23.44-49 A Iesus e mate

(Matyu 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

⁴⁴ Ti 12 kilok barae, pale, na rodo kapou ia kari havutia malala laveve ki vano ki mule na 3 kilok, ⁴⁵ voro beta ni tiba. Na lavalava kena e hahave na poloka tempel ia tere ki dihu rua.

⁴⁶ A Iesus ia goe kapou matoto ki tania, “Tamagu te taruhia vulegu na lima.” Kamana ki tani barae, ia mate.

23:35 Sng 22.7. **23:36** Sng 69.21. **23:44** Kis 26.31-33.

23:46 Sng 31.5.

⁴⁷ Na kepten kara soldia kamahi e hadavia nazia kua e bele, ia vazahenia hizani Vuvu ki tania, “E limoha kaka kuari ia kaka mahoto katiu!”

⁴⁸ Manumanu laveve kua dia ta lohu, kamana dia ka hadavia golea kua e bele, dia ta hubia kadia kuku, dia kene vamulemule.

⁴⁹ Palaka nuhu kua dia ta lala kemikemihia a Iesus, kamana tavivine kua dia ta muri vona za ni Galili dia ka mai, dia ta madi zau pitu dia ka hahada.

23.50-56 Dia ta taruhia na podani Iesus na lovo kua na poloka kedo kapou

(Matyu 27.57-61; Mak 15.42-47; Jon 19.38-42)

⁵⁰ Kaka katiu hizana a Iosep, ia na kaunsil katiu. E kaka kemi matoto, ia ki kaka mahoto.

⁵¹ Ia beta ni magali katiu kamana kadia lohiohia kua dia ta katia. Ia e bukuna taon a Arimatea, ni Iudea. Ki lala kete guguru kara kingdom ke Vuvu. ⁵² Ia zahe bele ni Pailat ia hulenia kara podani Iesus. ⁵³ Pale, ia pelea zipa na kruse, ia kukulia na lavalava kavukavua, ia vano taruhia na poloka lovo e katua na poloka kedo, lovo kua ma beta ni tavuanga kaka katiu vona. ⁵⁴ Ia na Praide kua, damana vaihidahidanga na golea kara Sabat. Kozoho Sabat keteni varivuvu.

⁵⁵ Tavivine kua dia ta kamani Iesus dia ka pe ni Galili za dia ka mai, dia ta muri ni Iosep vano dia ka hadavia na lovo, dia ka hada ve na palaka kua a Iesus e vangoroa vona. ⁵⁶ Pale, dia ta vamule kara kadia ruma, dia ta vaidia pefium † kamana

23:49 Lu 8.2-3. **23:56** Kis 20.10; Lo 5.14. † **23:56** pefium = oil kete katia livuhana kaka mate ni beta kete zaha.

goloa taza ve kua e hubi papa. Palaka, ti Sabat kubarae beta dia na gala vona, habuka na lo e tania.

24

*Luk 24.1-12 A Iesus e mahuri mule
(Matyu 28.1-10; Mak 16.1-8; Jon 20.1-10)*

¹ Na Sande na damadama matoto, na tavivine kamahi kua dia ta vamule kara matmat kamana pefium kamahi kua dia ta vaidia. ² Dia ta hada na kedo kua e tabara havana lovo vona ti puke kakavanga, ³ pale, dia ta hoho, palaka beta dia na paria na podana Paraha, a Iesus. ⁴ Dia ta ba madi dia ka lohoi tori barae, na kaka rua, kahi ro zohozohoa e hada balika balangana voro, hiro ta bele valutu, hiro ta madi kamadia. ⁵ Tavivine kamahi kua dia ta kuahi zahazaha matoto dia ka tiro vatudu kara garigari, palaka na tamohane karua kua hiro ta hulenidia, “E kuziha miu ka hahada kara kaka kua e mahuri na poloka matmat? ⁶ Beta ia ri kua; kava ti mahuri mule! Miu ta lohoia kua e tania ni miu muga, kilangata kua e mimia kamamiu ni Galili? ⁷ ‘Tuna Kaka da e valanga na limana nuhu zahazaha, ki haveanga ia na kruse, na dama toluna vona da e mahuri mule.’ ”

⁸ Pale, dia te ba lohoi mulehia kana polea. ⁹ Kamana dia ta pe na matmat dia ka vamule, dia ta tania goloa laveve kua na kana 11 disaipel kamahi, ia mai dia laveve kua dia ta lala dia kata kakamani Iesus. ¹⁰ Hizana tavivine kamahi kua ia, a Maria Makdalena, a Joana, a Maria

24:6 Mt 16.21; 17.22-23; 20.18-19; Mk 8.31; 9.31; 10.33-34; Lu 9.22; 18.31-33.

titinani Jems, ia mai tavivine laveve kua dia ta kakamadia, ia dia kua dia ta kalohunia goloa kua na apostel kamahi. ¹¹ Palaka na apostel kamahi beta dia na bilipim tavivine kamahi kua, dia ta lohoia dia ka tania dia ta tani vetania polea. ¹² Palaka a Pita, e di madi ia rovo vano kara matmat. E tiro vatudu ia tunga hoho, ia hada na lavalava kamahi kua e kukula a Iesus vona, dia te ngoro vetaveta, ia vamule vano, ki lolohoi toritori na goloa kua ti bele.

*Luk 24.13-35 Kaka rua hiro ta hadavia a Iesus na dala kiri Emaus
(Mak 16.12-13)*

¹³ Kilangata kua ve na tamaninikidia rua hiro ta vavano kara malala kote katiu kohanga ni Emaus, e hada barae, e 7 mael, kua tanu pe ni Ierusalem nu vano kirina. ¹⁴ Hiro ka popole na goloa laveve kua e bele. ¹⁵ Kamana hiro ka popole na goloaloa kamahi kua, a Iesus mule ia mai bele kini vavana kamahiro; ¹⁶ hiro ta hadavia palaka beta hiro na hada lala.

¹⁷ A Iesus ia hulenihiro, “Nazia mo ta rua vavana mo ka popole vona?” Hiro ta madi, matahiro e vari matoto. ¹⁸ Katiu ni hiro, hizana a Kleopas, e hulenia a Iesus, “Ho tu ba bele ni Ierusalem? Beta nu lala nazia kua e bebele na dama kamahi kua?” ¹⁹ Ia hule, “Na goloa zia?” Hiro ta tania, “Na vuna ni Iesus bukuni Nasaret. Ia na profet katiu, kana polea matuhara vona ki katia galanga matuha na matani Vuvu kamana manumanu.

²⁰ Na hetpris kamahi kamana kahita pararaha dia ta koto kirina na gavana kete tania dia na

hubi matehia, pale, dia kene havenia na kruse; ²¹ palaka hita ta vaka maroro habuka, da ia ti na kaka kua kete pele mulehia a vuni Israel. Ki vano ve, kua ti dama toluna vona kua, muri na goloaloa laveve kua e bele. ²² Ki vano ve, kahita tavivine taza dia ta katihita, hita ka lohoi tori. Dia ta vano kara matmat na damadama, ²³ palaka beta dia na paria podana. Dia ta mai mule tania ni hita habuka, dia ta hada na visen na engel kamahi. Na engel kamahi dia ka tania ni dia habuka ia ti mahuri mule. ²⁴ Pale, tamaninikihita taza dia ta vano kara matmat, dia ta paria ia e habuka kua za na tavivine kua dia ta tania, palaka beta dia na hadavia a Iesus.”

²⁵ A Iesus ia tania kirihiro, “Beta kamiu lohohoia, ki beta ve miu na lala miu kata bilipim tapu polea kua na profet kamahi dia ta tatania varira! ²⁶ Karae beta a Kristus kete pelea bizea kamahi kua ba muri a Vuvu kini vala naba kapou matoto vona kamana glori na lagato?” ²⁷ Pale, a Iesus ia tani kemikemihia ni hiro na vuvuna polea kamahi kua na poloka buk ke Moses, ia mai ve kua na buk kana profet kamahi kua dia ta vapolungania dia ka popole vona mule.

²⁸ Kamana dia ka vano kozoho na malala kua dia ta vavano kirina, a Iesus ia ma vana habuka kete ma ni pe liuliu. ²⁹ Palaka hiro ta bada matoto hiro ka talea hiro ka tani barae, “Mai kamamiro, na vuna ti garavi kava, keteni marigo kua.” Pale, ia vano kamahiro kara kahi ruma. ³⁰ Tania ki mia kamahiro na tebol kete hanihani, ia pelea na bret, ia hate motunia tamana, ia bara vulahia ia vala ni hiro. ³¹ Pale, matahiro ia ti vutu hiro te ba hada lala, a Iesus ia balavutuka

ni hiro. ³² Hiro ka tania kirihiro mule, “Te, kua to ka hatunia e habuka haroho e dudulu na polokodoro, kua kilangata na dala, kua e tatani kavakava na polealea kua e vapolunganga na poloka buk ke Vuvu.”

³³ Pale, hiro ta di madi, hiro ta vamule kiri Ierusalem. Hiro ta paria na 11 disaipel kamahi kamana nuhu kena dia ta kakamadia, dia ta lololi lupu. ³⁴ Na apostel kamahi dia ta tania ni hiro, “E matoto! Na Tubu ti mahuri mule kava. E bele ve ni Saimon.” ³⁵ Pale, hiro ve hiro ta kalohunia nazia kua e bele ni hiro na dala, kua hiro kene hada lala vona, kua ia ti bara vulahia na bret.

24.36-49 Na disaipel kamahi dia ta hada a Iesus

(Matyu 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23)

³⁶ Kamana dia ka ba popole barae na golea kua, a Iesus ia bele valutu ia madi na pidaka dia ki tania ni dia, “Magali kemia ni miu.” ³⁷ Palaka dia ta ridi dia ka kuahi, dia ta hada dia ka lohoia dia ka tania ia na hanitu katiu. ³⁸ Ia ki tania kiridia, “E kuziha miu ka ridi, miu ka lohoi toritori? E kuziha miu ka lohoi ruarua?” ³⁹ Miu hadavia limagu kamana kabegu. Hau za kua! Miu vakuliau miu na hatunia; hanitu beta midana kamani togana, balika kua miu ta hada ni niau.” ⁴⁰ E tani hozovia polea kua, ia vatunga limana kamana kabena ni dia. ⁴¹ Dia ta hilohilo matoto palaka ma beta dia na bilip, dia ka ba lohoi toritori, ia hulenidia, “Goloa katiu vona miu kata hania kua?” ⁴² Dia ta vala na dihura hiha tunua vona, ⁴³ ia pelea kini hania na matadia laveve.

⁴⁴ Pale, ia tania ni dia, “Kua ia na goloa ta ba vovona kamamiu ka tatania ni miu kua. Goloa laveve muga dia ta vapolungania kiriniau na poloka lo ke Moses, na poloka buk kana profet kamahi ia mai na poloka Buk Song, goloaloa laveve kena e vapolunganga ia kete pori matoto.”

⁴⁵ Pale, ia kodonidia, damadia kini kavakava, dia kene lohoi lala na vuvuna polea na poloka buk ke Vuvu. ⁴⁶ Ia tani barae ni dia, “E vapolu baraenga na poloka buk ke Vuvu: A Kristus da e luga bizea kapou, na dama toluna vona, ia mahuri mule na matea. ⁴⁷ Na hizana, da dia ta tani kakava na manumanu laveve na garigari, dia kata pokizia magalidia, a Vuvu ni lohoi bala kadia manaunau. Da e varivuvuanga ni Ierusalem. ⁴⁸ Miu mule miu ta hada na matamiu matoto goloaloa laveve kua e bele.

⁴⁹ Hau da ta geria na Vule Tumonga ki ziho ni miu. Habuka kua a Tamagu ti mapamapa ni miu varira. Palaka, miu ma mia ni Ierusalem ki vano ki mule na dama kua miu kata pelea matuhanga kua kete pe na lagato ni ziho.”

24.50-53 A Vuvu e pelea a Iesus kini zahe kara lagato

(Mak 16.19-20; Apostel 1.9-12)

⁵⁰ Pale, a Iesus ia peledia vano gotala ni Ierusalem kiri Betani, ia vazahenia limana ia hulenia a Vuvu kete kati kemihia ni dia. ⁵¹ Kamana ki ba blesindia barae, a Vuvu ia pelea zahe kara lagato. ⁵² Dia ta lotu vona. Dia ta hilohilo matoto dia kene vamule kiri Ierusalem. ⁵³ Dama

laveve dia ta ma mia na poloka tempel, dia ka vavazahenia hizani Vuvu.

Kalohua Kemi ke Iesus na Polea Vitu
The New Testament in the Vitu language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Vitu long Niugini

copyright © 2019 Wyclif e Bijbelvertalers Nederland

Language: Pole Vitu (Vitu)

Dialect: Vitu

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-08-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

5a86e94f-d1d1-5388-8981-4bc1ed55d7ae